

HG Heraldika a genealogie

ročník 37 – 2004. číslo 3/4

Vydává

Klub pro českou heraldiku a genealogii

U Rajské zahrady 20, 130 00 Praha 3, Žižkov
Tel.-fax: 222714283 IČO: 49276964
http://members.tripod.com/heraldika_genealogie
heraldika@email.cz

Řídí: Dr. František Skřivánek s redakční radou

ve složení: Dr. Jaroslav Tovačovský, Anton F. Malinovský, Jiří Ungermann, Miroslav Baroch

ISSN 0232-0304

DĚJINY DUNINŮ A ŠVAMBERKŮ

Sága rodů s erbem stříbrné labuť na červeném štítu.

Jaromír Olšovský-Laboutka

ÚVOD

Na tapiserii v Bayeux jsou zobrazeny scény ze života posledních anglo-saských králů: Edwarda III. Vyznavače (vláda, smrt); jeho švagra Harolda II. Godwinssona (zajetí v Normandii a předvedení před vévodu Viléma, Haroldova korunovace, jeho boj a pád), hlavně ale Vilémovo tažení do Anglie a jeho vítězství u Hastingsu 14.X.1066. Vojáci obou bojujících armád mají na svých štítech různé rostlinné a zvířecí motivy. Také na runových náhrobních kamenech padlých vikingských bojovníků jsou vytesány na jejich štítech různé motivy. Přesto se nejedná o erby, ale o efektní výzdobu.

Jedním z nejstarších motivů na erbech je stylizovaná stříbrná labuť se zlatou nebo černou zbrojí na červeném poli štítu. Vyskytuje se u Duninů v Polsku (po r. 1124) u rytířů von Schwangau v Bavorsku a Švábsku (po r. 1146) a u Švambergů v Čechách (od r. 1257). Zatímco rod Duninů v Polsku a v okolních zemích - zejména v Litvě - se rozrostl a kvete dodnes (udává se přes 80 rodních dle sídel) rod říšských rytířů v. Schwangau vymřel určitě ve 2. polovině XVI. stol. Obdobný názor na vymření rodu Švambergů v Čechách ke konci XVII. stol. hlásali F. Palacký, A. Sedláček a dle nich i další. Spojitost výše uvedených rodů vzhledem k absenci dokumentů v českých archívech je současnými historiky odmítána. V Polsku se dokumenty včetně původu sice ve starých rodových pamětech nacházejí, nejsou ale pokládány za hodnověrné.

Touto studií s použitím dobových dokumentů a odkazem na odborné statě ve vědeckých pracích vydaných v Česku i v zahraničí uvádím stručně skutečné dějiny výše uvedených rodů – zejména jejich počátků - a osudy jejich hlavních protagonistů.

Nekladu si za cíl úplně vyčerpat dané téma, nebo obhajovat rodovou pověst. Chci spíše přiložit kamínek do mozaiky vývoje jedné společenské vrstvy a nalézt reálné jádro genealogie rodu, očištěné od nánosů legend i novodobých předsudků. Pro hlubší pochopení studie odkazují na nejdůležitější události a dynastické vztahy v zemích působení protagonistů v X. až XII. stol. ve Skandinávii, Anglii a Polsku a od XIII. stol. v Čechách, které jsou uvedeny na konci studie.

DĚJINY rodů DUNINŮ, von SCHWANGAU a ŠVAMBERKŮ.

Jak vyplývá z následujících statí, lze dějiny výše uvedených rodů rozdělit na období:

a) - severské (Skandinávie, Anglie; X.-XII. stol.; uvádí společně první předky výše uvedených rodů včetně jejich genealogie)

- b) - polské (od XII. století - dosud)
- c) - německé (Bavorsko, Švábsko, Württembersko ; druhá polovina XII.stol. - zač. XIII. stol., společní předkové pro rody v Schwangau a Švambersku, pokračování a zánik rodu v Schwangau v XVI. stol.)
- d) - české (zač. XIII.stol. - dosud; příchod Švambersku do království Českého, jejich rozrod, pokračování, společenské postavení)

A – SEVERSKÉ OBDOBÍ.

Kolébka rodu erbu labutě byla ve Skandinávii. Nejstarším historicky doložitelným předkem rodu byl Strut-Harald Jarl¹ (Železný klobouk nebo límec), skaanský regionální král se sídlem v Lundu (Skaane – nejjihnější část Švédska). Vládl v letech asi 954 až 988 pod protektorátem dánského krále Haralda Blaatanda² (Modrozub, *cca 911, † 988/91) s nímž byl příbuzensky spřízněn. Na trůn v Lundu usedl po dobytí Skaane na Švédech Dány - asi r.954.

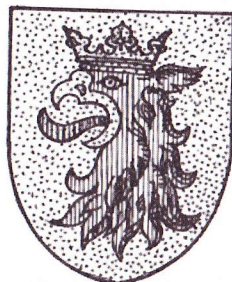
Osud jeho potomků ukazuje na příbuzenský vztah k dánské dynastii Skjoldungů, neboť až do konečného odchodu z Dánska byli na čelných místech hodnostářů kol dánského trůnu (jeden z nich byl dokonce jeho pretendentem), ženili se s dcerami okolních králů a knížat a významně ovlivňovali osudy zemí v nichž působili. Archeologové vykopali v Lundu základy vikingského sídliště z počátku XI. století a rekonstruovali jeho původní podobu. Je na něm vidět podlouhlou budovu, ještě zřejmě z doby Strut-Haraldovy, skrývající jeho audienční, trůnní i holdovací síň. Žil sice v době pronikání křesťanství na dánský královský dvůr, ale vzdálen od něho a obklopen divokým vikingským prostředím. Těžko mohl opustit staré bohy. Podle ságy zemřel krátce před svým protektorem-králem Haraldem Modrozubem roku 988. Z jeho potomků známe syny: Jarla Sigvalda, Jarla Thorkila, Hemminga a jedinou dceru Towe.

Jarl Sigvalde³ (*cca 960, †13.XI.1002 Anglie), nejstarší Strut-Haraldův syn u pohřební hranice svého příbuzného (snad strýc nebo kmotr) přísahal, že jeho vraha, norského Jarla Haakona svrhne z trůnu. Sigvalde byl v té době asi patnáctiletý a čekal až dospěje (za 3 roky) a bude přijat mezi vikingské bojovníky.

K tažení Sigvalda proti Jarlu Haakonovi došlo až po roce 986, kdy se stal nejvyšším náčelníkem jomsburských vikingů.⁴

K bitvě s Jarlem Haakonem došlo asi r. 988 ve fjordu u Hjorungavaag ve středním Norsku. Haakonovi se podařilo shromáždit asi pětinasobnou přesilu ve srovnání se Sigvaldem. Jomsburgští vikingové bojovali statečně, ale Sigvalde, vida jistou zkázu svých bojovníků, proti vůli mnohých z nich nařídil ústup; cenil si více života než slepé odvahy. Za to o něm skládali skaldové - severští pěvci ság – posměšné verše ("jak vesloval u Hjorungavaag dozadu")

Kolem roku 990 se oženil s polskou princeznou Astrid⁵, dcerou knížete Mieszka I. Piastovce (965-992) a jeho I. české přemyslovské manželky Dobravy-Doubřavky

Znak Skaane [5]

(polsky Dąbrówka, dcera knížete Boleslava I. a Biagoty). Na svatbu pozval také svého druhá z vikingských výprav, obávaného dánského krále Svena I. Tveskaegga⁶ (Vidlovous *960, †1014 Anglie). Z něho ale měli polští svatební hosté hrůzu a tak Sigvalde připravil léčku, při níž Sven padl do polského zajetí. Musil se z něho draze vykoupat (mj. Polákům odevzdal jomsburský přístav); v zajetí ale poznal mladší As-tridinu sestru Svatoslavu-Świętosławu⁷, s níž se oženil a měli spolu nejméně tři děti. Poté se Jarl Sigvalde zúčastňoval v 90. letech vikingských tažení do Anglie s dánským Svenem i norským Olavem Tryggvassonem. Olaf po přijetí křesťanství roku 995 odplul do Norska, tam svrhl Jarla Haakona a současně zavedl křesťanství i přes odpor Norů. Tak vedle dánského mocenského centra vzniklo norské a bylo zřejmě, že dříve či později dojde ke konečnému řešení, neboť okolní moře bylo "příliš malé" pro bývalé spojence a švagry (Olaf byl předtím ženat s polskou princeznou Geirou).

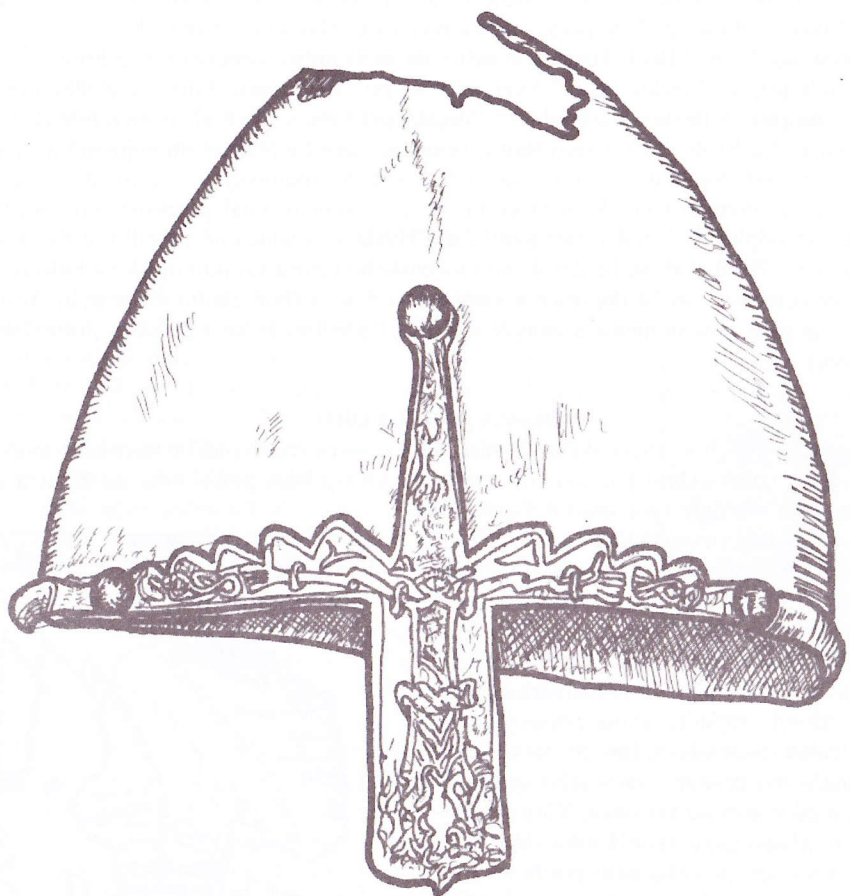
BITVA u SVOLDRU.

K rozhodujícímu střetu došlo 9. září 1000 u ostrůvku Svoldr⁸ v Baltském moři a Sigvalde v něm sehrál temnou roli, zcela ve vikingském pojetí boje na život a na smrt. Jako zdánlivý spojenec Olafa přivedl jeho loď před shromážděné loďstvo Svena s dánskými, švédskými a norskými posádkami. K akci Sven získal mladého švédského krále Olafa Skottkonunga (Král na klíně) s jehož ovdovělou matkou Sigríd Storradou (Zlá rada, Ctižádostivá) se předtím oženil, zapudiv svou první polskou manželku Svatoslavu (po Svenově smrti v Anglii byl prvním činem jeho synů převoz matky zpět do Dánska). Nory pod vedením Haakonova syna Eirika (byl ženat se Svenovou sestrou) zase pojila se Svenem věrnost ke starým pohanským bohům.

Sága o Olafu Tryggvassonovi popsala průběh bitvy, jíž se Sigvalde přímo neúčastnil; s posádkami asi deseti svých lodí ji pozoroval zpozzdálí. Teprve po jejím skončení připlul k vítězům. Sven a jeho spojenci vojsko Olafa zcela zničili a jeho loď si přivlastnili. Král Olaf se měl v průběhu bitvy utopit, neboť nebyl nalezen ani později. Po čase se objevila verze, že se Olav zachránil skokem do moře. Pod hladinou doplaval k jedné ze Sigvaldových lodí, osazené polskou posádkou a patřící Astrid, která ihned z místa bitvy odplula. Později byl Olaf spatřen na jihu Evropy, buď v Řecku nebo jako poutník ve Svaté zemi či mnich v Sýrii. Norští historikové nepokládají tuto verzi za pravdivou.

Mapa skandinávských moří a království [16]

Tzn. Svatováclavská přilba - nánosník s připoutaným Kristem

Domnívám se, že tato verze může být pravdivá aspoň zčásti, dokonce může mít v Čechách svůj "argument". Olaf jako křesťanský panovník určitě nosil do bitev křesťanský symbol, znamení kříže. Nejbližším z těchto symbolů mu byl připoutaný Kristus na tzv. Jellingském kameni. Pokud se Olaf zachránil, plaval asi s přilbou, ozdobenou tímto Kristem. Poté co unikl šípům Svenových vojáků, kteří jistě stříleli po všem co se hýbalo na hladině, s pomocí svých příbuzných Piastovců v Polsku, spřízněných s českými Přemyslovci a Arpádovci v Maďarsku - již také křesťany - putoval napříč Evropou po jejich državách na jih. Tak se mohla dostat Olafova přilba, její část nebo část jiné zbroje, zdobené jellingským Kristem, na pražský dvůr a jako příhodný křesťanský symbol na tzv. Svatováclavskou přilbu. Je nemyslitelné aby přilba vrcholného světce té doby nesla pohanský symbol - boha Odina, jak se tvrdí někdy v Čechách.

Oba symboly – křesťanský i pohanský - naši předkové velice dobře rozeznávali, neboť se s nimi denně setkávali.

Jarl Sigvalde byl na svých dalších výpravách v Anglii v den sv. Brixii 13.XI.1002, zvané též *Dánské Nešpory* spolu s ostatními Dány usmrcen na příkaz krále Ethelreda

Jellingský kámen se lvem

Jellingský kámen s Kristem

II.⁹ Jejich smrt vyvolala ze strany Dánů odvetná tažení. Zda zanechal Sigvalde potomky není známo.

Towe¹⁰ (Tufa; -988-) byla jediná známá dcera Strut-Haralda (měla jméno 2.manželky Haralda Modrozuba, dcery obodritského knížete Mistivoje). Vdala se za vikingského vůdce Sigurda Kaabe (Kapuce), syna bornholmského Jarla Veseta a žili na Bornholmu. Sigurd se zúčastnil bitvy u Hjorungavaag pod Sigvaldovým vedením a přežil. S Towe měl syna Svena¹¹ (na Bornholmu byl nalezen kámen s runovým nápisem a v něm zmínka o Svenovi zv. Kapuce).

Jarl Thorkil den Hoje¹² (Vysoký; *cca 970, †1024 Dánsko), prostřední Strut-Haraldův syn se pod vedením svého bratra Sigvalda zúčastnil roku 988 bitvy u Hjorungavaag a roku 1000 bitvy u Svoldru. Po bratrově násilné smrti v Anglii 13.XI. 1002 převzal vládu nad Sigvaldovým lidem a stal se nejvyšším náčelníkem jomsburských Vikingů (jomsvikingů). Protože při tažení po Anglii jejich valná část zahynula, musel Thorkil své mužstvo nejprve zkonsolidovat a proto se nezúčastnil prvních odvetných výprav proti králi Ethelredovi II.

ANGLICKÉ TAŽENÍ.

1. srpna 1009 stanul Jarl Thorkil Vysoký¹³ v čele spojených severských armád z Dánska, Norska a Švédska s ohromným počtem lodí jako nejvyšší velitel trestné výpravy (největší té doby) do Anglie za listopad 1002. Pod Thorkilovým vedením se

výpravy účastnil i jeho mladší bratr Hemming. Thorkil se v čele hlavních sil vylodil na ostrově Wight, kde zřídil základnu a začal dobývat Anglii z jihu.

Svatý Aelfheah

Temži na palubě Thorkilových lodí a odplul za rodinou.

Po Thorkilově "zradě" se do čela výpravy postavil sám dánský král Sven a reorganizoval své sbory. Konečně po odjezdu Ethelreda II. byl prohlášen anglickým králem a korunován, ale již 3. února 1014 na cestě do Gainsborough náhle zemřel (v 54. letech). Jeho mladší syn a nástupce Knut¹⁴ byl ještě bez vojenských zkušeností (asi 18.-19. letý), nemohl království udržet a rozhodl se proto pro návrat do Dánska. Předtím ale "vyšrouboval" výpalné (tzv. Danegeld) až na 48.000 liber. Angličané zatím povolali zpět Ethelreda II. z exilu, který celou částku Dánům vyplatil a ti v čele s Knutem odpluli domů. Thorkil chtěl původně v Anglii zůstat, ale po vraždě svého bratra Hemminga si nechal vyplatit část danegeldu (24.000 liber) a se zbytkem loďstva se také vrátil do Dánska.

Obodrité

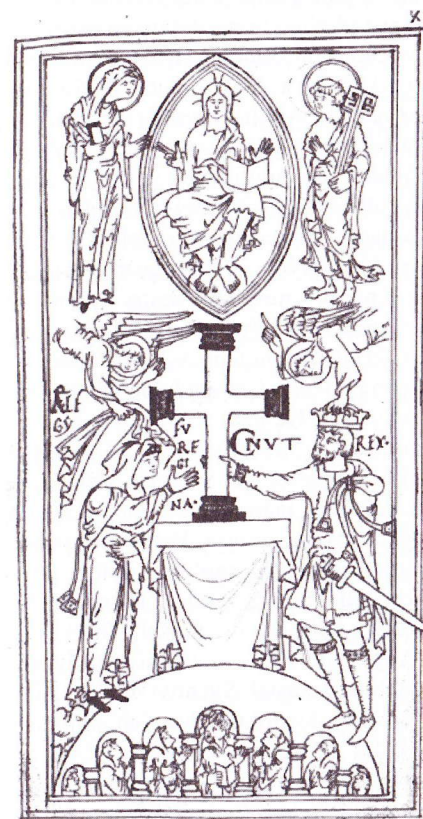
(fiktivní znak) [29]

V Dánsku vládl Knutův starší bratr Harald¹⁵, který se v Knutově přítomnosti necítil bezpečný, navíc Knut požadoval podíl na vládě. Proto Harald přesvědčil Knuta k novému tažení do Anglie jakoby pro otcovské dědictví. K němu se přidal i Thorkil a nová výprava vyplula z Dánska na sklonku roku 1015 nebo začátkem roku 1016. V Anglii v té době došlo k rozkolu mezi Ethelredem II. a jeho nejstarším žijícím synem Edmundem¹⁶. Ethelred II., na radu svého zetě mercijského ealdormana Eadrika Streony¹⁷ (roku 1009 se oženil s princeznou Eadgyth-Edithou), nechal popravit pro údajnou zradu dva přední velmože z dánské enklávy Danelaw v Anglii - Sigeberta a Morcara. Eadrik Streona se poté zmocnil jejich majetku. Tehdy se Edmund ujal Eadgyth, uvězněné vdovy po Sigebertovi a oženil se s ní. Tak se stali následníky trůnu a jeho švagr zapřisáhlými nepřáteli. Když krátce nato Ethelred II. zemřel (23.IV. 1016), anglický sněm (Vitan) zvolil novým králem Edmunda. Ten byl schopen Anglii proti vetřelcům ubránit (byl proto na-

zván "Ironsides-Železný bok"), nebýt domácí zrady. Při nové dánské invazi Eadrik v rozhodujících bitvách Edmunda opustil a přešel na dánskou stranu. Válečné štěstí se střídavě klonilo na obě strany. Po bitvě u Ashingtonu na podzim roku 1016, které se také zúčastnil Thorkil, rozhodl se král Edmund ukončit boje a sešel se s Knutem na

jakémisi ostrůvku. Bylo dohodnuto, že si Edmund Železný bok podrží titul krále a jih Anglie s Wessexem, Knut dostane sever Anglie. Krátce po návratu ze schůzky Edmund nečekaně zemřel 30. listopadu 1016. Část historiků soudí, že zemřel přirozenou smrtí (v 27. letech!), ale většina se domnívá včetně dřívějších podání, že zahynul Eadrikovou zradou. Ostatně sám Knut ponechal Eadrika ve správě Mercie, ale na podzim roku 1017 ho nechal popravit u vědomí, že by zradil i jeho.

Po korunovaci v Londýně Knut zv. Veliký rozdělil správu Anglie mezi Jarla Eirika Haakonsena, Eadrika Streonu a Jarla Thorkila (dostal do správy Východní Anglii a stal se Knutovým prvním rádcem), největší část území si ponechal pod osobním dohledem. Také se oženil s Emmou Normanskou, vdovou po Ethelredovi II., aby legalizoval nárok na anglický trůn. Převážnou část invazní armády a lodí poslal zpět do Dánska, současně s nimi poslal do Dánska svoji anglickou družku Aelfgyfu z Northamptonu - Alfifu (rovněž bývalou milenkou norského krále Olafa den Digre-Tlustého, později Svatého) spolu se svými syny Svenem a Haraldem. S Emmou bohatě nadali kláš-

Král Knut a královna Emma ukládají kříž na oltář kláštera New Minster ve Winchesteru [13]

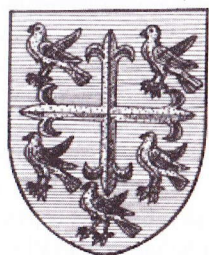
ter New Minster ve Winchesteru. O tři roky později byli Knut a Thorkil spolu při dokončení a konsekraci kostela arcibiskupem Wulfstanem z Yorku v Assandum (Ashington). Thorkil byl též významným patronem opatství sv. Edmunda.

V roce 1018 v Dánsku náhle zemřel král Harald a Knut odplul převzít dědictví po svém bratrovi, Thorkila přitom pověřil správou – regentstvím celé Anglie. Tehdy se Thorkil oženil s Edithou, dcerou Ethelreda II. (vdova po Eadriku Streonovi), se kterou se znal již od roku 1013, když pomáhal rodině krále do normanského exilu. V roce 1018 se jim narodil syn Harald Thorkilsen.

Po návratu z Dánska (asi po dvou letech) si Knut uvědomil nebezpečí, plynoucí z Thorkilova manželství s anglickou princeznou a obnovil vůči němu nepřátelství. Nejprve ho zbavil všech funkcí a posléze oba, Thorkila a Edithu, prohlásil za psance a vypověděl z Anglie do Dánska. Zřejmě svoji roli sehrála i Edithina macecha královna Emma. Poté ale, uvědomiv si moc Thorkila a jeho přátel, zajel po roce 1021 za ním do Dánska a Thorkila ustanovil dánským místodržitelem po dobu své nepřítomnosti a navzájem si adoptovali syny. Thorkil vychovával budoucí dánské krále: Haralda (z Alfify) a Hardeknuta (z Emmy), Knut odvezl do Anglie Haralda Thorkilsena, děti sloužily oběma spíše jako rukojmí. Podle zpráv některých anglických kronik zemřel Thorkil roku 1024, snad byl zavražděn, není to však jisté. Funkci místodržitele Dánska a výchovu Knutových synů převzal Jarl Ulf, manžel Knutovy nevlastní sestry Estridy (z matky Sigríd Storrady). Roku 1026 byl zavražděn králem Knutem v Roskildské katedrále pro podezření ze zrady po nepodařené bitvě se Švédy u Helgea.

*Koronovace Edwarda III. Vyznavače
- po návratu z emigrace*

*Fiktivní znak
Edwarda III.
Vyznavače [21]*

ském dvoře svým adoptivním otcem Knutem Velikým. Roku 1028 byl jmenován dánským jarlem. Tehdy Knut poprvé dobyl Norsko na Olafu Tlustém a novým králem jmenoval bratrance Haakona Eirikseny, kterého oženil se svojí neteří Gunhildou Svatoslavou, dcerou sestry Svatoslavy²⁰ ("Santslaue, soror Canuti regis nostri" - tak

Haralda (z Alfify) a Hardeknuta (z Emmy), Knut odvezl do Anglie Haralda Thorkilsena, děti sloužily oběma spíše jako rukojmí. Podle zpráv některých anglických kronik zemřel Thorkil roku 1024, snad byl zavražděn, není to však jisté. Funkci místodržitele Dánska a výchovu Knutových synů převzal Jarl Ulf, manžel Knutovy nevlastní sestry Estridy (z matky Sigríd Storrady). Roku 1026 byl zavražděn králem Knutem v Roskildské katedrále pro podezření ze zrady po nepodařené bitvě se Švédy u Helgea.

Hemming¹⁸ (*po 970, †po 3.II. 1014 v Anglii), nejmladší syn Strut-Haralda. Roku 1009 se zúčastnil tažení do Anglie pod vedením svého staršího bratra Thorkila Vysokého. Velel části flotily spolu s Eilafem, bratrem Jarla Ulfa. Když roku 1012 po vraždě arcibiskupa Aelfheaha přešel Thorkil na stranu Angličanů, velení invazní armády převzal král Sven. Hemminga, který na rozdíl od bratra zůstal Svenovi věrný, spolu s Eilafem postavil do čela nově zorganizovaných sborů. Po Svenově smrti roku 1014 se část vojska Dánů, vedená Hemmingem a Eilafem a značně oslabená odchodem Knuta z Anglie, octla bez ochrany. Ethelred II. po návratu z exilu je do svých služeb nepojal, naopak jim připravil krvavou lázeň. Hemming a jeho muži byli povražděni, Eilaf a jeho mužstvo přežili jen díky varování jeho anglické milenky před masakrem. O Hemmingovi není známo, zda byl ženatý a zanechal-li potomstvo. Jeho jménem byl pokřtěn, ve shodě s předáváním jmen v rodině, jeden z jeho prasnynovců.

Jarl Harald Thorkilsen¹⁹ (*1018 Anglie, †13.XI.1042 u Labe), jediný známý syn Thorkila Vysokého a Edithy Anglické byl po roce 1022 vychováván na anglickém královském dvoře s svým adoptivním otcem Knutem Velikým. Roku 1028 byl jmenován dánským jarlem. Tehdy Knut poprvé dobyl Norsko na Olafu Tlustém a novým králem jmenoval bratrance Haakona Eirikseny, kterého oženil se svojí neteří Gunhildou Svatoslavou, dcerou sestry Svatoslavy²⁰ ("Santslaue, soror Canuti regis nostri" - tak

zní jméno donátorky nového winchesterského kláštera New Minster kolem r.1020 dle „Liber Vitae“ téhož kláštera; dcera převzala jméno po matce a polské bábě Svatoslavě a tak ho uchovala pro budoucnost) a Velkého knížete Obodritů Pribigněva (Pribjörna). Haakon jako norský král se jel představit do Anglie a utopil se roku 1029 nebo 1030 u Hjemfaest v Pentlandském brodu, severně od Skotska.

Mezitím se do Norska vrátil vypuzený král Olaf Tlustý, ale byl 31.VIII.1030 v bitvě u Sticklestadu znovu poražen a zabit. Tentokrát učinil Knut Veliký králem Norska svého syna Svena a do nového sídla s ním poslal matku Alfifu a přidal k ní jako rádce Haralda Thorkilsena. Alfifa v Norsku chtěla vládnout sama, zaváděla vlastní zákony a nové daně. Harald Thorkilsen pro neshody s Alfifou odešel z Norska do Anglie za adoptivním otcem Knutem asi roku 1033/4, ještě před Svenovým pádem. Po roce 1035 se Sven Alfifasen již nepřipomíná. V Anglii král Knut Veliký Haralda Thorkilsena oženil s Gunhildou-Svatoslavou, ovdovělou neteří po Haakonu Eiriksenovi. Z manželství se Haraldovi narodili dva synové, Hemming a Thorkil. 12.XI.1035 anglický král Knut Veliký náhle zemřel. Harald Thorkilsen pomáhal na anglický trůn nejprve Knutovu synovi Haraldu I. Harefoodovi (z matky Alfify), když ten roku 1040 zemřel, angažoval se pro Hardeknuta, dalšího Knutova syna (z matky Emmy). Haraldova rodina žila zatím v Dánsku.

Roku 1042 Hardeknut (Knut Krutý) při oslavě zemřel a Angličané povolali na radu ealdormana Godwina z normanského exilu Hardeknutova staršího nevlastního bratra Edwarda (*1004, syn Ethelreda II. a Emmy Normanské, †1066; jako král Edward III. the Confessor-Vyznavač). Tehdy Harald Thorkilsen odešel do Říma na pouť a s poselstvím pro papeže. Z Říma se vracel za rodinou do Dánska.

Smrtí Hardeknutovou se uvolnil i dánský trůn, na který tehdy usedl norský král Magnus d. Gode (Dobrý; syn Olafa Tlustého) podle dohody s Hardeknutem o převzetí trůnu v případě smrti jednoho z nich. Skutečnými pretendenty dánského trůnu podle práva však byli:

- Sven Estridsen, syn zavražděného Jarla Ulfa a Knutovy nevlastní sestry Estridy;
- Jarl Harald Thorkilsen, adoptivní syn krále Knuta Velikého a manžel Gunhildy-Svatoslavy, vnučky krále Svena Tveskaegga. Oba soupeři byli pokrevními příbuznými, původem z Gorma den Gamle, otce Haralda Modrozuba.

V té době se vzbouřili Obodrité proti Sasům a Dánům pro vraždu jejich knížete. Za těchto okolností jim byl Harald Thorkilsen, manžel dcery jejich Velkého knížete Pribigněva, ve chvíli, když procházel jejich územím do Dánska, vítaným spojencem. Proti Obodritům přivedl spojené sasko-dánsko-norské vojsko Ordulf (Otto), vévoda Saský, zasnoubený s Ulfhildou, dcerou krále Olafa II. Norského a sestrou krále Magna. Ordulf Haralda Thorkilsena při přechodu Labe přepadl a usmrtil 13. listopadu 1042 - přesně 40 let po usmrcení strýce Jarla Sigvalda v Anglii. Poté porazil v bitvě u Lyrskovhede Obodrity (padlo jich na 15.000 !). Ovdovělá Gunhilda-Svatoslava se syny Thorkilem a Hemmingem uprchli do Anglie (v Dánsku byli ohroženi Svenem Estridsenem) na královský dvůr, kde žili u rodiny earla Godwina z Wessexu.²¹

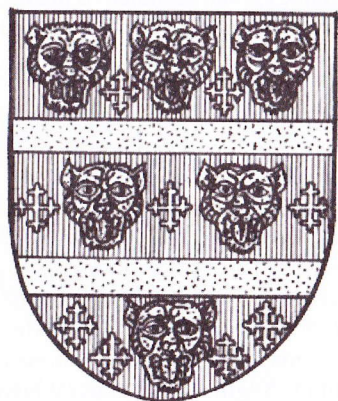
Hemming a Thorkil²² (oba *po r.1035, -1080-), synové Haralda Thorkilsena a Gunhildy-Svatoslavy, žili od roku 1042 s matkou na anglickém královském dvoře. Asbjörn²³, bratr dánského krále Svena Estridsena, roku 1044 přednesl anglické vládě

Svenův požadavek, aby přestala poskytovat úkryt pro vdovu Gunhildu-Svatoslavu a její syny Thorkila a Hemminga. Jinak až do r.1066 nebyly o nich bližší zprávy.

Koronovace Harolda Godwinssona na anglického krále

Earl Godwin z Wessexu oženil roku 1044/45 nového krále Edwarda III. se svou dcerou Edithou²⁴ a získal tak v Anglii značný vliv. Zasahoval do osudů království proti vůli svého zetě takovým způsobem, že ten byl nucen svého tchána i s celou jeho rodinou roku 1052 vypovědět z Anglie, ale již následující rok byli všichni zpět. Brzy po návratu 15. dubna 1053 earl Godwin zemřel. Z Godwinovi rodiny vynikli synové Harold²⁵ a Tostig²⁶, dcery Gunhilda²⁷ a Editha. Král Edward III.²⁸, vychovaný v normanském exilu v klášterním prostředí, žil s manželkou Edithou jako bratr se sestrou – v celibátu a neměl potomstvo. Zatímco se věnoval stavbě kostelů a klášterů, obnovování církevních náležitostí a závků, zemi řídil a chránil před nájezdníky a lupiči jeho švagr Harold Godwinsson. Asi r.1064 při jakési plavbě byl Harold zahnán k normanskému pobřeží a tam se dostal až do moci normanského vévody Viléma (angl. William, fr. Guillaume). Ten sice nakonec Harolda vlídně propustil, ale před-tím ho přinutil přísahat nad svatými ostatky, že Vilémovi dopomůže k anglickému trůnu jako k dědictví po praradě Emmě.

Erb Harolda Godwinssona [12] (pozdější fikce)

koordinoval.

Když se král Harald Drsný a Tostig z Northumberlandu vylodili na severu Anglie, neval pro Viléma příznivý vítr a opozdil se. Severní invazní armádu, která měla zpočátku úspěch, Harold II. po rychlém pochodu anglické armády na sever zastavil a

v bitvě u Stamfordbridge dne 24.zář 1066 porazil. Přitom byla většina vetřelců usmrcena, mezi nimi i norský král Harald a earl Tostig. Se zbytkem Norů (měla být

Haroldova smrt. r. 1066 v bitvě u Hastingsu (dle tapiserie z Bayeaux)

mezi nimi i Haraldova manželka Jelizaveta, dcera Velkého knížete kyjevského Jaroslava Moudrého) odpluli i Tostigovi synové Skuli a Ketil, kteří v nové norské vlasti obdrželi půdu a založili vlastní nové rody.

Mezitím dorazil ke břehům Anglie vévoda Vilém Normanský a vylodil se u Pevensey 28.IX.; za 3 týdny – 14.října 1066 - došlo k nové bitvě u Hastingsu. Král Harold II. nevyčkal příchodu čerstvých posil a s unavenou armádou se hned vrhl do boje. Jeho vojáci bojovali statečně a v průběhu bitvy zaujali pevný obranný řad. Pro Viléma se střetnutí nevyvíjelo příznivě, jednu chvíli byl dokonce ohrožen vlastními vojáky a chybnou taktikou se připravil téměř o celou jízdu. Takřka na poslední chvíli zachránil situaci lstí, po předstíraném útěku a následném porušení jedolité masu anglických bojovníků byl usmrcen šípem do oka Harold II., předtím padli také jeho bratři earlové Gyrth a Leofwin (průběh bitvy byl zachycen na proslulé tapisérii v Bayeaux). Po Haroldově smrti Angličané zakolísali a bitvu ztratili. Haroldovo tělo bylo tak zohaveno, že ho musila identifikovat bývalá družka a matka jeho dětí Editha zv. Labutí šije (Swan-neck)²⁹. Pro Viléma se otevřela cesta do Anglie a byl korunován jejím králem téhož roku na Vánoce ve Westminsteru.

Po čase vynořila pověst, že Harold u Hastingsu nepadl, ale zraněn se uchýlil do kláštera v Chesteru a zde, navštěvován královnou a chráněn jejím bratrem, dožil jako mnich. Jeho hrob ve Walthamu (klášter jím založený) byl později zničen.

Pozůstalá rodina Haroldova (sestra Gunhilda, dcery Editha a Gunhilda) a rodina Harolda Thorkilsena (manželka Gunhilda-Svatoslava, synové Hemming a Thorkil) odešly spolu do exilu ve Flandrech, pod ochranu vdovy po Tostigovi z Northumberlandu Judith³⁰ a usadily se v Bruggách. Roku 1071 se Judith Flanderská vdala podruhé za bavorského vévodu Welfa I.(IV.). Její vnučka Judith, vdaná za švábského vévodu Friedricha II., se stala matkou císaře Friedricha I. Barbarossy (Rudovous; 1125-1190). U něho a dalšího vnuka, Welfa III. (VI.) nalezli Haroldovi potomci ochranu (viz v.Schwangau). V Bruggách se rodiny zdržovaly do roku 1078, kdy zemřela a byla v tamním chrámu pochována Haroldova sestra Gunhilda (nalezen její náhrobní kámen s nápisem "Gunildis Nobilissimus orta parentibus")³¹. Krátce předtím, v l. 1074-76 zemřel v Dánsku Sven II. Estridsen, osobní nepřítel Haroldovy rodiny, která

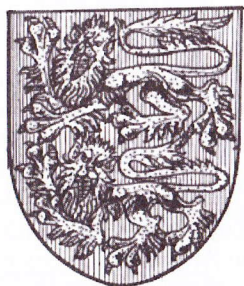
se teprve nyní mohla vrátit do Dánska. Po jejím návratu došlo roku 1080 ke sňatku Edel (Adela)³² Flanderské s dánským králem Knutem (později svatý). V dějinách rodu to ukazuje na jistou tradici – podíl některých členů na dynastických sňatech – v tomto případě Svatoslavy nebo jejího syna.

Haroldova dcera Editha se dostala do Ruska a vdala se za pozdějšího Velkého knížete Vladimíra Monomacha³³ (*1050, †1125; po něm pokrývka hlavy vládců Rusů nese název "Šapka Monomacha"). Její sestra Gunhilda se patrně provdala, ještě v Bruggách, za Haraldova syna Thorkila s nímž sdílela obtíže exilu. Obě dcery (Editha, Gunhilda) zdědily po své matce Edith zvané Labutí šije její krásu i přídomek. Je zřejmé, že právě Gunhilda dala tímto přídomkem základ pozdějšímu rodovému erbů – totiž labutí, přijaté na její památku.

V Dánsku setrval jen Thorkil a jeho potomstvo. Jeho bratr Hemming se pravděpodobně vrátil do Anglie a věnoval se duchovní službě (v roce 1100 byl jistý Hemming podpřevorem kláštera ve Worchesteru)³⁴. Svatoslav³⁵ (Świętosław, někdy též Wilhelm, původní dánské jméno není známo; *cca 1070 v Bruggách, † po 1134 v Polsku), byl syn Thorkila a pravděpodobně Gunhildy zv. Labutí šije. Jeho skutečné životní osudy jsou známy převážně ve spojení se synem Petrem Duninem až na závěr jeho života.

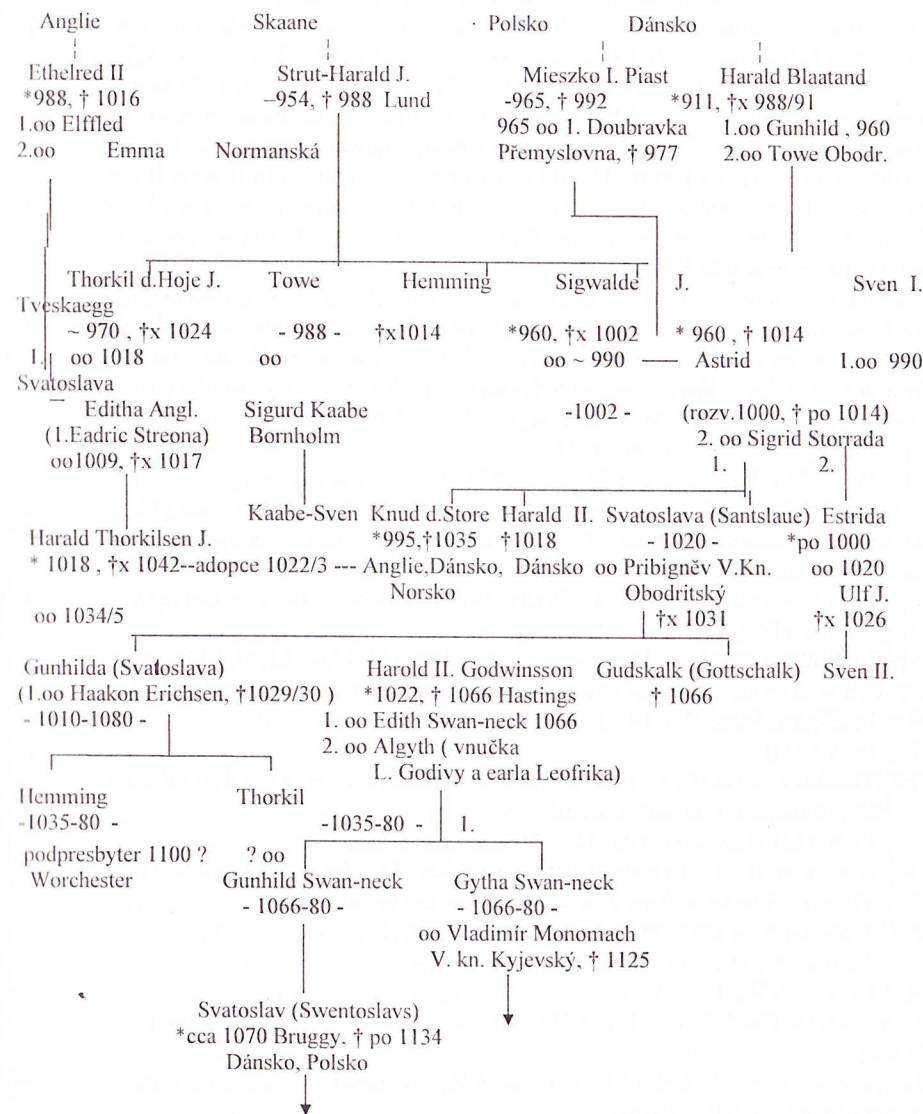
Po smrti dánského krále Svena II. Estridsena (†1074/76) se z jeho 20. dětí vystřídali na trůnu poměrně rychle: - Harald Hen (do r.1080); - Knud Hellige (Svatý, ženatý s Adelou Flanderskou, r.1086 zavražděn v kostele St. Albana) - Olaf Hunger (do r.1095); - Erich Ejegod (Dobrý, r.1103 putoval s manželkou Bodil do Svaté země; Bodil u Olivové hory zemřela, Erich Ejegod zemřel téhož roku na zpáteční cestě na Kypru); - Niels I. (Mikuláš; vládl v l. 1103 -34). U krále Nielse I. zaujímal Svatoslav významné postavení – byl dle rodové pověsti správcem dánského pokladu a jedním z nejvyšších dvorských hodnostářů, dle starých záznamů byl místokancléřem. Měl dva syny, podle polských zápisů (církevních odkazů a dalších náležitostí) jsou známi jmenovitě Boguslaw a Piotr (Petr). Vlastní jméno Svatoslavovo je uvedeno v Roczniku Krakowskim (jeden z nejstarších původních polských letopisů) k roku 1145 jako "Swentoslavs", otec nejvýznamnějšího polského hodnostáře 1. pol. XII. stol. - Petra Dunina. Pozdější přepisy jeho jméno změnilo.

Jak si jistě čtenář všiml, jméno "Svatoslav" prolíná střídavě zatím uvedenými generacemi rodin spřízněných i rodin našich prvotních předků: od jeho nejstarší nositelky, dcery Mieszka I., přes další ženská pokolení až k prvnímu mužskému předkovi, právě popsanému. Jeho oblíba v rodu Duninů pokračovala i ve XIII. stol. V menší míře to platilo i pro jiná jména (Harald, Hemming, Sven, Thorkil). Z výše uvedeného vyplývá, že Svatoslav žil převážně v Dánsku a na sklonku života přesídlil (spíše byl přesídlen) do Polska. Jím severské období rodu končí.

Vilém Normanský

Genealogická tabule prvotních předků Duninů a Švamberků

Poznámky – SEVERSKÉ OBDOBÍ:

1. [heslo „Strut-Harald“: 1 (s.462); 2 („Sigvalde“, s.13). Zprávu o něm přinesla „Sága o Olavu Tryggvassonovi“. Přesto nepatří mezi bájně předky; jeho synové byli přímo uváděni v dokumentech z dob jejich existence (Sigvalde, Thorkil, Hemming)]
2. [„Harald Blaatand“ : 1 (s.870-871); 2 (s.330-332); 3 (s.13-14); 23 (s.54)]
3. [„Sigvalde“: 1 (s.395); 2 (s.13-14); 4 (s.837); 5 (s.543); 18 (s.32); 23 (s.68). Jednalo se o dánského prince Guld-Haralda (Zlatý, syn Knuta Danaasta-Dánská láska, staršího bratra Harald Bl., jímž byl usmrcen v boji o dánský trůn; oba byli synové Gorma den Gamle-Starého). Guld-Harald kolem roku 971 usmrtil bratrance Harald Graafala-Šedopláště, norského krále, při jeho průniku na dánské území. Sám byl usmrcen Haakonem Jarlem asi roku 975. Sigvaldův otec byl zřejmě ženatý s Guld-Haraldovou sestrou, neteří Harald Blaatanda]
4. Jomsburg, vikingská pevnost a přístav v ústí Odry blíže obchodního centra Wolinu, založená Haraldem Bl. k ovládnutí Baltského a Severního moře, kontrole obchodu a zdroji stříbra ze cla. Jejím 1. náčelníkem byl švédský princ Styrbjörn Starke, ženatý s Haraldovou dcerou Thyrou. R. 986 Styrbjörn padl u Gamla - Staré Uppsaly v boji proti strýci, švédskému králi Erichu Segersällovi -Vítěznému; 4 („Styrbjörn“ s.736)]
5. [„Sigvalde“: 1; 2; 4; viz pozn. 3]
6. [„Sven I. Tveskaegg“: 1 (s.674); 2 (s.194); 3 (s.240); 23 (s. 57)]
7. [„Gunhilda“: 1 (s.424, odst.3); 3 (s.387). Ještě v r.1983 ji dánská encyklopedie zná pouze pod severským jménem. Její původní slovanské jméno nebylo známo: “Dronningens slaviske navn kendes ikke“]
8. [1 (Svolder s.816); 25 (s.158). Podle Adama z Brém v průlivu Öresund, dle Saxa Grammatica u Rügen - Rujany]
9. [„Gunhild“: 1 (s.424, odst.2); 3 (s.387); 16 (s.374-375). 13.XI.1002 usmrcena též Svenova sestra Gunhild a její manžel Pallig, Svenův zástupce v Anglii]
10. [1 („Sigurd Kaabe“, s.391)]
11. [18 (s.591)]
12. [„Thorkil den Hoje“: 1 (s.385); 2 (s.612-613); 3 (s.515); 9 („Thurkell“, s.3855); 10 („Thurcytel, Thorkil“, s.820)]
13. [15 (s.989); 16 (s.377-396, 410, 424); 23 (s.68-70)]
14. [„Knut den Store“: 2 (s.566-570), 3 (s.56-58); 10 („Canute“,s.910-917)]
15. [„Harald“: 1 (s.873-874); 2 (s.333); 3 (s.14); 4 (s.540)]
16. [„Edmund Ironside“: 9 (s.1400); 10 (s.403-405)]
17. [„Eadric Streona“: 8 (s.313); 10 (s.415-418)]
18. [16 (s.377-383)]
19. [„Harald Thorkilsen“: 1 (s.874); 2 (s.335-336); 3 (s.16); 2 („Sven Alfifasen“, s.199)]
20. [„Gunhilda“: 1 (s.424, odst.5); 19 (s.431, recenze J. Steenstrupa a nově vydané „Liber Vitae“ z r. 1016-1020)]
21. [„Godwin“: 10 (s.50-55); 12 (s.896); 21 (tab. I). Godwin byl ženatý s Gythou, jedinou dcerou Styrbjörna Starke a Thyry Dánské; viz též pozn. 4.]
22. [„Harald Thorkilsen“: 1 (s.874); 3 (s.16); 2 („Gunhilda“, s.424, odst.5)]
23. [16 (s.421, jméno „Osbern“)

24. [„Editha“: 9 (s.1349, †19.XII.1075); 10 (s.387-389)]
25. [„Harold II. Godwinsson“: 4 (s.904); 6; 7; 8; 10 (s.1300-1310)]
26. [„Tostig“: 10 (998-1001)]
27. [„Gunhild“: 10 („Godwin“,s.55); 12 (s.985); 17 (s.57)]
28. [„Edward III. the Confessor“: 8 (s.374); 9 (s.1401)]
29. [„Edith Swan-neck“: 9 (s.1399); 10 („Harold“,s.1309; 18 (s.64). Jiné prameny udávají jeho manželku královnu Ealdgyth, vnučku earla Leofrika a proslulé Lady Godivy (tamtéž)]
30. [10 („Tostig“, s.1001)]
31. [12 (s.985 uvádí r.1087)]
32. [„Edel“: 3 (s.104-105); dcera hrab. Roberta Frízského, bratra Matyldy a švagra Viléma Dobyvatele]]
33. [10 („Harold II.“, s.1309); 14 (s.95)]
34. [12 (s.1012)]
35. [31 -II. (s.833); -III. (s.155); 46 (s.382, dle zprávy objevené r.1685 v zápisech hradu bieckého byl Petrův otec Wilhelm podkancléřem)]

DALŠÍ DŮLEŽITÉ poznámky.

A) - Skjoldungové – severský královský rod. Mezi jeho členy patřil legendární král a dobyvatel Ragnar Lodbrog (zahynul v pol. IX.stol.). Při jedné výpravě mu voják ohlásil, že v domě objevil krásnou dívku (zřejmě chtěl od krále odměnu). Král mu lhostejně odpověděl, že je-li tak pěkná, přijme ji ke svému dvoru, ale musí přijít: - ani oblečená, ani nahá - ani hladová, ani najedená - ani sama, ani s přítelem. Aslog (tak se ona dívka jmenovala) tedy přišla oblečená do rybářské sítě, jedla jakousi hlízu a byla doprovázena psem. Stala se Ragnarovou ženou (čtvrtou) a získala přídomek "Moudrá". V Čechách se stala vzorem pro hrdinku pohádky B.Němcové "Chytrá horákyně".

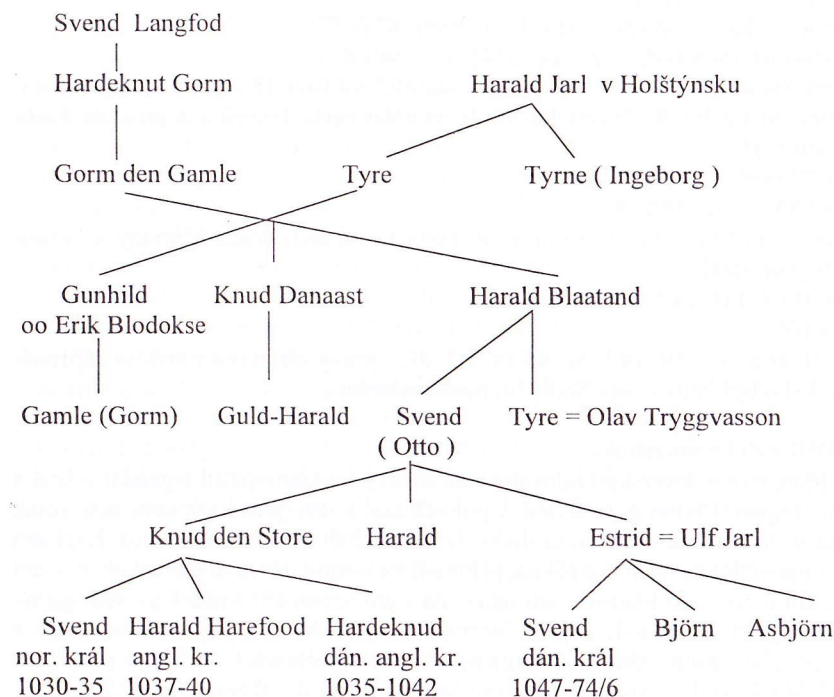
B) - Jellingský kámen - vztyčen králem Haraldem Blaatandem kolem r.960 po dobytí Norska a přijetí křesťanství (po násilné misii císaře Otty I.); tzv."křestní list Dánska" v Jellingu v místě bývalé pohanské svatyně a hrobů jeho rodičů krále Gorma d.Gamle – Starého a Thyry Danmarkarbot. Na jeho stěnách jsou reliéfy: Kristus, rozkřížovaný a připoutaný smyčkami z těla draka Fafnira (jako symbolu pohanství) a tzv. Jellingský lev (symbol vítězného Krista), drtící draka. Na třetí stěně je nápis, hlásající výše uvedené okolnosti jeho postavení.

C) - Bratři Knut Danaast a Harald Blaatand měli sestru Gunhildu, vdanou za norského krále Ericha Blodyxe (Krvavá sekera; padl r.965 u Steinmore ve Westmorelandu). Norský trůn po otci převzal nejstarší syn Harald Graafal (Šedoplášť; přídomek podle pláště, sešitého z myších kožíšků, který nosil). Jak je známo, další námět pohádky B.Němcové (a filmu o princezně, nosící kožíšek z myších kůží), který načerpala v knihovně kněžny Kateřiny Zaháňské, mající ke Švédsku osobní vztah. Harald Graafala usmrtil kol r.971 Guld-Harald, syn Knuda Danaasta a pravděpodobný strýc Sigwaldův.

D) - Podle J. Bronsteda [23 (s.188)] je hlava, řezaná ze sobí kosti či parohu a nalezená v Sigtuně, sochařským portrétem Styrbjörna nebo Thorkila.

E) - Graf předávání mužských jmen s otců na syny (dle [18]):

B) - POLSKÉ OBDOBÍ - rod DUNINŮ.

Většina čtenářů zřejmě zná Hamleta, tragického hrdinu stejnojmenné hry alžbětinského dramatika Williama Shakespeara. Méně je již známo, že podkladem pro hru byla skutečná událost - vražda dánského krále Ericha IV. vlastním bratrem Abelem z dynastie Skjoldungů-Estridovců roku 1250. A jen skutečně zasvěcení znalci genealogie a heraldiky vědí, že tato událost je základem erbovní pověsti Duninů v Polsku a Švamberských v Čechách (viz Poznámky: 55d.). Přitom jejich erbovní pověst neplní své vlastní poslání, totiž vysvětlení vzniku a udělení erbu. Poprvé ji publikoval Crommer, od něho ji převzali Bartoloměj Paprocký a Bohuslav Balbín.

Erbovní pověst Duninů a Švamberských je vztažena k osobnosti Petra Dunina-Włosta, významného hodnostáře (comes palatinus) polského vladaře Bolesława III. Krzywoustého. Petr Dunin-Włost žil v první pol. XII. stol. a zemřel 16. dubna 1153. Toto datum je vyznačeno v Nekrolozích klášterů, které Petr založil a bohatě nadal (např. sv. Vincence ve Wroclavi). Při porovnání dat úmrtí Petra Dunina (r. 1153) a vraždy krále Ericha IV. (r. 1250) je zřejmé, že k bratrovraždě došlo až za 97 let po Petrově smrti. Proto byla erbovní pověst rodu nynějšími historiky odmítnuta jako

smyslená a nepravdivá, včetně vztahů z nich vycházejících. Přitom se nikdo nezabýval skutečnými událostmi v Petrově době, než uvedenými v erbovní pověsti. Samozřejmě, nebyla společenská objednávka vzhledem k politickému systému v socialistickém Polsku a Československu. V Polsku navíc působí rozpaky severský - v podstatě germánský - původ rodu vzhledem k negativním zkušenostem Poláků ze soužití s Němci v průběhu téměř celé historie Polska, zejména za II. světové války. Až do dvacátých let XX. stol. nebyl ale původ rodu zpochybňován. V Čechách k tomu zase přispělo tvrzení o vymření rodu Švamberských (Palacký, Sedláček), jejichž názor se stal takřka závazným kánónem.

Královraždy z rukou nejbližších příbuzných nebyly v tehdejších dynastických rodech ničím výjimečným (viz dějiny Přemyslovců, Piastovců, Arpádovců, Rurikovců aj.), touha po moci byla silnější než pokrevní vztahy. Před Petrem Duninem i po králi Abelovi byla řada takových zavrženíhodných činů, ale Crommer a Shakespeare z nich vybrali ten nejvýznamnější z pohledu jejich doby. Shakespeare navíc v literární licenci všechny spojil jako varovné memento. V Petrově době k tomu přibyl další fenomén - změna způsobu volby nástupce zemřelého vládce (ze seniorátu na primogenituru), jako ostatně dříve či později ve všech okolních zemích.

Prvním a nejvýznamnějším protagonistou raného polského období Duninů byl bezpochyby Petr Dunin, podle něhož nese jméno rod jeho potomků. Nebyl ale v rodové posloupnosti prvním; nacházel se v její 6. generaci (vycházíme-li z počtu známých prvních členů rodu včetně jeho otce Svatoslava, uvedených zde - v Severském období). Petr¹ (polsky Piotr, v Dánsku zřejmě Sven, jinak Włostowicz, Włost; *asi 1100, †16. dubna 1153) syn Svatoslavův. První určité písemné zprávy o něm pocházejí ze dvacátých let XII. stol. Listiny citující jeho jméno před rokem 1120 jsou zřejmě falzy, zvláště odvolávají-li se na přítomnost později vládnoucího knížete Władysława, v té době ještě dítěte (*1105).

Na základě všech zpráv o Petrovi, citovaných v polských i zahraničních soudobých dokumentech, podávám zde jeho stručný životopis. Byl dánského původu, přišel na dvůr polského knížete Bolesława III. Křivoústého ve 20. letech XII. stol. (udává se zpravidla kolem roku 1124). Brzy se naučil polsky a uměl se přizpůsobit svému okolí. Vzhledem k postavení svého otce (místokancléř) měl zřejmě nějaké diplomatické poslání.

Bolesław III. Křivoústý vyznamenával Petra Dunina za zásluhy o Polsko, že:

a) zabránil válce s Červenou Rusí zjetím jejího největšího podněcovatele, Przemyslského knížete Volodara, který se musil drazé vykoupit (v Ortliebově Zwiefaltensské kronice a v Herbordově spisu "Život sv. Ottona, biskupa bamberského" je tato událost vřočena k roku 1122)²,

b) zajistil sňatek Bolesławovy dcery Richizy (z 1. manželství se Zbyslavou Kyjevskou, k němuž došlo roku 1127) se švédským králem Magnem Nielsenem³ (syn dánského krále Nielse I., u něhož působil Petrův otec Svatoslav) a přičinil se o dánsko-polské spojenectví v době silícího německého tlaku na Polsko. Za to ho jmenoval hrabětem ze Skrzynna (místo mezi Radomí a Opolí pod Warszawou, kde Petr vystavěl hlavní rodové sídlo) a dal souhlas ke sňatku se svojí švagrovou kněžnou Marií⁴ (dcera Velkého knížete kyjevského Svjatopolka Izjaslaviče a jeho 2. manželky, polovecké princezny Agafji; Zbyslava Kyjevská pocházela z jeho 1. manželství

princezny Agafji; Zbyslava Kyjevská pocházela z jeho 1. manželství s byzantskou princeznou Varvarou-Barbarou). Agafja⁵ byla dcera Velkého chána Polovců Tugora a jejich sňatek roku 1094 pečtil mírovou smlouvu mezi oběma stranami po nešťastné výpravě knížete Igora proti Polovcům roku 1091. Přesto obě strany spolu dál válčily a boje načas utichly až po smrti Svjatopolkova tchána Tugora na bitevním poli roku 1096. Podle soudobých kronik chtěl Boleslaw III. učinit Petra knížetem a obdařil ho množstvím pozemků, v té době bohužel již nezcelitelných, Petr však zůstal "jen" hrabětem. O švagrovou Marii se prý ucházel jistý kníže a za prostředníka si zvolil Petra, Marie raději dala přednost Petrovi.

PETROVA DOBA.

Za vlády krále Nielse I. dorůstal Knut, syn jeho zemřelého bratra Ericha Ejegoda (*1096 za otceva králování, takřkajíc "v purpuru" na rozdíl od svých starších bratrů) a byl předurčen k převzetí trůnu; dánský sněm však zvolil Nielse. Mladý Knut⁶ byl dán na vychování k příbuzným u dvora saského vévody Lothara (později německý král v letech 1125-37). Niels I. měl se svou manželkou Margarethou Fredkullou (dcera švéd. krále Inge Stenkilsena, 1080-1112) syny Magnuse (*1106, †1134) a Inge (zemřel mlád). V Dánsku dožívalo v otázce nástupnictví po zemřelém vladaři tzv. stařešinství (seniorát - zvolen byl nejstarší člen vládnoucí dynastie), takže Knut Erichsen měl přednost před Magnusem. Současně se ujímalo pojetí nástupnictví v přímé vládnoucí linii (prvorozenství - primogenitura, kdy vládl syn po otci), v tomto případě měl zase Magnus jednoznačně přednost.

Po návratu od saského dvora byl Knut Erichsen králem Nielsem I. ustanoven jarlem (obdoba knížete) v hraniční oblasti ve Šlesvicku. Ve funkci se osvědčil, m.j. uklidnil hraniční boje a podporoval čilé obchodní styky v celé oblasti. To způsobilo jeho velkou oblibu u obecného lidu i u obchodních společenstev (gild).

Magnus byl asi roku 1125 prohlášen po svém švédském dědovi Inge králem západních Gótů. Při společném tažení Dánů a Poláků proti Pomořansku roku 1126 byl dohodnut sňatek Magnuse a polské princezny Richizy, dcery Boleslawa III. Křivoústého. Svatební veselí bylo slaveno v Ribe roku 1127 (dle Saxa Grammatica)⁷. Knut Erichsen zv. Laward ukončil boje se svým bratrancem obodritským knížetem Henrikem (†1127) a roku 1129 získal jako leník německého krále Lothara II. vládu nade všemi obodritskými oblastmi s titulem "Kněs - král všech Slovanů." Současně sjednotil šlesvická území pod vládou Nielse I. a obdržel titul "dux-vévoda." Vznikla tak německo-slovanská oblast pod mocenským vlivem německého krále. Postupně narůs-

*Boleslaw III. Křivoústý,
obraz-fikce Jana Matejka*

tala rivalita mezi oběma bratranci v očekávání nástupnictví po smrti Nielse I. Starší Knut Laward měl velkou podporu ze strany Lothara II. a také ve Šlesvicku. Mladší Magnus očekával svůj nástup na trůn jako syn odcházejícího krále, ale Knutova popularita poněkud zmenšovala jeho šance. Současně se strany Knuta rostl odpor jak vůči Magnusovi, tak vůči Nielsovi I. V téže době zemřela Nielsova manželka, Magnusova matka Margaretha, současně teta (sestra matky) Knutovy manželky Ingeborg. Možná by její vliv uklidnil situaci.

Z Knutova titulu "Král všech Slovanů" měla obavy jak Richiza (protože by Knut Laward s německou podporou uplatňoval vliv na Polsko a jejího otce Boleslawa III.), tak Magnus a nakonec bratrance Knuta zavraždil v Haraldstedu 7.XI.1131. Soudobá tzv. Roskildská kronika se zmiňuje o Magnusově jinak noblesním vystupování a soudí, že se dopustil osudové chyby usmrcením soupeře "při d'ábelském spěchu".

Když Niels I. poskytl synu Magnusovi podporu, byl za to pokárán arcibiskupem Asserem a současně zahájili Knutovi bratři s podporou Lothara II. občanskou válku v Dánsku. Teprve nyní si uvědomili Niels I. a Magnus dosah svého činu a začali královsky jednat, ještě tentýž rok dokázali odrazit vpád Knutova bratra Ericha Emune. Potom ale Lothar II. překročil dánskou hranici (Danevirke) a přes dánský odpor postupoval do země. Magnus musil vykoupit mír pokořením se před německým panovníkem a zaplatit mu za vraždu Knuta jako Lotharova vazala ve slovanské vládě.

Roku 1131 papež Innocenc II., podporovaný Lotharem II., vydal bullu, uznávající svrchovanost magdeburského arcibiskupa nad poznaňskou diecézí⁸. Polsko, podporující volbu protipapeže Anakleta II., se nacházelo v táboře protivníků Innocence II., který v té situaci podpořil magdeburského arcibiskupa Norberta a převedl poznaňské metropolitní biskupství spolu s ostatními polskými biskupstvími pod svrchovanost magdeburského arcibiskupa. Tak v letech 1132-34 se k polským neúspěchům vojenským přidal i neúspěch na poli diplomatickém. V roce 1133 začal Lothar II. stupňovat požadavky, činil si nárok na vládu nad dánskou říší i nad dánskou církví. Rozhodl, že Magnus musí Lotharovi holdovat za Dánsko a nechá si od něho udělit dánskou korunu v léno na říšském sněmu v Halberstadtu o Velikonocích roku 1134. Magnus zřejmě tyto podmínky v zájmu uklidnění přijal.

Na protest proti takové kapitulaci se domácí opozice (arcibiskup Asser a Erich Emune) spojila a v krvavé bitvě u Fotewigu (nyní Hammer, jižně od Lundu) o 2. svatodušním svátku 4.VI. 1134 bylo královské vojsko poraženo. Magnus v bitvě padl, spolu s ním mj. též 5 biskupů. Když prchající král Niels I. byl krátce nato, 25. VI. 1134, ve Šlesvicku zavražděn, stal se novým dánským králem Erich Emune (vládl v letech 1134-37). Magnusova manželka Richiza i její syn Knut Magnusen (*1128) se tak ocitli po smrti manžela i tchána v jednom měsíci ve smrtelném nebezpečí. Mělit' tehdy vítěz zvyk vraždou se zbavit jednou provždy soupeře. Richiza musela z Dánska uprchnout a jak pro sebe, tak hlavně pro syna Knuta, budoucího možného dánského krále, zajistit dostatečné prostředky pro důstojný život i návrat na dánský trůn.

Ochranu dcery Richizy a vnuka Knuta nemohl vykonat otec Boleslaw III., aby nedal německému panovníkovi záminku k mocenskému ozbrojenému zásahu. Tímto úkolem byl pověřen Petr Dunin (po sňatku s Marií, sestrou Zbyslavy, kolem roku 1124 se stal strýcem královské dcery) a měl tudíž za osudy její i jejího syna Knuta – i

s ohledem na události v jeho rodné zemi, kde se podílel na jejím sňatku díky vysokému postavení svého otce Swentoslava u dvora Nielse I.- odpovědnost. Při ohrožení života obou jim musil zajistit kromě bezpečí také prostředky pro živobytí. Za těchto okolností zřejmě převezl do Polska část dánského královského pokladu, který se pak stal předmětem dánské stížnosti v Římě a z něhož také financoval výstavbu kostelů a klášterů, nařízených mu v pokutě papežem prostřednictvím legáta.

Richiza se vdala podruhé za novgorodského knížete Volodara (Waldemara), s nímž měla dceru Sophii (*1141, †1198); potřetí se vdala za švédského krále Sverkeru I., kterému porodila syna Boleslava (švédsky Burislava), jenž ale zemřel mlád. Jeho majetek zdědila nevlastní sestra Sophie, když se vdala za dánského krále Waldemara I. den Store (Mocný, *1131, †1182), syna zavražděného Knuta Lawarda (narodil se 8 dní po otcově smrti). Tak dcera smířila vraždu 1. manžela své matky. Knut Magnusen se zase oženil s dcerou švédského krále Sverkeru, 3. manžela své matky. Tento příbuzenský "propletenec" nakonec posílil spojenectví synů obou otců, zneprátených až k smrti.

Knut Magnusen soupeřil o dánskou korunu se Svenem III. Grathe, synem Ericha Emune (zavražděn na sněmu 1137). Neměl však v Dánsku velkou podporu a tak se po několika neúspěšných pokusech obrátil o pomoc k císaři Friedrichu I. Barbarosovi (strýc Petr byl v té době již zmrzačen a po návratu z vyhnanství - viz dále - neměl sílu Knuta podporovat). Císař sice Dánsko udělil v léno Svenovi III. (v německých dokumentech uváděn jako Petr⁹), který měl ale Knuta vyplatit. Když Sven slib nesplnil, spojil se Knut s Waldemarem sňatkem své nevlastní sestry Sofie Novgorodské a s pomocí Švédů byl roku 1154 na sněmu ve Viborgu prohlášen králem. Po další válce bylo Dánsko rozděleno na 3 části: Knut obdržel Sjaelland, Waldemar Jylland a Sven III. území Skaane.

Pečeť Knuta IV. (1182 - 1202), nejstarší vyobrazení dánského erbu, cca 1190

Na sněmu v Roskilde roku 1157 Sven III. své spolukrále zákeřně přepadl. Knuta přítom usmrtil, Waldemar vyvázl zraněný. V následující bitvě s Waldemarem Sven III. ztratil království i život na útěku ve vřesu. Konečně roku 1171 byl Waldemaru syn Knut korunován na spolukrále a následníka trůnu. Tak Waldemar I. vyhlásil nástupnictví na trůn - primogenituru - do budoucna jako jediné platné.

Z manželství Knuta Magnussena a Sverkerovy dcery pocházeli synové Niels (-1180-, dánský světec) a biskup Waldemar (1158-1236), který brojil proti vládě příbuzných a byl za to uvězněn. Na svobodu byl propuštěn až na přimluvu královny Dagmar České. Po Knutově smrti r.1202 nastoupil jeho bratr Waldemar II. Sejr (Vítězný), za kterého se roku 1204 provdala Markéta-Dragomir (dánsky Dagmar-Jitřenka), dcera českého krále Přemysla Otakara I. a jeho 1. manželky Adléty Mišenské. Po její smrti roku 1212 se Waldemar II. oženil s Berengarií Portugalskou. Z tohoto manželství pocházeli bratři Erich IV. Ploppenning (zavedl daň z pluhu) a Abel; též Abel, který Ericha usmrtil roku 1250, aby sám usedl na dánský trůn. Bratrovražda se stala nejen ideovou inspirací Shake-

spearovy tragedie "Hamlet", ale též základem rodových pověstí Duninů a Švamberských, ovšem chybně interpretujících skutečné události v době Petra Dunina.

Zajímavá je postava Hamletova osobního přítele Polonia (vlastně Poláka). Snad jim chtěl Shakespeare záměrně upozornit na výše uvedené skutečné události, spojené s královnou Richizou Polskou, jejím synem - později zavražděným dánským králem Knutem Magnusenem i s Petrem Duninem, původně Dánem, ale působícím již v nové vlasti, Polsku, ochráncem dánského prince a budoucího krále.

Vraťme se zpátky do Polska. Smrtí Magnuse a Nielse I. roku 1134, spojenců Polska, bylo postavení Boleslava III. Křivoústého značně oslabeno. Rychlá smrt magdeburského arcibiskupa Norberta roku 1134 Boleslavovi umožnila dorozumět se s papežem Innocencem II. a byl donucen hledat dohodu s německým králem Lotharem II. V červnu roku 1135 přijel Boleslav III. Křivoústý do Merseburgu, složil hold králi a nesl před ním jeho meč ve slavnostním průvodu do kostela¹⁰. Tento akt však neměl za následek Boleslavovo ponížení, naopak, když se Boleslav III. vracel přes Magdeburg zpět do Polska, z rozkazu krále ho uvítalo slavnostní procesí a vyzvánění zvonů, na kteroužto poctu neměla saská knížata nárok. Podle rodové pověsti - za převoz dánského korunního pokladu do Polska a následné dánské stížnosti v Římě u papeže uložil Petrovi papežský legát v pokutě postavit 70 kostelů a 7 klášterů. Petr jich prokazatelně postavil přes 50 (kamenných či dřevěných) a nejméně 2 kláštery; tím nemálo přispěl ke christianizaci Polska. Prostředky na jejich stavbu nepocházely jen z dánského korunního pokladu, ale také z výkupného knížete Wolodara (i když v tomto případě se musel zřejmě o ně rozdělit se svými pomocníky). Roku 1139 začal ve Vratislavi budovat nový klášter, zasvěcený P. Marii. V roce 1144 bylo zasvěcení změněno k počtě patrona Německa sv. Vincence, pro jehož ostatky Petr Dunin přijel na Vánoce do

Brakteat knížete Jaxy

Magdeburgu a tamní arcibiskup ho přijal s knížecími počtami. Po dlouhých prosbách obdržel od arcibiskupa relikvie svěťce, které byly vyslány do Polska 24. května 1145 a 6. června slavnostně uloženy v kostele.

V témže roce 1145 Petr vdal dceru Agafju (jméno dostala po polovecké babičce) - Beatrici za knížete slovanského kmene Lužických Srbů Jaxu (Jaxa v. Köpenick, polsky "z Kopanicy" erbu "gryf". Jaxa vlastnil území v místě nynějšího Berlína, které od něho koupil braniborský markrabě, ale dodnes mu zůstal dlužen!). Jaxa po roce 1160 navštívil Svatou Zemi a po návratu založil v Polsku řád Rytířů Božího hrobu - Bożegrobców, obdržev privilegium jeruzalémského patriarchy.

Při svatbě byli Petr spolu se starším synem Idzim (Jilji) a kapitánem stráží Rogem zatčeni na příkaz Agnes, manželky vládnoucího knížete Wladyslawu a v poutech před ni dopraveni. Za údajnou pomluvu Agnes byl Petr oslepen, byl mu vyříznut jazyk, zkonfiskován majetek a se synem vypovězen z Polska. Oba odešli do vyhnanství v Rusku. Kapitánu Rogerovi se podařilo uprchnout a informovat přední polské velmože o Piotrovu osudu.

V soudobých kronikách je zmíněná pomluva interpretována takto: Petr byl se svým synovcem knížetem Wladyslawem na lovu a zabloudili. Když se rozdělili o jídlo a ukládali se k spánku, Wladyslaw pošádlil strýce Petra poznámkou: „Zatím, co se touláš po lese, tvá žena si užívá s tvým opatem“. Petr žertem odrážel žert slovy: „Je možné, že tak činí. A tvá žena užívá zase s Dobešem“. Dobeš (Dobek) byl český nebo německý rytíř v jejich službách. Wladyslaw si byl zřejmě této možnosti vědom a podezíral ji. Podle stejných kronik trest na Petrovi vykonal právě Dobeš. Tuto událost zachytila i Ruská kronika.

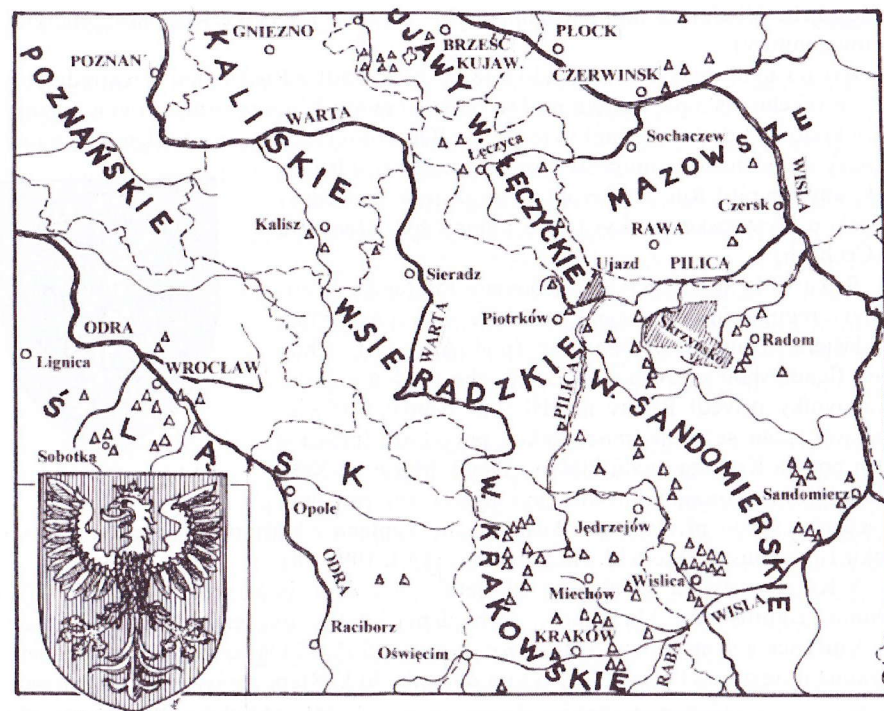
Hlavní příčina Petrovy tragédie byla ve skutečnosti jiná. Boleslav III. Křivoústý byl dvakrát ženatý. Poprvé se Zbyslavou Kyjevskou od roku 1103; z tohoto manželství pocházel nejstarší syn Wladyslaw (*1105) a dcera Richiza (*1108). Ze druhého manželství se Salomenou z Bergu roku 1116 pocházeli synové: Boleslav zv. Kadeřavý, Mieszko Starý, Kazimír Spravedlivý a Henryk; a dcera Judita. Protože Boleslav III. znal vládyčtivost nejstaršího syna, ustanovil ve své závěti před smrtí (†1138, závěť Krzywoustého¹¹), že představitelem Polska i domácím vládcem bude nejstarší Wladyslaw, který se ale musí s bratry ze 2. manželství radit. Každému ze synů přidělil část Polska a tak nechtěně přispěl k jeho rozdrobení. Vykonavatelem závěti a poručnictvím nad svými dětmi pověřil jejich strýce Petra, kterého ustanovil palatýnem (comes Wratislawiensis, palatinus Cracovie¹²).

Wladyslawova manželka Agnes sice pocházela z rodu rakouských Babenbergů, ale po matce byla vnučkou císaře Jindřicha VI. Chtěla získat pro svého muže postavení absolutního vládce - krále a tím i pro sebe vyšší společenské postavení (polští vládcové v té době zápasili s vlastní korunovací; přitom Polsko bylo samostatným královstvím od roku 1000 a Boleslav I. Chrabrý byl korunován roku 1025). Je zřejmé, že trest na Petrovi byl vykonán nikoliv za pomluvu vládkyně, ale za její nepovedenou snahu, neboť Petr trval na plnění závěti a musil být proto odstraněn pod jakoukoliv záminkou.

Kníže Jaxa na útěku před Albrechtem Medvědem.

Reliéf na Jaxově věži v Berlíně - Gatově

Sídla Duninů v Polsku

V té době Wladyslaw se svými bratry již válčil a marně ho napomínali jak Petr (nebyl zpočátku na straně Salomeny z Bergu a jejich dětí), tak polský primas Jakub, aby se s bratry smířil.

Když primas odjížděl od Wladyslawa s nepořízenou, zavadil vozíkem o jeden sloupek stanu, který se vzápětí na Wladyslawa zřítíl¹³; to se vykládalo jako špatné znamení. A vskutku když se polská šlechta dozvěděla o hrůzném činu Agnes, spáchaném na Petrovi, sjednotila se ve svém odporu a Wladyslaw byl z Polska vyhnán (odtud jeho přídomek "Wygnaniec"). Zemřel v exilu v Míšni roku 1159, marně čekajíc na císařovu podporu. Také Agnes byla již mrtva (†1154) a Wladyslaw se podruhé oženil s Kristinou, dcerou svého chleboďárce markraběte Albrechta zv. Medvěd. Kristina byla v pozdějších kronikách uváděna místo Agnes jako příčina Petrova pádu. Do Polska se směli vrátit až Wladyslawovi synové roku 1163.

Petr byl v exilu v Kyjevské Rusi u příbuzných své manželky Marie, také u novgorodského dvora Richizy (podruhé provdané za knížete Wolodara, v té době snad již zemřelého) a zřejmě i u příbuzných své pratety Edithy Labutí krk (dcera Harolda II. Godwinssona), potomků jejího manžela Velkého knížete

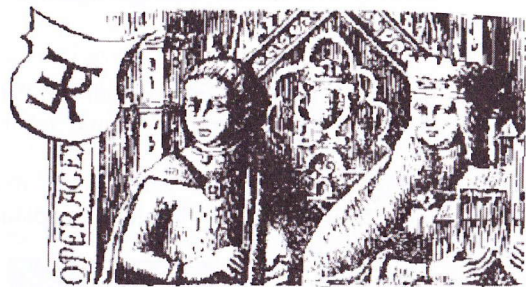
Kníže Jaxa

kyjevského Vladimíra Monomacha (†1125; zavedl v Kyjevské Rusi nástupnictví dle primogenitury).

Asi po dvou letech, v roce 1147/48 se Petr vrátil z Ruska sám. Prostřednictvím krakowského biskupa Waltera psal tehdejšímu evropskému reformátorovi a organizátoru křížové (neuskutečněné) výpravy sv. Bernardovi z Clairvaux a odpovídal na jeho dotazy o možnosti a nutnosti kázat Boží slovo v Rusku tak, aby navrátil Rus do Evropy a spojil ji se západoevropskou křesťanskou církví (tento dopis¹⁴ byl šířen také v Čechách).

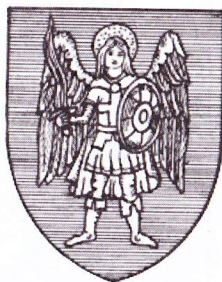
Roku 1148 osadil nově vybudovaný klášter ve Vratislavi regulárními kanovníky řehole sv. Augustina z kláštera Arrouaise v Bapaume (pod Arrasem), tehdy pod flanderskou správou¹⁵ ochránců jeho předků v exilu. Kanovníky přivedl Petrův mladší syn Svatoslav (Świętosław) spolu se svojí francouzskou nevěstou. Zprávu o tom podala Kronika opatů kláštera Panny Marie ve XIV. století.¹⁶ Francouzská kněžna (její jméno ani rod není uveden) s sebou přivedla do Polska svého kaplana z kláštera v Arrouaise (založen roku 1090 poustevníkem bl. Hildemarem; †13.I. 1097/98).

V Knize mrtvých lubiňského kláštera¹⁷ je k datu 30.června 1145 zápis "Petri Dunin comitis de Skrzywno". Vzhledem k výše uvedenému uložení relikvií sv. Vincence a skutečnému datu Petrovy smrti (16.IV.1153) se zřejmě jedná o datum vykonání trestu na Petrovi, kdy o tom dorazila do kláštera zpráva (takové zmrazení asi málokdo přežil) a které následovalo po zatčení na svatbě jeho dcery Agafji-Beatrice. Některé kroniky kladou Petrovo oslepení do zimních měsíců.

Petr Dunin-Wlost s manželkou Marií (detail z jejich náhrobníku na Olbině).

se Petr modlil a za to se mu vrátily zrak i řeč. Tento obraz je uchovávan v diecézním museu Madon, na hlavním oltáři kostela ve Skrzyńsku (Magno Skrzywno vedle Skrzywna). Při nedávné restauraci obrazu bylo shledáno, že pod přemalbou ze XIII. století je původní Madona ze století dvanáctého, tedy z doby Petrovy. Obraz byl z kostela v červnu roku 2000 uloupen. Krádež byla ohlášena i v médiích a díky intenzivnímu pátrání byl nalezen (po anonymním ohlášení) v opuštěném domě ve Varšavě, zbavený ovšem zlaté „košilky“ a obou korunek. Na své místo byl navrácen slavnostně 15.července 2001. Poté polští policisté přijali Matku Boží Staroskrzyńskou za svoji patronku. Petr Dunin-Wlast zemřel 16.dubna 1153 podle zápisu v Nekrologu kláštera sv. Vincence ve Vratislavi. V Nekrologu kláštera

Marie Kyjevská

Strzelińského je zapsána jeho smrt pod 17. dubnem, tedy dnem kdy o tom do kláštera dorazila zpráva.

Petrova manželka Marie Kyjevská (*cca 1105) zůstala v Polsku s mladším synem Svatoslavem a pokračovali v započaté stavbě Petrova kláštera sv. Vincence. Sama pak založila kostel s klášterem Panny Marie na Piasku (písečný ostrov při vstupu na Tumski most na cestě ke hlavní vratislavské katedrále sv. Jana Křtitele). Tento kostel má původní románský portál (nyní zazděný nad vstupem do sakristie), dle kunsthistoriků nejkrásnější románská památka v Polsku. Jako zábrakem byl uchován při celkovém zničení kostela koncem II. světové války (Vratislav byla Adolfem Hitlerem prohlášena za pevnost - Festung a nesměla se vzdát). Zobrazuje kněžnu Marii s modelem kostela na rukou na straně levé, uprostřed Panna Maria s Ježíškem, vpravo v mírném pokleku Svatoslav, jak ostatně vypovídá kruhový nápis na tympanonu: HAS MATRI VENIAE TIBI DO MARIA MARIE, HAS OFFERT EDES SVENTOSLAVS, MEA PROLES.

Nápis ukazuje, že kostel byl dobudován Svatoslavem (zřejmě po Petrově smrti vzhledem k absenci jeho jména) a Marie byla již vdovou. Historikové zdůrazňují zejména 1. část nápisu, dokazující, jak vysoko se Marie ctíla. Podle klášterního zápisu Marie zemřela 9.dubna. Vzhledem k absenci letopočtů u většiny zápisů (zaznamenány jsou jen dny a měsíce, kdy byli zemřelí vzpomínáni při mších) lze často uváděný rok jejího úmrtí 1150 zpochybnit (vychází se ze zprávy, že zemřela tři roky před Petrem). Předposledně byla Marie jmenována v listině¹⁸ 22. června 1149, kterou kníže Boleslav Kadeřavý potvrdil nadání klášterů Panny Marie a sv. Vincence ve Vratislavi statky od polských hrabat. Ve jmenovitém seznamu dárců a jejich statků je vedle fundátora Petra a jeho manželky uvedeno i jméno "Rathimirus", pouze jednou v polském středověkém písemnictví, a jeho statek Thatosuovo tj. Stachow u Strzelina, ovšem bez bližšího udání vztahu dárce k zakladateli Petrovi. Jméno "Ratmír" bylo velmi oblíbeno u prvních Švamberků v Čechách a bylo užíváno do poloviny XVI. století. Vzhledem k jeho výskytu u příbuzných Švamberků byl tento Ratmír zřejmě blízký příbuzný Petra. Naposledy byla Marie uvedena v listině z přelomu let 1149/50. Vzhledem ke stavbě kostela Panny Marie na Piasku se nyní historikové přiklánějí k datu její smrti za tři roky po Petrovi tj. roku 1156.

Oba manželé byli pochováni pod společným náhrobníkem v kostele sv. Vincence, později k nim byli uloženi i jejich potomci. Náhrobek spolu s kostelem a klášterem sv. Vincence byly destruovány v roce 1529, kdy celé předměstí Olbin (staropolsky „Olbin“ znamenalo „Labut“) bylo zbořeno, aby uvolnilo místo novému městskému opevnění před očekávaným tatarským vpádem. Část polských historiků je ale přesvědčena, že likvidace těchto staveb byla ve skutečnosti motivována snahou odstranit katolickou výspu v tehdejší luteránské čtvrti na Olbině.

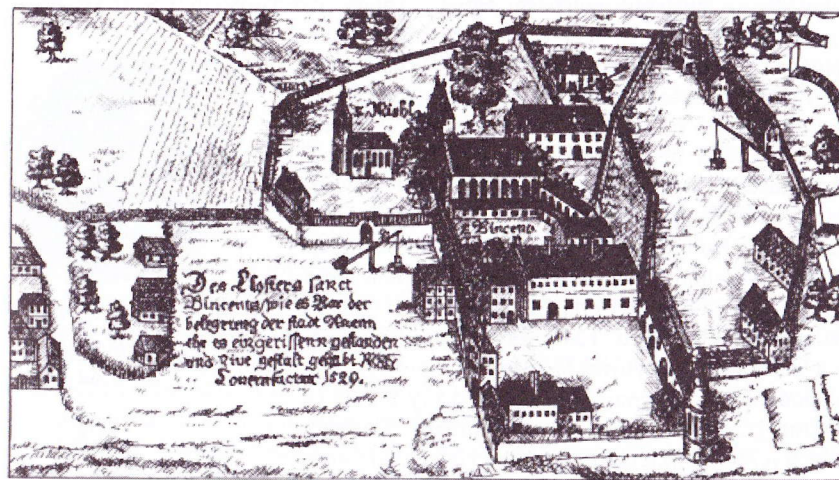
Bohuslav (Boguslaw comes)¹⁹, bratr Petra Dunina a druhý syn Svatoslavův (uveden na fragmentu listiny z r.1193 a v klášterních zápisech z konce XII. stol.) postavil ve Vratislavi kostel sv. Adalberta (Vojtěcha) a daroval mu ves Mochbor (Malý Muchobor, předměstí Vratislavi). Žádné významné místo nezastával, zřejmě bratra podporoval a tak byl v jeho „stínu“. Byl ženatý, ale jméno ani rod jeho manželky nejsou známy, rovněž ani jejich případného potomstva.

Náhrobník Petra Dunina a jeho manželky Marie Kyjevské v kostele sv. Vincence na Olbině z r. 1350-61 od opata Wilhelma (dle grafiky ze 17. stol.)

V souvislosti s tím připomínám, že jména Bohuslav a zkrácená podoba „Bohuš“ jména „Bohuslav“ byla oblíbená u Švamberků v Čechách.

Svatoslav² (Świętosław, klášterní jméno Konstanty, *po 1128, †1177) byl mladší syn Petra Dunina a Marie Kyjevské. V době otcova exilu (před ním ho uchránila jeho nedospělost) dokončoval pod vedením matky otcovské dílo a podílel se na stavbě kostela Panny Marie na Piasku. Po návratu otce z ruského exilu přivedl roku 1148 ze západní Francie kanovníky regule sv. Augustina z kláštera Arrouaise pod flanderskou správou, které Petr usadil v klášteře sv. Vincence a sobě francouzskou nevěstu z knížecího rodu. Roku 1166 stanul v čele povstání slezské šlechty spolu se strýcem knížetem Jaxou proti knížeti Boleslavu Kadeřavému, ten však rozpory vyřešil smírem. Svatoslav zemřel po roce 1173 a byl pohřben do hrobky rodičů.

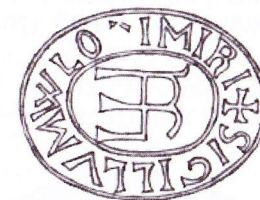

Benediktinské opatství sv. Vincence na Olbině, založené Petrem Duninem, stav před požárem r. 1529 (dle zachovaného plánu Vratislavi od B. Weinera z r. 1562)

Od Svatoslava (Świętosława - Konstanty) pochází nynější rod Duninů v Polsku, i když rodová posloupnost není vždy zřejmá vzhledem k částečné absenci genealogických materiálů, zničených v hojných válkách. Svatoslav měl dle svědectví zachovaných dokumentů 4 syny: Leonarda, Vladimíra (Włodzimira), Bodzětu a Petra (Piotra). Žádný z nich však neprosul jako jejich děd nebo otec. Pokud byli bez úřadu a svědčili, uvádí se letopočet jejich svědectví.

Leonard²¹ (Leniart, 1166-1203), nejstarší Svatoslavův syn roku 1198 daroval klášteru v Miechově ves Goszcza, roku 1203 klášteru cisterciáků v Trzebnici ves Węgrzyno. Měl syna Svatoslava, připomínaného roku 1212. Po tomto následoval syn Chocimír²² (1217-1228 „comes († 1241) [35] (otočeno o 90° doprava) Chocimír z Chrzanowa“), dvorský soudce. Jeho starší syn Mikolaj²³ (1233-68) byl postupně kastelánem bieckým, lubelským, malogojským a brzežským. Mladší Leniart²⁴ (1234-42) držel Chrzanów.

Bodzěta²⁵ (1177-1212), starší syn Svatoslavův, svědčil m.j. knížeti Mieszкові Starému v prospěch kláštera Lubiaňského (Ieubuser Stiftungen) vedle Barana Putyslaviče. Vystoupil ještě roku 1212 se syny Svatoslavem, Filipem a Domaslavem. Zřejmě jeho dcera neznámého jména byla provdána za Putyslava (Peclawa). Svatoslav²⁶ Bodzentovič (-1212-) měl syny Włodzimira, Sulislawa a Zdzislawa. Włodzmir Svatoslavič²⁷ (-1224, †1241) byl v letech 1232-34 kastelánem brzežským, podporoval knížete Henryka Brodatého (manželka Hedwig v. Meran - sv. Jadwiga) při nástupu na krakovské knížectví, roku 1238 byl kastelánem osvětimským. Poté jako vojvo-

Pečet' Włodzimira, vojvody krakovského

da krakovský se zúčastnil neúspěšné bitvy s Tatary pod Turskem a padl 19. března 1241 pod Chmielikem. Na pečeti užíval znamení stejné jako jeho prapraděd Petr (podle Długosze kryptogram jména „PETR“). Protože Włodzimir další jméno „Petr“ neužíval, je zřejmé převzetí tohoto znaku z Petrova erbu jako dědictví v přímé linii. Měl syna Svatoslava²⁸ (1256-58 kastelán vojnický, padl u Boguszyna r.1273). Sulislaw²⁹ padl, stejně jako bratr Włodzimir, proti Tatarům jako velitel pluků Krakovských a Velkopolských pod Legnicí 9.dubna 1241 spolu s knížetem Henrykem Pobožným (syn Henryka Brodatého a Jadwigi).

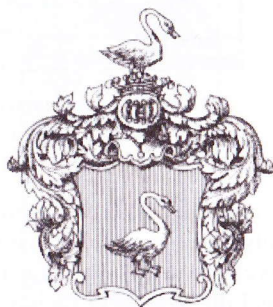
Zdzislaw³⁰ byl v roce 1242 kastelánem spicimírským a držel ves Kopytów. V téže době se vyskytla ženská podoba jeho jména „Zdislava“ u dcery Sibyly (z Montferratu?), dvorní dámy české královny Kunhuty Štaufské a jejího domnělého otce Přibyslava z Křižanova. Sibyla byla předtím krátce vdána za Bohuše, který brzy po svatbě zemřel (dle Žďárské kroniky; viz „ze Švamberka“).

Filip Bodzentovič³¹ uveden roku 1212, jeho bratr Domaslaw³² (1212-21) byl mnichem. Na něho jako na svého strýce se odvolával Baran Putyslavič z Pelczysk; příbuzný krakovského biskupa Pelky.

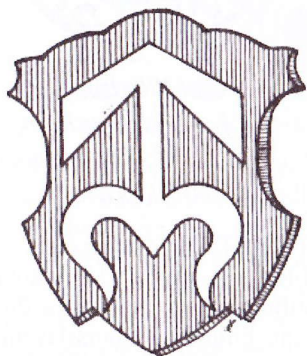
Włodzimir³³ (1177-1204), třetí syn Svatoslavův, svědčil roku 1177 s Bodzētou („Lodimirus“), roku 1193 s příbuzným Wszeborem („cognato comitis“, zřejmě pocházel z manželství Petra Wszeborowicze s neznámou sestrou Petrovou); též sou-

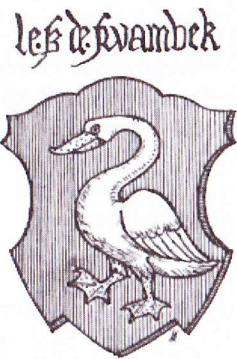
Jezdecká pečeť Adama, krakovského kastelána v l. 1256-64 [34]

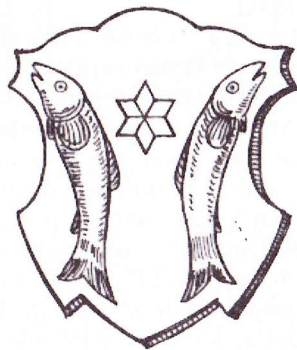
Barokní erb Duninů [30]

Anna z Benešova a Kvasic [114]

Mszczuj ze Skrzynna [35]

Krzystek z Brzezowic [115]

hlasil s usazením premonstrátů v klášteře sv. Vincence s bratry Leniartem a Petrem. Roku 1198 témuž klášteři věnoval ves Bielobreze a na smrtelné posteli roku 1204

ves Światniki. Jeho syn Svatoslav³⁴ (1211-21) zapsán v Nekrologu klášteřa Strze-lińského.

Petr³⁵ (1191-93), nejmladší syn Svatoslavův, byl roku 1191 kastelánem lęzycským a roku 1193 svědčil s bratry Leonardem a Włodzimirem. Jeho synem byl Leonard-Leniard³⁶, podepsaný roku 1228 na dokumentu kněžny Grzymislawy („Leonardus“). Adam Leniartowicz³⁷ (1234-64), syn předešlého, byl jedním z nejvýznamnějších členů rodu v polovině XIII.stol. V letech 1246-64 byl napřed číšníkem krakovským, od roku 1252 kastelánem krakovským. To byla jedna z nejvyšších hodností, které mohl polský šlechtic dosáhnout (obdobu nejvyššího purkrabí v Čechách). Proto užíval tzv. jezdeckou pečeť, vyhrazenou jen panujícím knížatům; se stejnými atributy, ale rozměrem menší. Její obrázek ukazuje na koni jedoucího obrněného jezdce s praporem v ruce, majícího na levém rameni trojúhelný štít s erbem. Na málo zřetelném otisku je vidět rozkřídleného ptáka s dlouhým krkem, což ukazuje na labuť. Okolo pečeti je nápis: SIGILLUM ADE, FILII LEONARDI (z téže doby tj. z roku 1257 pochází také první zachovaná pečeť Švamberků, přivěšená k listině Ratmíra z Lestkova, nyní uložená v archivu v Regensburgu - v klášteře sv. Emmerama). Idzi-Jilji³⁸, starší syn Adamův, svědčil roku 1254 na listině Boleslawy Stydlivého, knížete krakovského a sandoměřského, pro klášter staniatecký. Adam, mladší syn Adamův, byl v letech 1276-78 přisedícím krakovského soudního dvora.

Tyto osoby ukončily prvotní rozrod Duninů, potomků Petra Wlasta, jejichž původ je prokazatelný. Další členové rodu, zakladatelé jeho hlavních větví, jsou uvedeni na schématu, vycházejícím z nobilitačních listin rodu Duninů při uznání jejich hraběcí hodnosti v Německu, Rakousku-Uhersku a Rusku. V Rakousku byla uznána v Cáhách 22.října 1818, diplom vydán ve Vídni, 5.února 1819; v Rusku pro Polské království uznána 27.května 1821.

Podle schématu pokračuje rod od Petra Dunina na Skrzynně v roce 1271 kastelána v Sandoměři. Z jeho synů byl nejstarší Przeclaw zakladatelem linie Dunin-Szpot. Nejmladší Krystyn-Christian měl 3 syny: -Krystyna (předek linie D.- Karwicki a Da-Mujowski); - Ottu (předek linií D. - Brzezinski a D.- Krajewski) a Włodzimira (předek linie D.-Borkowski). Od jeho stejnojmenného vnuka Włodzimira († 1414) pocházela větev D.-Bład, od Derslawy († 1428) pocházejí linie všech ostatních rodin Duninů. Nynější rod Duninů zahrnuje rodiny (podle sídel): Borkowski, Brzezinski, Gościkowski, Grodzicki, Horkawicz, Karwicki, Koninski, Kozicki, Krajewski, Labęcki, Marcinkiewicz, Mieczynski, Modliszewski, Owadowski, Przystalowski, Rajewski, Rzuchowski, Skrzynski, Smoszewski, Suligostowski, Szpot, Szpotański, Trzebicki, Wąsowicz, Wolski, Zborzyński.

Po bitvě u Grunwaldu na horodelském sjezdu r.1413 polské rody přijímaly ke svému erbu šlechtické rody litevské a tím je včlenily do evropské společnosti. Rod Duninů-Labędziů na sjezdu zastupoval Dzierzlaw ze Skrzynna, který adoptoval litevského Andrzeje-Goligunta. Z jeho potomstva pocházejí litevští Duninové: Girski, Juniewicz, Kudrewicz, Mingajlo, Szemiot, Talwosz, Widejko, Woyszyk, Zawisza³⁹ aj. Některý člen z rodiny D.-Borkowski se dostal na Rus, kde podnes žije tato hraběcí rodina pod jménem Dunin-Barkovskij. V dřevních dobách u Duninů byl zvyk, že každý člen rodu byl povinen ročně dát do společné pokladny 1 zlotý, z něhož byli podporováni méně šťastní Duninové. Pověst praví, že někteří Duninové byli nazýváni

D.- Rešetáři, protože při půjčování peněz byli zvyklí peníze ne počítat, ale odměřovat řešety; stejnou měrou je ale také od dlužníků odebírali! Dalším zvykem všech členů rodu byla podpora nejvýše postaveného Dunina, aby dosáhl postavení ještě vyššího.

Během více než 800 let trvání rodu Duninů někteří jeho členové vynikli nad ostatními svými činy jak v prospěch národa a církve, tak i vlastního rodu. Zájemce o bohaté dějiny Duninů odkazují na literaturu např.: Niesiecki: Herbarz Polski, encyklopedie a další. Pro informaci uvedu některé osobnosti, které proslavily rod v Polsku i v zahraničí a dodaly lesku jeho erbů.

Mszczuj ze Skrzynna⁴⁰ v bitvě u Grunwaldu r.1410 statečně bojoval a přinesl králi Wladyslawu Jagellonskému zprávu o smrti velmistra Řádu německých rytířů Ulricha von Jungingen. Na důkaz toho ukázal králi zlaté pectorale s ostatky svatých, které měl velmistr při sobě a Mszczujův zbrojnoš Jurga je sňal ze zabitého. V bitvě u Tuchole byli zajati ve službách německých rytířů mj. čeští páni Jan Kolowrat z Kornhausu a Jan Zajíc z Hasenburka⁴¹. Jan Zajíc byl ve službách královny Žofie, manželky Václava IV., a s ním se zřejmě do služby v Čechách dostal i Mszczuj; v r.1419 byl maršálkem na dvoře královny Žofie. Přiženil se na Moravu, vzav si Annu z Benešova a Kvasic - poslední svého rodu - ovdovělou Rónovskou. Ve 30. letech vedl polské královské vojsko na Litvě proti vzbouřenému Swidrygellovi. S Annou měl syny Jana a Tomáše⁴² (drželi tvrz Bánov u Uherského Brodu a také statky v Polsku), dcera Malgorzata byla provdána za slezského rytíře Krzystka z Brzezowic⁴³, působilého na Hlučínsku a Opavsku. Mszczuj s Annou prodali r.1437 Kvasice s příslušenstvím a koupili Náměšť. Tak se dostali do kolotoče kupních záruk, který syny připravil r.1447 o Náměšť (dostal je Vznata z Prus⁴⁴). To již Mszczuj nežil, Anna žila ještě r.1480 (v soudních aktech Wroclawských uvedena jako „Ava modernorum Puerorum“)⁴⁵.

Petr Dunin z Prawkovic⁴⁶ (1454-80), roku 1459 purkrabí Krakovského hradu, od roku 1460 dvorní maršálek korunní a hejtman polský. Dobil na Řádu německých rytířů hrady Brodnický a Chojnický a porazil řád v bitvě u Pucku⁴⁷, byl starostou Malborku (Marienburgu). Roku 1471 doprovázel kralevice Kazimíra jako budoucího krále do Uher proti Matyáši Korvínovi, ale vzhledem k početní převaze Uhrů i nechuti na počátku vlády prolévat krev se vrátili domů. Pawel Dunin-Wolski, kastelán Radomský, v l. 1538-44 Velký kancléř korunní, †1546. Urszula Labędzianka (*1570, †1635) byla hofmistryní fraucimoru polské královny Anny Rakouské (*1573, †1598), první manželky švédsko-polsko-ruského krále Zygmunta III. Wasy.

Baltazar Konstanty Dunin-Wasowicz ze Smogorzewa (†1598), generál vojsk císaře Karla V., od roku 1545 povýšen do stavu hrabat sv. říše Římské. Oženil se s Julii hraběnkou von Lodron, sestrou salzburského arcibiskupa. Jeho vnuk Krzysztof, starosta Žytomirský a kastelán Lubelský - obě hodnosti opustil po smrti své francouzské manželky z rodu de Angers - a jako plukovník dragounů a lehké jízdy Stefana Czarnieckého padl pod Warszawou roku 1665 proti Švédům, máje hodně přes 60 let prožitých hlavně na bojištích ukrajinských, ruských a tureckých.

Piotr Dunin, slavný válečník, sloužil 15 let císařům Karlu V. a Ferdinandu I. Na dvoře krále Sigmunda byl 21 let starostou Piotrkowským. Za podporu kandidatury Habsburků na polský trůn (poselství vedl Vilém z Rožmberka, jemuž byl polský trůn

také nabízen) byl vypovězen do Čech. Piotr Dunin-Borkowski se zúčastnil v roce 1610 tažení Poláků na Rus; přičinil se jako polyglot o vítězství polských vojsk pod Kluszynelem tím, že přemluvil západoevropské žoldnéře v ruském vojsku cara Vasilije Šujského a přetáhl je na polskou stranu. Od roku 1611 na svém hradu v Gostynině věznil vznešené zajatce, ruského cara Vasilije Šujského a jeho bratry Dymitrije a Ivana. Všichni v zajetí zemřeli a „díky“ tomu usedl na opuštěný rurikovský trůn nový rod Romanovců.

Krzysztof Dunin-Zawisza, v letech 1662-67 byl podkancléřem korunním. Jerzy Dunin-Borkowski, plukovník vojsk krále Jana Sobieského, bojoval a krev prolil roku 1683 proti Turkům u Vídně; s ním bojoval také Dunin Franciszek, chorunží buský a královský rytmistr. Jakob Dunin na Skrzynnu (-1710-), komisař a dvorní referendář, byl rytířem Řádu Panny Marie de Monte Carmelo et st. Lazari. Jeho syn Piotr, jako maršálek královny a rytíř Řádu Bílého orla, vešel v manželský svazek s hraběnkou Frederikou von Rochlitz (o kteréžto manželství se velmi přičinil August II., král Polský a kurfiřt Saský) ve Warszawě 9.XII.1720; králem vybranými svědky obřadu byli Velký štalmajstr Heinrich hr. Fleming a saský ministr hr. Wacdorf. Piotrova sestra Barbara⁴⁸, provdaná kněžna Sanguszko a manželka Velkého maršála korunního, překládala francouzské spisovatele. Franciszek Xawer Dunin-Sulgostowski (*1786) byl generálem ruských vojsk. Jiný Dunin-Rajecki se jako ruský generál proslavil v bitvě u Borodina 7.XII. 1812 proti Napoleonovi.

V „Černé knize“ Duninů je zapsán Jan Dunin (nazýván též renegátem), generál-lejtnant ruských vojsk. V době bojů Poláků za nezávislost proti carskému Rusku, v bitvě s Koszczuskem pod Dubienkou, velel pravému křídlu; levému křídlu velel maršál Kutuzov. Na rozdíl od Duninů - generálů ruských vojsk jiní Duninové spojovali naději v ustavení nezávislého Polska s francouzským císařem Napoleonem I.

Nejprve budiž uveden Stanislaw Dunin-Wasowicz⁴⁹ (*1785, †1864), od roku 1809 adjutant gen. Krasiňského, od dubna 1812 osobní adjutant Napoleona I. a do císařovy abdikace jeho nerozlučný druh (na zámku Fontainebleau v pokoji adjutantů jsou motivy labutí na gobelínových potazích nábytku). S ním se zúčastnil bitev u Němenu (Napoleon rekgoskoval ruský břeh v Duninově plášti a čepici) u Vitebska, Smolenska a Borodina. Při ústupu z Ruska provázel Napoleona až do Paříže. U Smolenska, kde patrolovaly kozácké oddíly, mu dal Napoleon svoje pistole, aby ho při hrozícím zajetí zastřelil. Za 13 dní nepřetržité jízdy urazili asi 2300 km a Dunin byl císařovou jedinou ochranou. Ještě v Moskvě obdržel od Napoleona řád Čestná Legie, od saského krále řád Virtuti Militari, od neapolského krále řád Obojí Sicílie a nakonec medaili sv. Heleny. Napoleon ho nazýval „Monsieur le Colonel W.“ a den před svojí abdikací mu napsal osobní dopis. Stanislaw Dunin-Wasowicz byl od roku 1815 plukovníkem polského vojska. Roku 1820 se oženil s Annou Tyszkiewiczownou⁵⁰, neteří maršála Francie knížete Poniatowského (matka Anny roz. Poniatovská, dcera staršího bratra královna), rozvedenou Potockou. V roce 1825 na paměť zemřelé dcery Julie Konstancie přebudovali na Wawelu kapli královny Žofie. Od roku 1831 byl generálem brigády. Po porážce povstání žil na statcích manželky a roku 1851 oba odešli do francouzské emigrace. V roce 1854 přijali francouzské občanství od Napoleona III. Stanislaw zemřel roku 1864, Anna roku 1867. Jejich ostatky z kostela sv. Augustina v Paříži byly převezeny do Polska.

Mikolaj D.-Wąsowicz (*1788, †1841), kapitán napoleonských a polských vojsk, vyznamenaný řádem - Čestná Legie, křížem - Militari Virtuti atd., se oženil po roce 1816 s Uršulou Szyryn⁵¹ (původem z chorvatského rodu bánů Zrinských; z nich Mikuláš hrdina Sigetú byl ženatý s Evou z Rožmberka, sestrou Viléma a Petra Voka). Jejich nejstarší syn Boleslaw Marcjan (*1831, †1906), major 13. pluku hulánů v Brandýse - Staré Boleslavi byl jmenován komořím císaře Františka Josefa I. Jeho synové: Zbigniew (*1882, †1915) padl jako rytmistr otcova pluku u Rokytna proti Rusům; jeho bratr Boleslaw padl roku 1919 v bojích s Rudou armádou Sovětského Ruska, obsazující Polsko. Také za II. světové války se Duninové zúčastnili bojů na frontách doma a v zahraničí. Marie Dunin-Wasowicz, pravnučka kapitána Mikolaje, padla za varšavského povstání roku 1944, její manžel major Jan Kosina (potomek českého Jana Sladkého-Koziny v 8. generaci) byl roku 1940 zastřelen v pobočce Katyně ve Starobielsku. Starší syn Jan po emigraci do Anglie sloužil jako 17. letý na polských válečných lodích v konvojích do Murmańska⁵².

Podplukovník Jan Dunin-Brzezinski⁵³, starosta Myślenic pod Krakowem, byl zastřelen na podzim roku 1940 orgány NKVD ve vězení v Minsku. V Polsku v diverzních akcích odporu nejen muži-vojáci, ale také ženy položily životy jako bojovnice AK – Armada krajowa - (oddíly „Parasol, Zoška“). Přeživší ale po válce čekalo vězení; bojovaly totiž na „nesprávné straně“ (Halina Dunin-Karwicka, Barbara Dunin-Szpot atd.).

CÍRKEVNÍ HODNOSTÁŘI:

Piotr D. ze Skrzyna, kanovník a zpovědník Władysława Jagellonského r.1414 podkancléř korunní navržen králem na poznaňského biskupa, zemřel r.1415;

Petrus de Sswamberg, illustris-imae Stirpis Episcopus Augustinus de quo alibi (uvedl ho B.Balbín v [61], zřejmě z rodu Duninů, †1464);

Piotr D.-Wolski, kanovník Gniezněnský, biskup Przemyslský a Plocký, v l. 1572 až 1574 podkancléř korunní, 1574 -77 Velký kancléř korunní;

Pawel D.-Wolski, biskup Poznaňský, †1546;

Petr D. jezuita, kázal na Rusi katolickou víru kozákům, r.1649 jako 39.letý byl v Novgorodku odsouzen a roztržen koňmi;

Nikolaus D., „commisarius generalis et abbas Obrensis“, †1661;

Jakob D. jezuita, r.1662 byl v apo-

Pečeť Jędrzeje Dunina-Třebického, biskupa krakovského.

Žofie D. z Kuraszkowa, provdaná za spicimirského kastelána Waleryana Olszowského, byla matkou jeho syna kardinála Andrzeje Olszowského, arcibiskupa Gněždněnského v l. 1674-77;

Jędrzej (Andreas) D.-Trzebicki, biskup krakovský v době „Interregna“ v l. 1668-1669 a 1673-74 vystřídal příbuzného kardinála Olszowského, který se stáhl do ústraní a řídil osudy „Polski“ (†1679);

Marcin D.-Sulgosowski⁵⁴ (*1777, †1842), arcibiskup Gněždněnský a Poznaňský; ve své diecézi v záboru Pruském zakázal v kostelech kněžím uzavírat smíšená man-

želství (katolické, luteránské).

Dostal se do sporu s pruskou vládou r.1840 a byl internován 9 měsíců na pevnosti v Kolobrzegu. Po svém propuštění hledal marně úlevu v Mariánských Lázních.

Pozdější Duninové vynikali hlavně v humanitních vědách:

Stanislaw D.-Borkowski (*1782, †1850), geolog a mineralog, jeho práce čteny r. 1815 na zasedání Francouzské akademie věd v Paříži;

bratři: Jozéf D.-Borkowski (*1809, †1843), literát, básník a překladatel z řečtiny; Leszek D. (*1810, †1896), básník, publicista, politik;

Wincenty D.-Marcinkiewicz (*1808, †1884), básník a spisovatel polský i běloruský, spolupracovník S. Moniuszka, vězněný v l. 186-65, stavěl školy a šířil osvětu. Pomáhaly mu choť Josefa z Baranowskich a dvě dcery, třetí dcera Kamila byla poslána s mužem na Sibiř.

Nejen v kultuře a ve vzdělání, ale také v hospodářských vědách působili Duninové v období mezi oběma válkami (viz encyklopedie atd.). Politické změny v Polsku po r.1990 uvolnily společenský život a umožnily realizovat snahu některých členů rodu poznat se navzájem a sdružit se. Jejich iniciativa vyústila počátkem 90. let v ustavení rodového sdružení "Societas Duninorum" pod rodovým heslem „Omnia ad Honorem - Tout pour l' Honneur - Vše pro čest.“ Autor této studie se stal řádným členem rodového sdružení v r. 1999. Sdružení pořádá každoročně setkání na památných místech rodu, kde prezentuje svoji sounáležitost i po několika staletích. Tak v roce 1999 na kostele sv. Štěpána ve Skrzynnu slavnostně odhalilo pamětní tabuli na počest 800. výročí nadání rodu okolními statky Boleslawem III. Krzywoustým, ve Wroclawi v roce 2000 se přičinilo o pojmenování okolí obnoveného kostela P. Marie na Piasku na "Bulwar Piotra Włosta". Ve Wroclawi je také zachována nejstarší přírodní památka na Petra – dub Piotra Włosta (vlastně jeho 400 let starého "syna"). Na těchto shromážděních se seznamujeme s Duniny z celého světa (kam je zavedla emigrace vlivem nepříznivých politických poměrů doma, nejen z Evropy a přilehlých oblastí;

jsou usazeni na všech kontinentech), zpřesňuje se historie rodu, počínajíc jeho prvními členy a neustále se doplňuje ztracenými jmény. Sdružení vydává vlastní sborník – Biuletyn informacyjny.

Poznámky – POLSKÉ OBDOBÍ:

1. [30 ; 31-III.(s.603-634, 716-784); 32 ; 34 (s.212-217, 228-244); 38 (s.573-574)]
2. [31 -II.(s. 1-75 „Zwiefaltenská kronika“); stručně o ní stat' v „Německém období“]
3. [„Richiza“: 3 (s.302)]
4. [30 ; 31-III.(s.762-784); 20 („Svjatopolk Michail Izjaslavič“)]
5. [44 (genealog. tab.); témuž jménu odpovídá západní transkripce "Agatha-Agáta"]
6. [„Knud Erichsen - Laward“: 2 (s.575-578); 3 (s.61-63)]
7. [„Richiza“: 3 (s.302)]
8. [36 (s.11)]
9. [Monumenta Germania Diplomata X. (s.141/142 - r.1142 Würzburg)]
10. [36 (s.11). Složení holdu bylo nutným kompromisem, ne pokořením].
11. [36 (str.11/12)]
12. [12 („Pierre le Danois, comte silésien, XIIes.“, s.1816); 38 („Borkowski, Dunin-Borkowski, Grafen“, s.573-574); 111 („Borkowski“; „Dunin-Borkowski“)]
13. [36 (str.14/15)]
14. [31; 43 (č.17) ; 62 (č.281) ; 59 (č.153)]
15. [17 (s.234-239)]
16. [43 (č.68); 44 (tab.II.)]
17. [31 -V.(s.589-620)]
18. [43 (č.25 z 22.června 1149 - uvedeno jméno „Rathimirus“); (č. 26, podzim 1149 až 8.duben 1150, krakovský biskup potvrzuje desátky v prospěch kostelů názvů P. Marie ve Wroclawi u mostu a na hoře Šlézy). Ratmír mohl být Piotrův a Boguslawův švagr, ženatý s jejich sestrou neznámého jména (obdoba Petra Wszeborowicze; viz: „Włodzimir, 3. syn Svatoslavův“, případně jejich bratr]]
19. [43 (s.56, pozn. 6.1; s.158-168. č.68)]
20. [34 (s.228-412) ; 43 (s. 67-68, 119, 187)]
21. [43 (č.47, č.48, č.68, č.75); 34 (s.294)]
22. [34-II.(s.294); -III.(s.26)]
23. [34-III.(s.97)]
24. [34-III.(s.103)]
25. [34-II.(s.230, 293); -III.(s.17) ; 43 (s.144/145)]
26. [34-II.(s.230)]
27. [34-II.(s.217, 230); 36 (s.187, 277); 43 (s.144, 159 -164)]
28. [31-V.(s. 724) ; 34-III.(s.166)]
29. [36 (s.44)]
30. [34-III.(s.62)]
31. [34-III.(s.17)]
32. [34-II.(s.295)]
33. [31-V.(s.711); 34-II.(s.21, 231, 293)]
- 34 [34-II. (s. 293)]
35. [30-I.(s.252); 43 (č.68)]

36. [41 (s. 58-59)]
37. [34-III.(s.109-110)]
38. [34-III.(s.110, 157)]
39. [33 (s.98-99. seznam rodů erbu „Labędz“. Sjezd v Horodle byl r.1413)]
40. [91 -XXIV.(s.850 H); Jaroslaw z Bratkowa: Bitva u Grunwaldu, Poznań 1910]
41. [97 (s. 207, čl.672 „ze Švamberka“)]
42. [41 : Mszczujovi synové: -Mszczuj (z 1. manželství před r.1417 s Jadwigou N.) starosta Opoczynský; - Jan držel v podílu hrady Damujowice, Lipu, Skrzyńsko, Wygnanów, 1/2 Opoczna, ještě r.1480 tvrz u Banova; - Tomáš měl podíly na obcích Gielnów, Brzezinki, Galki, druhou pol. Opoczna s obcemi atd. Vesnice patřící k Opocznu byly spláceny králem do 4.000 fl. uher. a 2.000 hřiven stříbra.]
43. [41 (Małgorzata-Markéta dostala věno z výše uvedených částek v pozn. 42)]
44. [107 (viz spory o Náměšť)]
45. [41 (v r. 1480 v procesu s Frydanem Lupsieńským byla Anna obviněna z hereze a husitských praktik - označena jako „husytka“)]
46. [91-VIII.(s.189); Jaroslaw z Bratkowa: Bitva u Grunwaldu – pozn.40]
47. [Bitva u Pucku byla 17.září 1461. Ztráty OT: 2.000 padlých, 600 zajatců, ukřištěno 15 děl]
48. [Barbara pochována s manželem Pawlem v Lublinu, jejich srdce jsou uložena v mramorovém epitafu v kostele sv. Anny v Lubartowě]
49. [46 (s. 397-399); rodový sborník z r.2001]
50. [kníže Josef Ant. Poniatowski, maršál Francie († 19.X.1813) a jeho sestra Terezie, vdaná za referendáře litevského Wincence Tyszkiewiczze, pocházeli ze sňatku Andrzeje (*1734, od r.1763 polní maršál rakouský, † Wien 1773), mladšího bratra posledního polského krále Stanislawa Augusta Poniatowského, a Marie Terezie Kinské, dcery Leopolda Ferdinanda (c.k. tajný rada a nejvyšší lovcí král. českého z větve chlumecké, † 1760) a Marie Terezie de Rofrano († 1778). Matka Anny Konstancia, dcera staršího králova bratra Kazimierza, sestřenic Terezie, byla vdána za Velkého maršála litevského Ludwika Skumina Tyszkiewiczze († 1808)]. Po smrti dcery Julie Konstancie adoptovali Matyldu ze zchudlé rodiny Duninů. Anna od r.1822 přestavěla a zrenovovala palác Jablonna a park. Po jejich emigraci přešel palác do rodu Potockich, po r.1945 konferenční a kongresový palác Polské Akademie věd.]
51. [Původní jméno „Zrinyi“ změněno přechodem přes Moldávii a další jazykové oblasti na „Szyryn“]
52. [V rodině vždy nejstarší syn pokřtěn na Jana - památka na jejich chodského předka Jana Sladkého-Kozinu. Sloužil na lodích „Burza“, „Piorun“ a „Orkan“, po jehož potopení u Islandu 8.X. 1943 byl přeložen k protiledovcové službě. Po válce se usadil v Kanadě. Jeho mladší bratr Pawel, právník, historik rodového sdružení „Stowarzyszenie rodu Duninów“ - Dunin „po koudeli“ (po přeslici)]
53. [47 (s.23-28)]
54. I 91 -VIII.(s.189, 2) - Dunin Marcin Sułgostowski]
55. [Zprávu o severském (dánském) původu Petra Dunina – Włosta podává lit.: a) např. Arletius (Casp.), Vermischte Gedanken von Graf Petr dem Dänen, Breslau, 1755 fol. – Baro (Joh. Gottfr.), Anastasis Petri Vlast Dunin vulgo Dani, etc.; Lipsiae-

Francofurti, 1726 fol. - De Petri Dani, comitis Skrinensis, ruina illustri; Vratislaviae, 1779 fol. atd. (viz [12 („Pierre”, s.1816);

b) [46 (s.382, dle zápisů z bieckého hradu, nalezených r.1685; uvedeno též v Kodexu Malopolském: „Domus Cygnae Imo. Suenonorum posthe. Duninorum, demum Duninorum Comitum in Magna Scrzin de Smogorzow ..... Suenonorum in Dania quorum Cygnus in Stemmata Regni, mox in Anglia sub nomine Canuti 1. et 2. uti narratur Historia. Iam vero in Polonia Boleslao Criwousti ca an. 1104 translata” atd. („Vlasti Labuť bylo prvně Švédsko, později Dánsko, konečně hrabat Duninů ze Smogorzowa je Velké Skrzywno (Skrzyńsko). ... Švédové v Dánsku, kde Labuť je v královském rodokmenu, po krátké době v Anglii za vlády jmenovitě Knuta I. a Knuta II. (Hardeknuta - pozn.), jak vypráví historie. Pak opravdu přemístěna Boleslawem Krzywoustým asi r.1104 do Polska ..)

c) Encyklopedja Powszechna: Danja-Historia (s.707); zmínky o Jomsburgu a Sigwaldu Jarlovi („památka na něho se uchovala v rodu našeho Piotra Wlasta”);

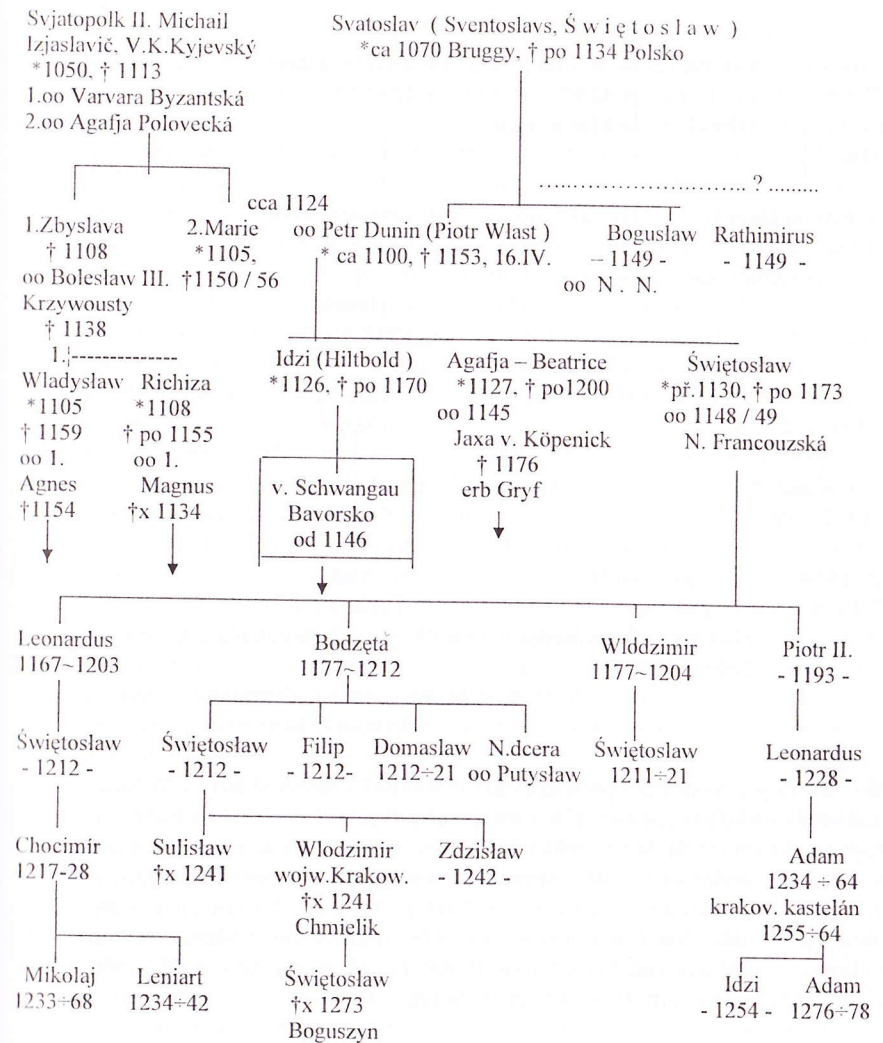
d) Herbarz Polski: autor K. Niesiecki píše o erbů a rodu Duninů (rodová pověst):

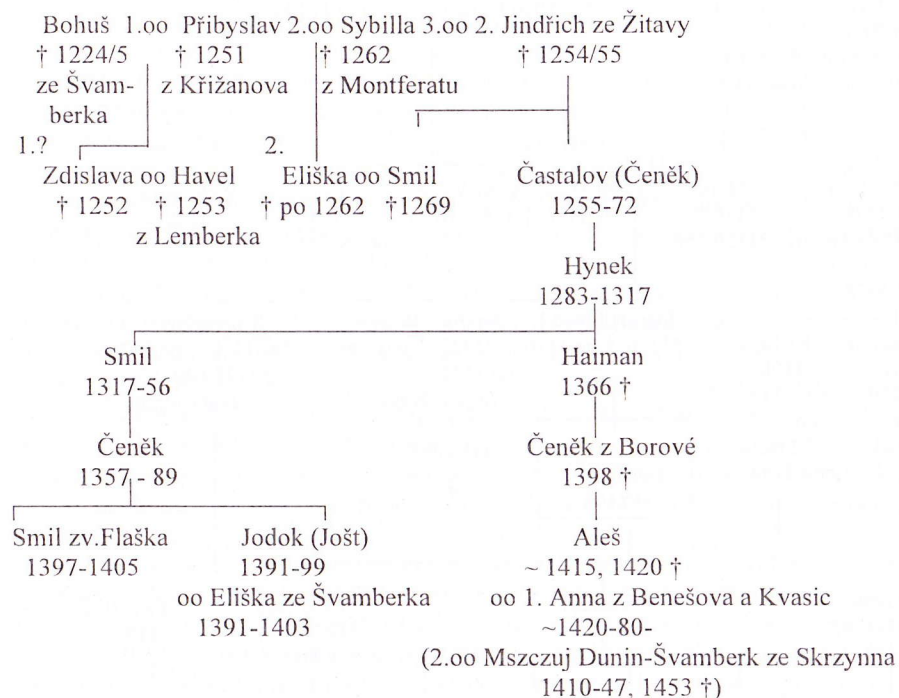
”Erbem rodu je labuť bílá či stříbrná v červené poli, klenotem je stejná labuť. Prvním jeho nositelem v této podobě byl Piotr (Petr) Dunin. Erb ”Labuť” teprve od Piotra Dunina čili Dunčika (Dána) se rozmnožil v naší Polsce; v tom se shodují všichni naši dějepisci, že jím byl přivezen z Dánska kol r.1124, za vlády Bolesława III. Krzywoustého. V dokonalém přátelství přijel do Polsky, na dvoře Krzywoustého se nějaký čas bavil i rytířskými hrami, byv doporučen dánským králem.

Tak zaujal vládce Bolesława, že mu daroval hojně statků, jmenoval ho hrabětem ze Skrzywna a dal mu za manželku ženu z krve ruských knížat, příbuznou své první ženy Zbyslavy. Byl to člověk pobožný, rozšafný, dokonale se naučil polskému jazyku. Když Jindřicha dánského krále zabil bratr, chtivý koruny, a přivlastnil si království, tu otec Petrův Wilhelm (kterého potom Poláci nazvali Świętosławem), správce královského pokladu a první mezi dánskými pány, držitel pokladu Jindřichova, vyzval Petra, aby sebral lidi a s nimi přišel do Dánska. Tento požadavek přednesl Petr Krzywoustému, který z vrozené touhy po slávě se přeplavil s vojskem z Gdańska do Dánska. Tyran Abel, to uslyšev, trůn získaný záhubou bratra i Dánsko opustil a utekl. Bolesław, který přijel Dány osvobodit od samozvaného tyrana, jim dovolil zvolit si vlastního panovníka. Jen poklady zabrav, přivezl Wilhelma a celou jeho rodinu do Polska. Dobře užil Petr ten poklad, neboť podle Kromera vystavěl 77 kostelů z tesaného kamene. Mimo ně ve Wroclavi vystavěl kostel a klášter Premonstrátů pod jménem sv. Vincence, kde jsou pochováni Petr, jeho žena Marie a synové. očekávající poslední soud”.

B.Paprocký k tomu v Diadochu o původu Švamberků dodal: ”Přivezený poklad (Bolesław III.) rozdělil mezi Wilhelmovy syny. Jeden z nich se usadil v Říši a druhý v Polsku. Od nich mnozí potomkové pozůstávají až posaváde, zvláště od toho, jenž z německých krajín zajel ke králům a knížatům českým oněm válečným a tu až posavad potomky své zanechává. Na rozličných místech o nich zmínku najdeš.”

Genealogická tabule rodu Duninů.

e) S příchodem přemyslovské princezny Doubravky (Dąbrówka) byly v Polsku položeny základy polského rytířstva. Když totiž hrabě Wichmann začal na Polsko v r.967 útočit, poslal kníže Boleslav I., tchán Mieszkův, svému zeti na pomoc 2 šiky jízdy, zakuté v železe. Podle nich kníže Mieszko postavil 10. násobek své vlastní jízdy a zvítězil. Od ní pak vzali polští rytíři svůj počátek [34]. To potvrzuje zpráva Ibrahima Ibn Jakuba pro císaře Otu I. v Merseburgu r. 973: "Polský kníže Mieszko I. má 3000 rytířů, kteří jsou takoví válečníci, že se 10000 jiných nevyrovná jejich 1000"; viz Adler 18 (XXXII.) Bd., Hft.4., X./XI. 1995, Wien, s.133].

STRUČNÁ GENEALOGIE PŘEDKŮ PETRA DUNINA a MARIE KYJEVSKÉ.

Původu a vysokým společenským postavením Petrových předků - včetně Petra samotného - odpovídaly jejich manželské svazky. Ženili se s dcerami vládců zemí svého působení nebo zemí okolních (princezny z královských a knížecích dynastií rodů: dánských Skjoldungů, polských Piastovců, ruských Rurikovců, obodrických a anglo-saských).

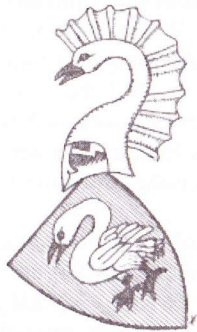
Zatímco prokazatelní předkové Petra Dunina v mužské genealogické linii počínají Strut-Haraldem asi r.954, v ženských liniích sahají hluboko do počátků evropské křesťanské civilizace. Linie manželky Haralda Thorkilsena Gunhildy-Svatoslavy vede přes obodritského otce knížete Přibigněva ke knížeti Mistivojovi; přes její matku Svatoslavu, sestru Knuta I. a jejího otce Svena I. k dánskému Gormovi d. Gamle (Starý). Manželkou Svena I. byla Svatoslava, dcera Mieszka I. Piastovce a Dobravy-Doubravky Přemyslovny, dcery Boleslava I.; odtud k Bořivojovi (896†) a Hostivitovi (850†). Od praprabáby Edithy Anglické, dcery Ethelreda II. a jeho předků [m.j. Alfreda Velikého († 901), Egberta - sjednotitele Anglie († 839)] vede k prvním anglo-saským králům Hengistovi Kentskému († 488) a Cerdikovi ve Wessexu († 532). Do této linie vcházely manželky z rodu Pipinovců (Readburga) a Merovejců (Emma Austrasijská). Od Chlodwiky manželky Hrothildy - sv. Klotildy jde k burgundskému králi Gundikarovi (Günther, †x 451 proti Atillovi, jeho sestra pověstná Kriemhilda), ke králům Visigotů Walliovi a Alarichovi. Walliův vnuk Flavius Ricimer - římský generál a konsul - byl ženatý s Alypií, dcerou římského císaře Anthemia († 472), neměli ale potomstva).

Marie Kyjevská (*1105, †1150/56), po matce Agafji vnučka poloveckého Velkého chána Tugora (†x 1096), byla vnučkou Izjaslava I., jehož manželka Kunigunda pocházela z rodu míšeňských markrabat linie Weimar-Orlamünde. Ze strany její báby Gerberg, dědičky Bruselu a pravnučky Heinricha I., byla potomkem prvních saských králů. Po jejím otci Karlovi Lotrinském pocházela z potomstva Karla I. Velkého (Ludvík IV., Karel III. Jednoduchý-Simple, Ludvík II., Karel II., Ludvík Zbožný) a jeho 3.manželky Hildegardy vévodkyně Alemanské. V otcovské linii přes praděda Jaroslava Moudrého a dále sv. Vladimíra (†1015) sahá k pověstnému Rurikovi (†879). Jaroslavova manželka Ingegerd - sv. Anna byla vnučka švédského Ericha Segersälla, který porazil r. 986 synovce Styrbjörna. Tohoto jediná dcera Gytha, vdaná za anglického earla Godwina, byla matkou m.j. Tostiga (†x 1066 u Stamfordbridge) a anglického krále Harolda II. (†x 1066 u Hastingsu). Z Haroldovy družky Edithy Swanneck (Labutí šije) pocházely dcery: Gytha (vdaná za kyjevského Vladimíra Monomacha) a Gunhilda (pravděpodobně vdaná za Thorkila Haraldsena, vnuka Thorkila a Edithy Anglické). Její přídomek po matce „Swan-neck" byl zřejmě základem rodového erbů.

Panovníci: dánský Gorm den Gamle a švédský Erich Segersäll mají společného předka Ragnara Lodbroga (†x 865 York) a legendárního Skjolda; sasští a angličtí (do r.1066) mají společně kentského Hengista a jeho otce Witigslawa (†424). V dalších dynastiích (Hennegau, Weimar-Orlamünde) jdou genealogické linie, kromě již zmíněných Gundikara a Alaricha, ke svévkému Hermenricovi (†441) a frankému Faramundovi (†428), otci předka Merovejců Chlodie Chevelu (Chlupatý). To jsou také společní předkové Petra a Marie.

ROD PÁNŮ von SCHWANGAU

Petr Dunin-Wlast (*asi 1100, †1153) musel odejít po svém "potrestání" do exilu v Kyjevské Rusi, doprovázen starším synem Idzim-Jiljím¹. Po dvou letech (1147/48) se ale vrátil sám. Prof. J. Bieniak soudí², že v letech 1145-1152, kdy o Idzim zmizely veškeré zprávy - v Rusku zemřel.

Erb rodu von Schwangau podle Züricher Wappenrolle.

Výše jmenovaný Hiltbold byl zakladatelem rodu říšských rytířů von Schwangau. Jeho původní erb je zobrazen v rukopisech: Heidelberském zv. „Manesse“, ve Weingartnerském a tzv. Züricher Wappenrolle. Je to vždy stříbrná (bílá) labuť v červeném poli štítu. Někdy má zbroj černou, jindy zlatou (žlutou). Klenotem byla u Hiltbolda celá stojící stříbrná labuť jako na štítu. Züricher Wappenrolle ukazuje jako klenot stříbrnou labuť šíjí. Barva zbroje klenotu odpovídá vždy zbroji na štítu.

Domnívám se, že tento Hiltbold (I.) byl ve skutečnosti v historii polských Duninů ztracený Idzi (Jilji). Svědčí pro to zejména:

1)-doba jeho první doložené existence (v Polsku Idzi do roku 1145, ve Švábsku Hiltbold (I.) od roku 1146);

2)-rodový erb jeho potomků je shodný s erbem rodu Duninů a Švamberských (nynější rodové sdružení Duninů užívá v erbu labuť s černou zbrojí);

3)-jméno „Hiltbold, Hiltebolt, Hiltebold“ znamená staroněmecky "smělý, odvážný v zápasech"³. Stejný význam má severské jméno „Sigwalde“, patřící vikingskému předkovi Idziho (Sigwalde = Kampvaeldig; Kamp = zápas, boj; vaeldig = mocný, mohutný, adv. strašně).

4)-původ jeho nového pána a ochránce; vévoda Welf III. (†1191) byl, jako syn bavorského vévody Heinricha IX. Schwarze (1076-1126) a Wulfhildy Saské (1075 až 1126), vlastně vnukem Judith Flanderské (1033-1094), vdovy po Tostigovi Godwinssonovi (†1066 u Stamfordbridge), která se provdala roku 1071 podruhé za

bavorského vévodu Welfa I.⁶ (IV.; *1030/40, †1101). U Judith našli ochranu v Bruggách v exilu po bitvě u Hastingsu synové Harald Thorkilse a s matkou Gunhildou-Svatoslavou, i pozůstalá rodina padlého krále Harolda II. (sestra Gunhilda, dcery Gytha a Gunhilda⁷).

Judithina stejnojmenná vnučka (*1100, †1126/30), provdaná za švábského vévodu Friedricha II. (*1090, †1147), byla matkou císaře z rodu Štaufů Friedricha I. Barbarossy (*1121, †1190), u kterého sloužili také rytíři z rodu von Schwangau (podle německých národních pověstí provázejí rytíři von Schwangau císaře Friedricha I. do hory Kyffhäuser⁸ v Harzkém pohorí – obdoba českého Blanika). Jak je vidět, mohl hledat Idzi – nyní snad Hiltbold - ochranu u potomků Judith, která pomáhala jeho předkům.

Idzi, zklamaný poměry v Polsku (zmrzačení otce, konfiskace majetku, vypovězení z Polska), odešel z exilu v Kyjevské Rusi ještě před otcem do Švábska, změnil si i jméno, aby naznačil svůj rozchod s původní domovinou. Podle starých podání jeho současníkům byl milovníkem starých písní a příběhů. V téže době, v roce 1148, zavítal do Flander jeho mladší bratr Svatoslav a z augustiniánského kláštera regulárních kanovníků v Arrouaise (tehdy pod Flanderskou správou⁹) přivedl část kanovníků do nově postaveného otcova kláštera sv. Vincence ve Vratislavi a sobě francouzskou nevěstu¹⁰.

Po Hiltboldovi následovali synové, u nichž se neuchovalo autenticky jméno staršího syna a dědice. Soudě podle zvyklostí v rodu a jmen Hiltboldových vnuků, již s určitostí zapsaných, mohl se jmenovat Heinrich nebo Conrad. Jméno po otci nosil druhorozený syn Hiltbold (II.). Od některého z nich mohl pocházet Ratmír (I., v Čechách od roku 1200, pokřtěný podle Hiltboldova – Idziho strýce z r. 1149), první člen pozdějšího rodu Švamberských.

Hiltbold (II.)¹¹, *1150/60, † 1217/20), známý minnesänger vévody Welfa VI. a císaře Friedricha I. Barbarossy. Žil ve 2. polovině XII.století a na počátku století třináctého. Podle výsledků rozboru jeho milostné poesie kladou literární historikové jeho tvorbu do rozmezí let 1190-1220. Své verše tvořil pod vlivem provensálského trubadúra Huga de Troyes (†cca 1190). Nebyly tedy ryze německé oné doby a proto se nestal předmětem rozsáhlejšího zájmu badatelů jako jeho umělečtí druhové. Jako urozený člen ze zámožného rodu tvořil svou poezii pod vlivem vlastních pocitů, nikoliv z nutnosti obživy. Na otcovských státcích hostil své přátele minnesängery (Wolf-ram v. Eschenbach, Walther v. Vogelweide i j.) kteří se mu odvěčili tím, že do svých eposů zakomponovali labuť. Je to nejen starý symbol čistoty, ale také rodový erb Hiltboldův. Tak se asi dostala labuť do příběhu o králi Parsifalovi a jeho synovi Lohengrinovi. Ke konci svého života se Hiltbold (II.) zúčastnil křížové výpravy do Syrie, kterou mj. podnikli vévoda Leopold II. Rakouský, maďarský král Ondřej II. (otec sv. Alžběty) jejich švagři vévoda Otto z Merana a biskup Egbert z Bamberku, vedle mnoha jiných pánů z bavorské šlechty. Svědčí o tom jedna z Hiltboldových básní v níž vzpomíná na "zemi Syrskou", kterou přímo jmenuje. Byl ženatý s Luikardou von Friendsberg¹² (zmiňuje se o ní v jedné básni, je oslavovanou dámou jako "Meisterin - ctnostná") a zřejmě měli potomstvo. Jako druhorozený syn nedědil otcovský majetek a tak byl alespoň z části odkázán na službu na cizích dvorech (u Welfů, Štaufů). Totéž platilo pro jeho potomstvo.

V pergamenovém rukopisu Heidelberském, zv. „Manesse“, se nacházejí mezi jinými také Hiltboldovy básně. Mezi jeho 23. známými díly (nebo také 49. strofami; 14 z nich se nachází též v rukopisu Weingartnerském) je báseň, opěvující dvě

Minnesänger Hiltbold von Schwangau, viz Grosse Heidelberger Liederhandschrift 13

tanečnice: Ellu a Elsu, která posloužila jako ideový námět k dobovému zobrazení autora veršů (obdobně jako u jiných minnesängerů, uvedených tamtéž). Na obrázku, znázorňujícím sňh s gotickým stropem, vede rytíř k tanci dvě krásky. Zatímco ony dámy jsou k tanci přistrojeny, náš Hiltbold je v plné rytířské zbroji: s nasazenou kolčí přilbou s labutí v klenotu, kryt kroužkovým pancířem, přes něj modrým znakovým pláštěm s erby svého rodu (labuť v červených polích štítu) jakoby při návratu z křížové výpravy nebo z rytířského turnaje - tjestu. Původně bílé labuť v erbech, malované stříbrem nebo olovnatou barvou, působením věků zčernaly. Přítomný hudebník - houslista (možná i zpěvák) dotváří atmosféru veselé zábavy urozených. Hiltbold vede dámy k tanci podle staroněmeckého obyčeje - ruku v ruce, nikoliv kolem ramen. Někteří soudí, že nejde o skutečnou taneční scénu, neboť šlechtic mohl k tanci vést pouze jednu urozenou dámu, event. dívky jsou měšťky či dokonce selského původu. Také mohl tančit v plné zbroji jen s obtížemi. Více méně šlo o vyjádření jeho urozeného původu.

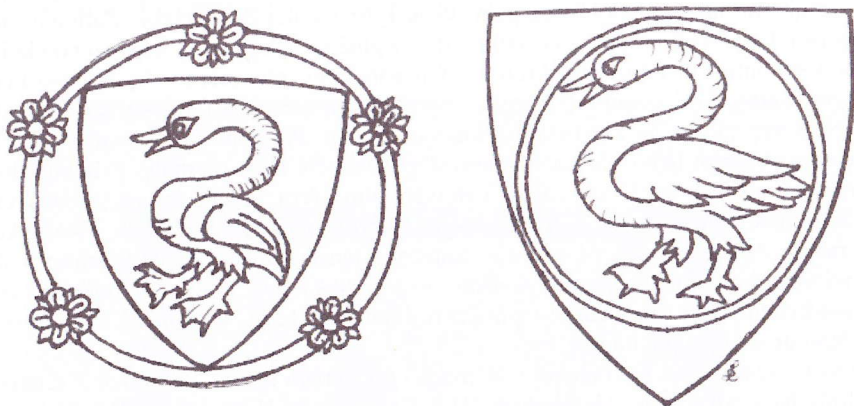
Rod v. Schwangau pokračoval v Německu po starším synovi (Heinrich ?, Conrad ?) Hiltboldovými vnuky: Heinrichem (II.), Conradem a Hiltboldem (III.). Heinrich (II.)¹⁴, Conrad (~1225-28~); oba bratři Hiltbolda III. měli, jak se zdá, stejný osud. V roce 1225 svědčili v kostele v Peitingu. V roce 1228 se zúčastnili křížové výpravy do Palestíny, vedené císařem Friedrichem II. Jejich další osudy nejsou (zatím) známy.

Hiltbold III.¹⁵ (-1221-57, 1260†; pohřben v klášteře St. Magnuse ve Füssenu), muž s pravým rytířským charakterem, mírný se smyslem pro spravedlnost, pro kteréžto vlastnosti byl u svých vrstevníků ve velké vážnosti a proto byl častým důvěrníkem v záležitostech veřejných i soukromých, světských i církevních. Roku 1221 byl předním svědkem při uzavření míru mezi brixenským biskupem Bertholdem a hrabětem Albrechtem Tyrolským, 1225 se svými oběma bratry svědčili jako mírotvůrci v Peitingu ve sporu 2 proboštů klášterů v Reitenbachu a Steinachu. V listopadu 1228 byl mezi pány z Tyrol - ručiteli zemského míru mezi Albrechtem z Tyrol a biskupem z Churu atd. Také mezi církevními institucemi svědčil ve smlouvách, prodeích a darováních. Klášteři sv. Magna byl i jinak nakloněn - své poddané ze dvou dvorů na pravém břehu řeky Lech zavázal k platbě klášteru v penězích nebo ve vosku. Později působil v okruhu přátel minnesängerů Konráda v. Winterstetten a Gottfrieda v. Neisen do roku 1254. Po roce 1257 již nebyl zmiňován v listech.

Hiltbold¹⁶ (IV., 1242-84), stejnojmenný syn předešlého Hiltbolda III. Zvoliv si řád sv. Benedikta, vstoupil do kláštera St. Magna roku 1242 a roku 1263 byl zvolen jeho opatem. Klášter řídil moudře a rázně do roku 1284, přitom pomáhal augsburskému biskupovi Hartmannovi a okolním rytířům proti neoprávněným nárokům bavorského vévody Ludvíka.

Heinrich III.¹⁷ (Heinricus) a Georg (oba -1286-), snad synové Heinricha II. a vrstevníci opata Hiltbolda IV. Bratři „de Swanegow“ působili jako ministeriálové římského krále („Romani regni ministeriales“) a r. 1286 si koupili statek od kláštera ve Steingadenu.

Bratři Bartholomeus (I., 1263-94) a Hiltebold (V., 1284-90) svědčili v uvedených

Erby pánů von Schwangau podle jejich pečeti

Erby pánů von Schwangau podle jejich pečeti

letech, Hiltebold V. se synem Hilteboldem VI. působili ještě v 90. letech. Nezastávali však významná místa.

Bartolomeus starší (d. Aeltere, II., 1310-25), Ulrich (Uolricus, 1310-13), Heinrich mladší (d. Jüngere, IV., 1310-25) byli bratři a snad synové Heinricha III. Ulrich byl v roce 1310 smrtelně raněn v zápasu s Čechy a ze strachu před smrtí¹⁸ učil závěť ve prospěch kláštera ve Steingadenu. Zřejmě bojoval na straně vypuzeného českého krále Jindřicha Korutanského, proti němu stáli na straně nového krále Jana Lucemburského čeští Švamberkové Bušek a jeho bratři, synové Bohuslava z Boru. Závěti sepsali oba bratři von Schwangau. Ulrich se ale uzdravil a svědčil ještě v letech 1312 a 1313, Bartoloměj a Heinrich ještě roku 1325 (labuť na štítu obkroužena květinovým věncem nebo prstencem). Spolu s bratry von Schwangau zpečetili dokument i Heinrich a Konrád Sterzelové - „serwi de Swanegow“.

Synové jednoho z výše jmenovaných, Bartholomeus (III., -1310-; snad syn Bartoloměje II.) a Ulrichův syn Johannes také působili v prospěch kláštera ve Steingadenu; tento ještě roku 1358. Pak následuje v letopisech rodu von Schwangau stoletá mezera. Až roku 1457 se vynořil z temnoty dějin Stephan von Schwangau. Po něm následoval Caspar, asi jeho syn (-1466-70-). Ten přestavěl původní Sinewohlturm na pohodlnější a modernější hrad a přijmenoval ho na „Schwanstein“. Po Casparovi následoval Heinrich (V., -1519-).

Radu známých jmen členů rodu von Schwangau uzavřeli bratři Georg a Sebastian, kterým císař Karel V. prostřednictvím palatina Johanna Lampartena v Greiffenstein potvrdil ztracený diplom na původ a erb rodu, udělený císařem Maxmiliánem I. datovaný 28. května 1514 v Augsburgu. Nový diplom datum potvrzení postrádá, pravděpodobně byl udělen kolem roku 1540. Jímí, zdá se, rod říšských rytířů von Schwangau vymřel, protože ke konci 2. poloviny XVI. století již není o nich zmínka.

Hrad Hohenschwangau po romantické přestavbě v 19. století

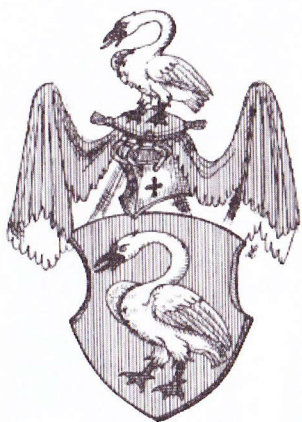
Ruiny jejich hradů: Hohenschwangau (přední a zadní) a Schwanstein byly v XIX. stol. romanticky přestavěny pro bavorského krále Ludvíka. Zejména hrad Schwanstein (nyní Neuschwanstein) nese vzpomínky na rytíře - minnesängera Hiltebolda II.

Další rody, užívající erb stříbrné labutě v červeném poli.

Erb rodu (stříbrná labuť v červeném poli) nebo jeho část (stříbrná labutí hlava s krkem po prsa v červeném poli) užívaly v Německu další rodiny. Některé z nich však do konce XV. století vymřely.

Celou labuť na štítu užívaly rodiny: Becht (Bächt), v. Bramburg, Grempp v. Freudenstein, Paravecín, Walker (Golk). Rodiny Grempp von Freudenstein a von Bramburg jsou v genealogických sbornících (Siebmacher) označeny jako starožitná švábská šlechta. Gremppové dříve též ve stavu říšských rytířů. To ukazuje na společný původ s rodem v. Schwangau. Zda to platí i pro ostatní rodiny s celou labutí v erbu, nelze zatím rozhodnout.

Jak bylo tehdy zvykem, nosili významní služebníci-vazalové na štítech propůjčenou část erbu svého pána. Stříbrnou labutí hlavu s krkem v červeném poli nosily

Erb rodiny Bächt.

Erb rodiny Paravecin.

rody von Freudenstein, v. Haldesberg, v. Lochen, v. Schwendtner. Mapa Bavorska, Švábska a Württemberska s místy působení uvedených rodin ukazuje, že jejich původiště mohlo být území rodu v Schwangau u bavorského Füssenu. Odtud se přemístily do středního Württemberska (Reutlingenu a okolí), později v širokém okruhu a v jeho západní části. Většina rodin působila ve službách okolních klášterů: Herrenalb, Maulbronn, Blaubeuren, St. Gallen - nebo jako vazalové zemských správců. Společensky tyto vazalové zaujímali většinou postavení nižší šlechty.

Becht (Bächt)¹⁸, vymřelá württemberská šlechta. Řadí se mezi zámožné a vážené rodiny v Reutlingenu, Ulmu, Tübingenu ad., leníci kláštera Blaubeuren a hrabat von Hohenberg. Rodina vyhasla v Reutlingenu koncem XVI. století. Zvláštností jejich erbu byla v klenotu kráčejší stříbrná labuť s černou zbrojí na červené podušce se zlatými střapci.

Páni von Branburg¹⁹, vazalové hrabat von Vaihingen, později ve Württembersku (od počátku XIII. století do konce XV. století). Dnes vymřelá švábská šlechta.

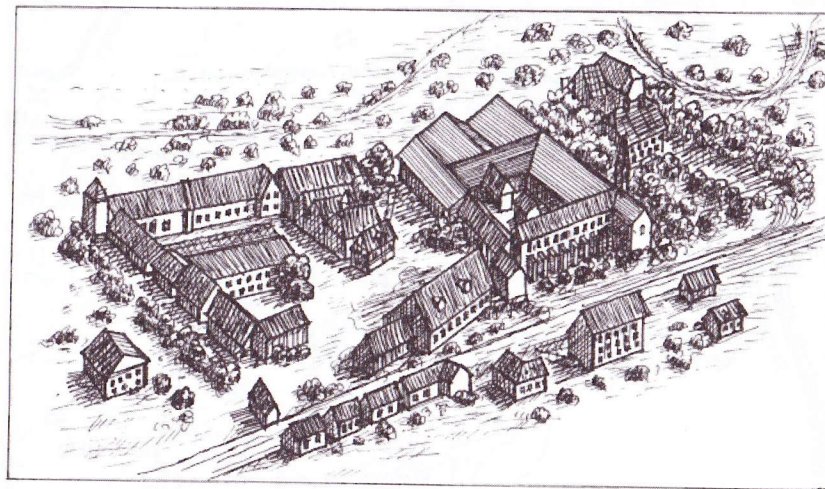
Grempp von Freudenstein²⁰, starožitná - švábská šlechta. Původně ve stavu rytířů, od XIX. století ve stavu svobodných pánů, dnes žijící ve dvou větvích. V knize (pozn. 21) je vytištěno Exlibris z knihovny Ludwiga Grempe v. Freudenstein, uložené v univerzitní knihovně v Tübingenu. Tam působil jako univerzitní profesor. Patřil mezi

patriciát ve Strassburgu a žil v letech 1509-83. Jeho jediný syn zemřel r. 1578. Zvláštností erbu byla zlatá labuť na zeleném trojvrší s prstenem v pysku, v klenotu táž labuť bez prstenu.

Páni von Freudenstein²³, leníci rodu Rosswag a klášterů Herrenalb a Maulbronn v letech 1209-1391. Na štítu v Maulbronně je zlatá labuť hlava s krkem.

Paravecin²¹, švýcarská rytířská a šlechtická rodina. Erb: na štítu kráčejší labuť v klenotu rozkřídlená labuť po břicho, tělo přechází v přikryvadla stříbrno-červená.

Walker²² (Golk), rodina v Reutlingenu, pokračovatelka rodu Golků uváděné v letech 1386-1390.

Klášter Maulbronn.

Páni von Lochen²⁵, vymřelá württemberská šlechta. Friedrich von Lochen (1341-65) je uváděn v Marce Brandenburgské a u Ansbachu v Bavorsku jako „Capitaneus in Marchie Generalis" a „Nobilis vir". Fritz von Lochen prodal roku 1403 dvůr Lochen do Weingartenu. Erb: Friedrich r. 1341: černo-bílý štípený štít, na helmu labuť hlava a šije s plaménky, přikryvadla černo-bílá. V Züricher Wappenrolle: v červeném štítu stříbrná labuť hlava a šije bez plaménů, pysk černý.

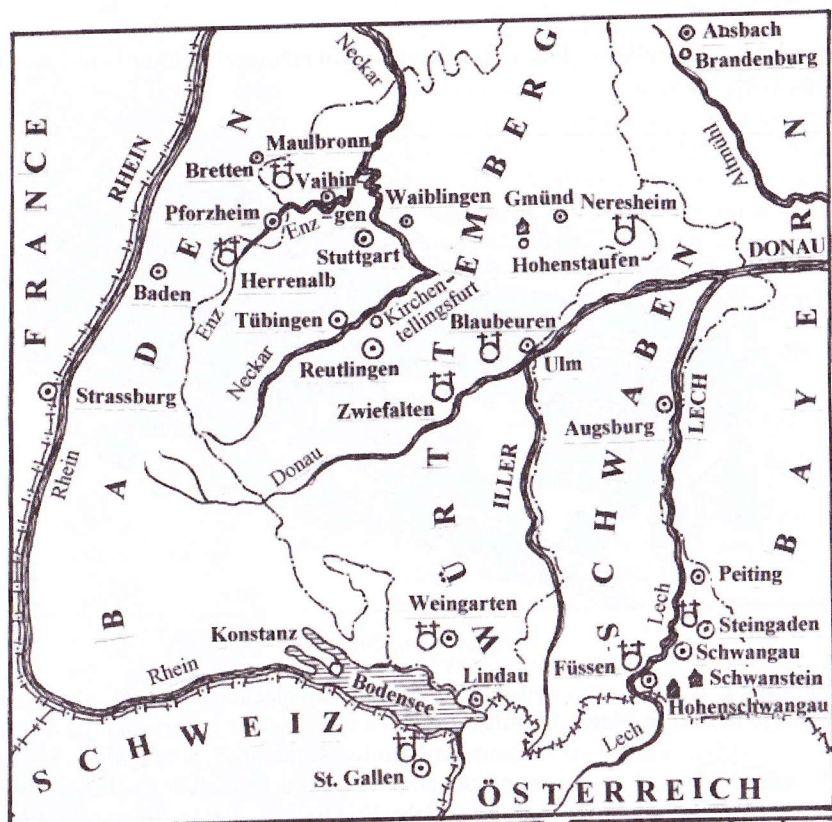

Rod Schwendtner

Páni von Schwendtner (Schwendt²⁶) rytířská a šlechtická rodina v Bavorsku. V erbu v klenotu stříbrná labuť hlava s červeným pyskem přechází v přikryvadla stříbrno-červená.

Páni von Ledergerv²⁷, stará lindauerská rodina ve Švábsku (-1483-). Erb: ve zlatém štítu červená labuť hlava a šije. Klenot: táž hlava a šije červená, přecházející v přikryvadla červeno-zlatá mezi 2. křídly zlatými.

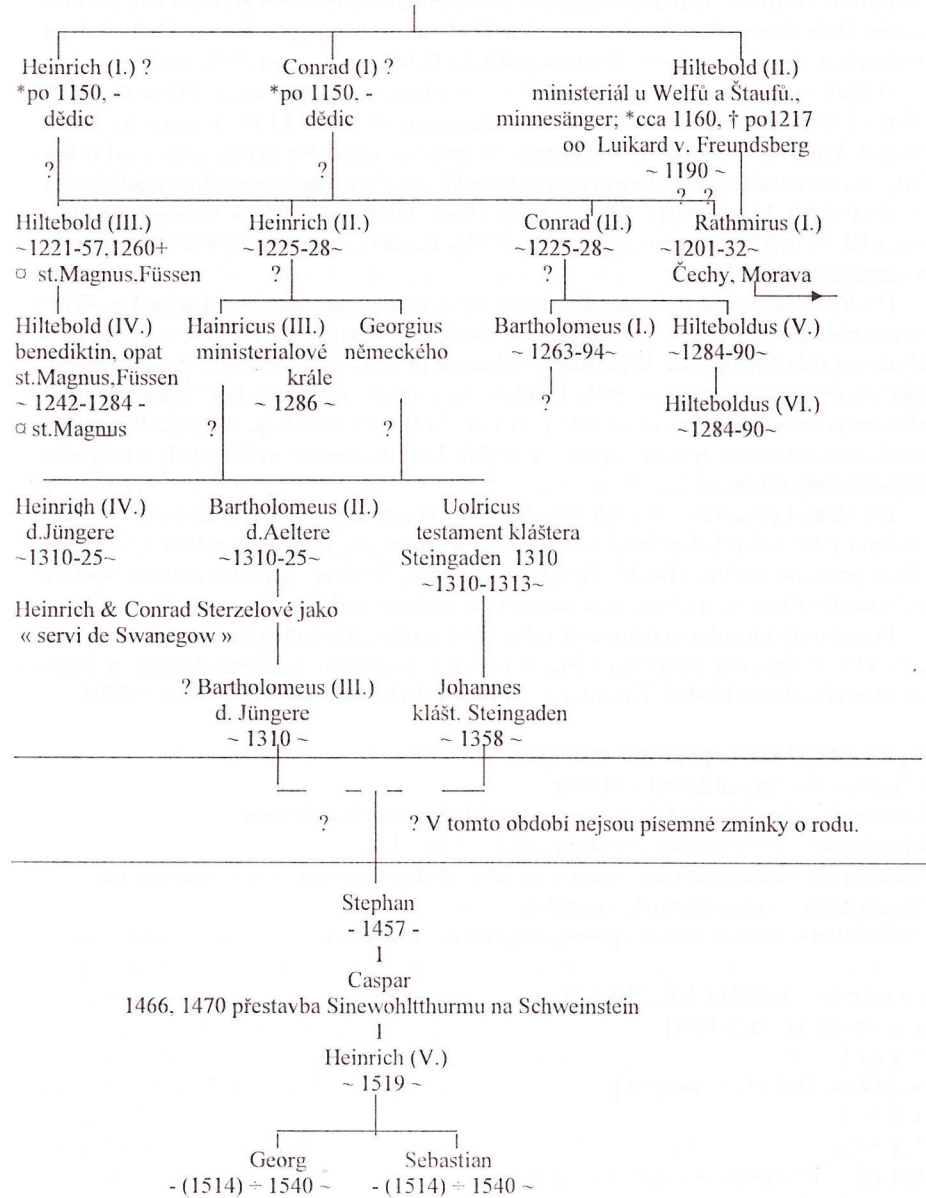

Württembergo, Švábsko, Bavorsko (sídlá rodu erbu labutě)

Genealogická tabule rodu "v. Schwangau".

Hilteboldus I. (Idzi do r.1146)
 ministerial šváb. vévody Welfa III. (VI.)
 * 1126, Polsko do r.1145, 1146 -70 - Bavorsko

? V tomto období nejsou písemné zmínky o rodu.

Ve zwiefaltenském klášteře byla napsána v pol. XII.stol. kronika, obsahující bezprostřední zprávy o Polsku z té doby. Byla sepsána dvěma benediktinskými mnichy. Prvním byl Ortlieb, vybidnutý opatem Udalrichem a kaplanem Bertholdem po druhé svatbě Boleslawa III. Křivoústého roku 1116 se Salomenou z Bergu. Ortlieb a jeho druhové ze Zwiefaltenského kláštera přišli do Polska na vyzvání Salomeny.

Ortlieb své dílo začal psát roku 1135, rozdělil je na dvě části. První dovedl do roku 1138 (smrt Boleslawa III.), dále s mezerami do roku 1141. V práci na kronice přestal, když se stal opatem v klášteře Neresheimském. Ve druhé části psal o cestě Otty von Stuzzelingen v doprovodu frátera Gernroda a jiného mnicha zwiefaltenského do Polska, kterou vykonal opět na pozvání Salomeny, teď již vdovy po Boleslawovi III. V originálním rukopisu jsou vpisky jinou rukou, pravděpodobně od nejmenovaného společníka.

Druhým pisatelem byl bratr Berthold, výše zmiňovaný kaplan. Navázal na Ortliebovu práci a zmiňoval se také o darech klášteru, zasílaných z Polska; v podstatě doplnil část díla Ortliebova. V kronice je - kromě jiných - také zpráva o Petrovi, první toho druhu a autentická (pisatelé Petra osobně znali a nazývali ho „ditissimus Bolorum princeps nomine Patricius“ [31 (str. 2)]. Dále obsahuje data, jinde neuveřejněná, což umožnilo zpřesnit zprávy z jiných kronik, časově vzdálených a tedy obsahujících nesprávné údaje.

Do oblasti působení zwiefaltenského kláštera (střední Württembersko), ve které se nachází také srdce hohenštaufského rodu (Waiblingen, hrad Hohenštauf), směřovaly dříve popsání rodiny (Becht, Branburg, Gremp, Walker, Freudenstein) k trvalému pobytu (Reutlingen, Tübingen, Kirchentellingsfurt a pod.).

Prvně byly kronika vydána celá roku 1852 v díle „Monumenta Germaniae Historica“. Dle hodnocení historiků obsahu kroniky vyznívají soudobé zprávy o Petrovi Duninovi celkově kladně. Kronika a její rozbor byly otištěny v [31-II.(str.1-70)].

Významnější kláštery, jmenované výše:

Blaubeuren - benediktinský klášter;

Herrenalb – benediktinské opatství, ruiny cisterciáckého kláštera;

Maulbronn – cisterciácké opatství (založ. 1146 / 47);

Neresheim – benediktinské opatství (v XIX. stol. přeměněno v sociální ústav);

Weingarten – benediktinské opatství;

Zwiefalten – benediktinské opatství (nyní sociální ústav) .

Poznámky – NĚMECKÉ OBDOBÍ.

1. [30 -III. (s. 762-784)]

2. [44]

3. [48 (s. 184-186) ; 49 ; 50]

4. [56]

5. [51]

6. [10 – „T“ (heslo „Tostig“, s.1001)]

7. [1 ; 2 : (heslo „Gunhilda“)]

8. [42 (s.106/107)]

9. [17 (s.234/235)]

10. [44 (genealog. tab.); 43 (č.68, pozn.2)]

11. [48 (s.184-186); 50 ; 51; 55]

12. [55]

13. [57]

14. [49 ; 50]

15. [49 ; 50 ; 51]

16. [51]

17. [49]

18. [„ad partes Bohemiae accintus, ense transfixus, terrore mortis tactus“]

19. [53 ; jejich erb přešel sňatkem do rodu „Baumgarten“ [112. (tab. 24)]. Bratři Baumgartenové svědčili r. 1249 mladému Přemyslu Otakarovi [66 (č.157; 1249, Jan.

14. Brunna: „Przemisel Marchio Moravie . . testes: nobilis vero de Austriae: Heinrich et Dietmaro fratribus de Bovmgarten. .et quam pluribus aliis“)]

20. [52]

21. [53 ; Exlibris v „ Bücher Stifter Bibliotheken, Buchkultur zwischen Neckar und Bodensee, Verlag W. Kohlhammer Stuttgart 1997“]

22. [112 (tab. 204)]

23. [53]

24. [53 (na pečeti nápis „+ S. filiorum.. .Marcardi. .de Brettenham. “, na listinách uváděni „Nobilis de Vroudenstein“)]

25. [53]

26. [52]

27. [112 (tab. 80)]

28. [52]

29. [31 -II.(s. 1-70)

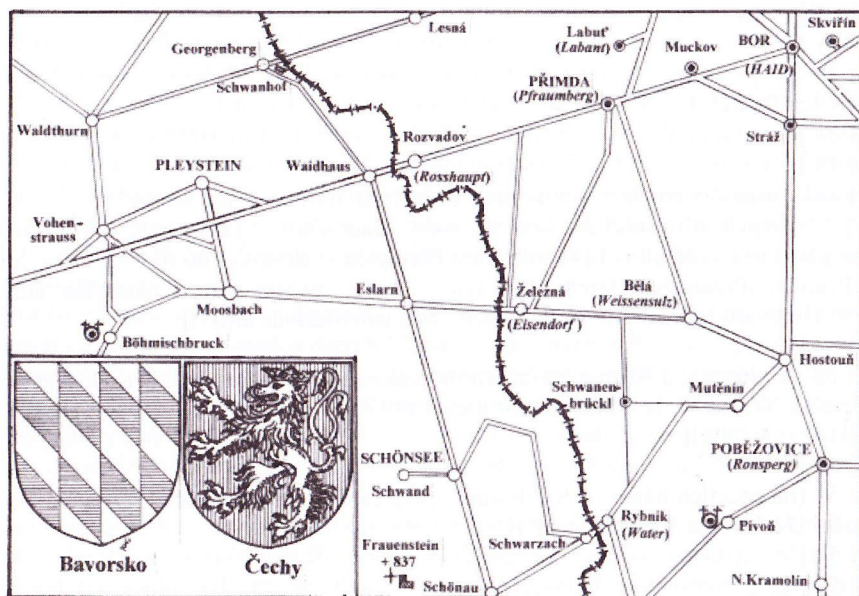
D) - ČESKÉ OBDOBÍ (asi od r. 1200 - dosud).

ROD ze ŠVAMBERKA

Nejstaršími známými tištěnými genealogickými díly o rodu Švamberských (vynecháme-li B. Paprockého) jsou články a genealogické tabule B. Balbína¹ a R.P.F. Gabr. Bucelini². Oba začínali Wratislavem, mezi prvními předky uvedli i Hermanna, zmínil se o přechodu z Dánska do Polska a dále do Čech³. Nevím kdo od koho opisoval, obě díla jsou ze stejné doby. Nutno dodat, že Švamberský archiv uložený v Hlízavé věži zvikovského hradu do příchodu komisařů roku 1622, tehdy zmizel a byl náhodně objeven v zaplombovaných sudech ve Švamberském domě na Újezdě (dnes Tyršův dům) v 90. letech XVII. století, asi za 20 let po zmíněných spisech. Dnes je uložen v SOA Třeboň.

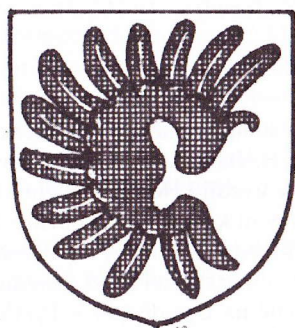
O. Miltner⁴ pokládal za první Švamberské bratry Neostupa a Bohuslava podkomořího, uvedené jako svědky na listině krále Přemysla Otakara. I. pro ostrovský klášter u Davle z roku 1205⁵. Je rovněž uložena v SOA Třeboň jako falzum z konce XIII.

století. Fr. Palacký⁶, A. Sedláček⁷ a podle nich další uvedli nejprve Ratmíra ze Skviřina (1224-47), po něm Ratmíra (1250-87) a bratra Bohuslava (1251-91) a připojili zmínku o jejich vymření ke konci XVII. století.

Kláštéry v péči Švamberků v Čechách a v Bavorsku ve 13. - 14. století

Nuže, jaká je pravda dle zachovaných a nepodvržených listin v diplomatárech Erenbových⁸, Emlerových⁹, Friedrichových¹⁰ a dalších? Prvním členem pozdějšího rodu „pánů ze Švamberka“ v Čechách byl „Rathmír“¹¹ – Ratmír, svědek na listině Přemysla Otakara I. pro tepelský klášter, mající stanovený letopočet na rok 1201.

z Křižanova

Tento Ratmír podle mého názoru přišel z Německa, na základě jeho postavení na českém královském dvoře, dle erbu i postavení jeho potomků si dovoluji prohlásit, že to byl člen rodu „von Schwangau“. Neumím přesně určit jeho otce, mohou to být hypotetičtí Heinrich I. nebo Conrad I. či skutečný Hiltbold II. Byl buď druhorozený lépe řečeno mladší syn po otci-ministeriáloví u Welfů či Štaufů nemajetný a tak hledal živobytí na vládařských dvorech. Nelze také vyloučit jeho poslání jako emisara některého příslušníka výše zmíněných dynastických rodů.

Na počátku XIII. století mezinárodní politika Přemysla Otakara I. kolísala mezi Filipem Štaufským, usilujícím o německou korunu po zemřelém bratru císaři Jindřichovi VI. a mezi Ottou III. Welfem, podporovaným papežem Innocencem III.¹² Filip, vévoda švábský po své královské korunovaci roku 1198 nechal svého spojence Přemysla Otakara I. korunovat a potvrdil mu výsady, mj. dědičnost koruny. Papež však Přemyslovi novou královskou hodnost neuznal. Přemysl s Filipem držel do roku 1202, pak se od Filipa odvrátil a postavil se proti němu. Byl znovu korunován v srpnu 1203 Ottou III. Po narození dědice Václava (*1205, později Václav I. z nové manželky Konstancie) se opět s Filipem spojil, když jejich děti, královic Václav a Filipova dcera Kunigunda (Kunhuta *1206) byly zasnoubeny ještě v kolébce.

Ratmír (-1201-32) se po příchodu na pražský královský dvůr oženil s Ofkou-Ofélií z Lomnice (dcera Wilhelma z Náměště a Kunhuty¹³ z moravského panského rodu erbu „křídlo“) a situaci proměnlivé královny přízně k Filipovi nebo Ottovi sledoval již z povzdálí. Působil na statech své manželky nebo ve službách moravského markraběte Vladislava Jindřicha.

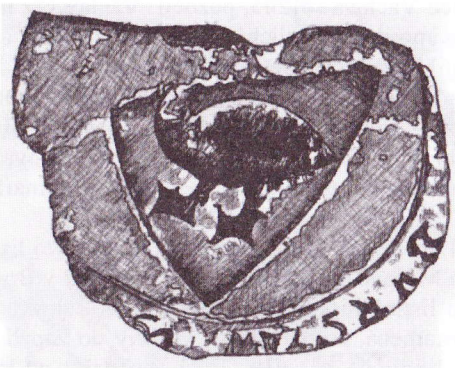
Králi Přemyslovi Otakaru I. svědčil dále roku 1207 a roku 1211¹⁴ (na této listině uveden mezi moravskou šlechtou!). Na Moravě působil ještě v červnu 1222 v Brně¹⁵, ale v říjnu 1223 svědčil již v Praze na listině biskupa Peregrina jako „Ratmirus de Squirina“¹⁶ – Ratmír ze Skviřina. To znamená, že přesídlil z Moravy do západních Čech po smrti markraběte Vladislava Jindřicha 12. VIII. 1222 a obdržel od krále území, které postupně kolonizoval. Snad k tomu přispěl osobní vztah ke královi Václavovi, v té době úřednímu knížeti plzeňskému. Na ně navázali Ratmírovi potomci, kteří je nejen dědičně spravovali a rozšiřovali, ale též vytvářeli rodinné vazby s místní šlechtou.

Je příznačné, že první stálé sídlo rodu Švamberků v Čechách nese jméno obdobně znějící jako původní v Polsku (Skrzynno, Skviřin). To přispělo k určitému „zmatku“ při genealogické posloupnosti rodu dle sídel (např. u Mszczuje ze Skrzynna, měněné na „Skviřina“ či dokonce „ze Skříně“¹⁷). Později se vraceli někteří Švamberkové na Moravu¹⁸.

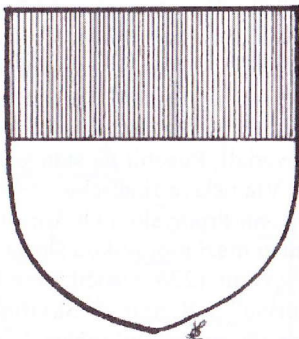
V létě roku 1224 byla svatba královice Václava s Kunhutou Štaufskou. Téhož roku v červnu Přemysl Otakar I. vydal na Křivoklátu listinu, týkající se vsi „Thyskov“ v prospěch plaského kláštera¹⁹. V ní byl Ratmír uveden jako „baron“, tedy člen vyššího - panského stavu. Jako člen rodu v Schwangau měl důstojenství rytíře a touto listinou šlo zřejmě o akt povýšení do panského stavu a jeho veřejné vyhlášení. Souviselo to jistě s výše uvedenou svatbou, na niž se Ratmír jako znalec poměrů u štaufského dvora určitě podílel.

Roku 1229 byl uveden na listině jako komorník plzeňského práva²⁰. Naposledy byl připomenut králem Václavem I. r. 1232 na listině²¹, potvrzující Ratmírův dar vsi Újezdec a Bříza klášteru v Plasích s tím, že „baron“ Ratmír je vážně nemocen. Krátce nato zemřel, neboť již nebyl uváděn. S manželkou Ofkou měli syny: Ratmíra II., Přebora-Předbora, Zdeslava, Jana, Bohuše a také dcery (neznámých jmen). Z nich měl potomstvo Ratmír II.

Současně se štaufskou princeznou Kunigundou přišel na pražský královský dvůr větší počet paní a dívek jako základ dvora budoucí královny. Mezi přichozími byla Sibyla. Takto shodně popisují její příchod do Prahy Jaroslav Durych i Zdeněk Kalista²². Oba také uvádějí, že není znám její rod ani původiště. Pro oba zdrojem zpráv byla Žďárská kronika Jindřicha (Heinricha) z Hainburka, sepsaná kolem r. 1300.

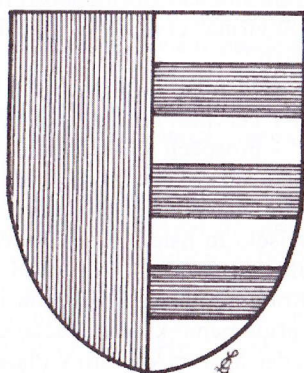
Zlomek pečeti Ratmíra III.

von Monferat.

J. Durych odvozuje původiště Sibyly ze Sicílie nepřímou:

- její služka a zručná vyšivačka vzácných textilií se jmenovala Leukardis-Leogardis, jméno zní langobardsky a proto tedy z jižní Itálie;
- dcera byzantského císaře Izáka II. Angelose Irena Marie byla zasnoubena Rogerovi III., budoucímu králi obojí Sicílie, synu Tankredovu. Když syn, ještě mladý, i otec zemřeli, vládla v zemi královna-vdova Sibyla (její původ neuveden) do zletilosti mladšího Viléma III. Po jejich takřka likvidaci německým císařem Jindřichem VI.²³ se Irena Marie stala roku 1197 manželkou Jindřichova bratra a švábského vévody Filipa (později německý král) a matkou jeho dětí m.j. Kunigundy, budoucí české královny.

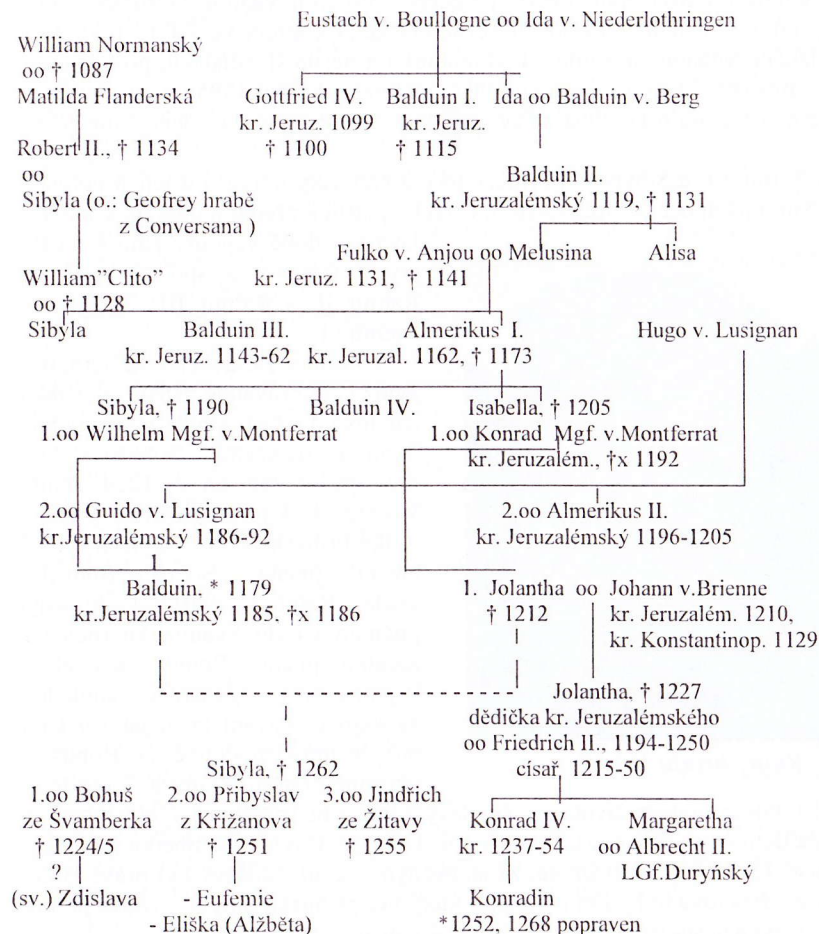

z Dolan

Z. Kalista usuzuje rovněž nepřímou, že:

- původ služebnice a zručné vyšivačky Leogardy - Luitgardy ukazuje, na Nizozemí, kde se výroba drahých textilií v té době velmi rozvinula;
- u sňatku Přibyslava z Křižanova se Sibylou, dcerou neznámého německého či normanského velmože, nezná motivy, které ho přiměly požádat o ruku cizinky.

Nástin možného původu Sibyly, matky sv. Zdislavy:

Jméno „Sibyla“ se ve známých rodokmenech vyskytuje zřídka. Proto mne zaujala jeho existence v rodokmenu markrabat z Montferratu a zmínka u normanských vládců Anglie. Uvedená genealogická tabule ukazuje příbuzenské vztahy s výskytem „Sibyla“. Domnívám se, že Sibyla pocházela z blízkých příbuzných markrabat z Montferratu:

- dle způsobu předávání jmen;
- jejího postavení na dvoře české královny Kunigundy-Kunhuty, sestřenicí císaře Friedricha II. Příbuzenstvo z okolí internované královny Sibyly, vdovy po Tankredovi, byť ze stejné oblasti nebylo pro Kunhutu příliš perspektivní vzhledem ke vzájemné nepřiznání.

Ratmírova manželka Ofka byla blízkou příbuznou Přibyslava z Křižanova (asi ta), pocházejícího ze stejného rodu „z Lomnice“, který se kol r. 1224/25 s dvorní dámou Sibylou oženil. Měli spolu dle [63] 3 dcery: - Eufémii, vdanou za Bočka z Obřan z rodu „pánů z Kunštátu“, zakladatele cisterciáckého kláštera ve Žďáru roku 1251, Elišku-Alžbětu, vdanou za Smila z Lichtenburka a nejstarší Zdislavu, provdanou za Havla z Lemberka (blahořečena roku 1907, svatořečena roku 1995, je patronkou Litoměřické diecéze, od roku 2002 se sv. Zdislava stala patronkou celého Libereckého kraje).

Vztah Ratmíra I. a Sibylly byl příbuzenský a přátelský a trval i u jejich potomků. Manželé Sibyllyných dcer – Boček, Smil, Havel – patřili k předním oporám krále Václava I. v době vzpoury jeho syna Přemysla Otakara a spolu s nimi také Ratmír II. a Ratmír III., syn a vnuk Ratmíra I.

Ruiny hradu Valdek

Ratmíra I.). Podle znalosti života sv. Zdislavy, která – na rozdíl od svých sester – brzy opustila domov a vdala se (udáván je rok 1240) za Havla z Lemberka jako velmi mladá, snad 15. letá, domnívám se, že skutečným otcem Zdislavy byl právě Bohuš. Přibyslav z Křižanova byl jejím otčímem, který své příbuzné Sibylle – vdově po bratřenci Bohušovi a nastávající matce – poskytl v manželství ochranu²⁴.

Jedna dcera (neznámého jména)²⁵ byla vdána za soudce plzeňského kraje Sezemu z rodu Drslaviců, který v letech 1235-53 seděl na Vejprnicích (de Oprnich) a na Dolanech. Roku 1243 svědčil Chotěšovskému klášteru se synem Ratmírem. Jan ze Švamberka²⁶ byl v letech 1252-54 byl členem Řádu sv. Jana Jerusalemského. Není známo, zda predikát značil rod (první zachovaná pečeť rodu je z r. 1257) nebo již rodové sídlo nad vsí Krasikovem (1. zmínka o rodu nebo hradu).

Přebor²⁷ (Předbor, 1232-48) působil jako dvořan u moravského markraběte Přemysla (†1239) a svědčil pro Viktora, syna Bludova. Roku 1248 byl křížovníkem - členem řádu sv. Jana Jerusalemského po vzoru svého bratra Jana.

V kronice Žďárského kláštera, mezi jehož podporovatele patřila také zakladatelova tchyně Sibyla, je zmínka o jejím 1. manželovi Bohušovi, který brzy po svatbě asi r. 1224 zemřel. Vzhledem k příbuzenským vztahům (Ofka-Přibyslav) a skutečnost, že křestní jména „Bohuš, Bohuslav“ vedle „Ratmíra“ patřila k oblíbeným jménům v rodu Švamberků (nejen na začátku, jméno „Bohuš“ se opět vyskytlo v další, 3. generaci, v souladu se zvykem předávání jmen jako u Duniňů), je pravděpodobné, že Bohuš byl vlastním bratrem Ratmíra II. (spíše než

V kronice Žďárského kláštera, mezi jehož podporovatele patřila také zakladatelova tchyně Sibyla, je zmínka o jejím 1. manželovi Bohušovi, který brzy po svatbě asi r. 1224 zemřel. Vzhledem k příbuzenským vztahům (Ofka-Přibyslav) a skutečnost, že křestní jména „Bohuš, Bohuslav“ vedle „Ratmíra“ patřila k oblíbeným jménům v rodu Švamberků (nejen na začátku, jméno „Bohuš“ se opět vyskytlo v další, 3. generaci, v souladu se zvykem předávání jmen jako u Duniňů), je pravděpodobné, že Bohuš byl vlastním bratrem Ratmíra II. (spíše než

Zdeslav (1235, 1239†)²⁸, další syn Ratmíra I. seděl na Malesicích, Líních u Stodu a Libovicích u Bezdruzic. Po Zdeslavově smrti přešly jeho statky na kladrubský klášter, svědčili bratři Jaroslav a Havel, synové Markvarta.

Ratmír (II., 1226-47)²⁹, syn Ratmíra I.; poprvé svědčil roku 1226 (mezi svědky byl také Bludův syn Viktor). Kol r. 1230 vystavěl ve Skviřině kostel sv. Petra a Pavla a zřejmě s ním tvrz, dle průzkumu mezi rybníky. V letech 1236-38 začal stavět ve Stříbru klášter minoritů s konventním chrámem sv. Maří Magdaleny, ve kterém vybudoval rodovou hrobku³⁰. V téže době roku 1240 brněnský župan Přibyslav s chotí Sibylou stavěl v Křižanově kostel³¹ a ves Starovice daroval brněnskému špitálu sv. Ducha. Ratmír se patrně kvůli stavební činnosti příliš neangažoval u královského dvora a nezastával žádnou významnou funkci. Roku 1244 svědčil Václavu I. pro brněnský klášter s Havlem z Lemberka a dalšími příbuznými Sibylly, v listopadu 1247 kladrubskému opatu jako „Rathimirus de Scuirin“ (jako jeho otec). S manželkou neznámou jména měl syny Ratmíra (III.), Bohuslava (I.), Bohuše a dceru Bohuslavu.

Ratmír (III., 1249-63) byl v uvedených letech dvořanem³², od r. 1250 purkrabím na Přimdě (hraniční hrad, vzhledem k důležitosti obsazován purkrabími z panských rodů). V této hodnosti poprvé svědčil Václavovi I. v prospěch osekého kláštera, poničeného domácí válkou; na listině³³ následoval jeho podpis za podpisem strýce Havla z Lemberka. Naposledy svědčil Václavu I. v červnu 1253 pro bratry špitálu OT v Čáslavi. V prosinci t.r. svědčil již novému mladému králi Přemyslu Otakarovi II. v kladrubském klášteře, spolu s bratrem Bohuslavem (tento poprvé³⁴). Ratmír jezdil s králem také za hranice (v letech 1258, 1261 a 1262 ve Vídni³⁵, r. 1260 se zúčastnil bitvy u řeky Dyje proti Maďarům)³⁶.

Z hlediska rodových památek jsou významné listiny vydané:

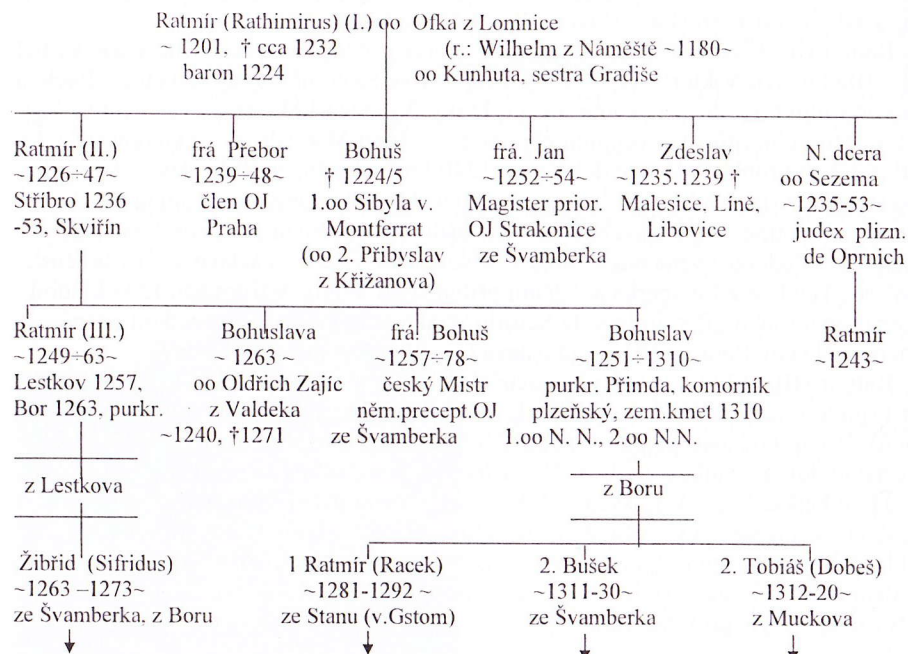
- r. 1257 pro klášter v Böhmsch Brucku, v níž Ratmír vystupuje jako protektor, vydaná na Lestkově (1. zmínka o této obci), k níž je přivěšena prvně zachovaná pečeť rodu s erbem labutě - nyní v Regensburgu³⁷;

- r. 1263, 26. února znovu pro klášter v Böhmsch Brucku (dar vsi Holyně), tentokrát na Boru (1. zmínka o nové lokalitě), ale neznámo, zda o městu nebo hradu³⁸. To byla Ratmírova poslední listina. Ještě v červenci se k němu jako k bratrovi hlásil Bohuslav, pak jeho jméno již není zmiňováno.

Od Ratmíra III. odvozuje původ starší větve rodu Švamberků, která se psala „z Lestkova“. S manželkou neznámého jména měl jediného syna Žibřida.

Bohuslava³⁹, zřejmě dcera Ratmíra II. ze Skviřina, byla 1. manželkou Oldřicha Zajíce z Valdeka (1240-71, podčeši-subpincerna Přemysla Otakara II. a purkrabí na Lokti. Oldřich byl uveden spolu s Ratmírem III. na několika listinách⁴⁰, obdobně jako Havel z Lemberka. Jejich podpisy následují za sebou. Oldřich Zajíc založil pro poustevníky-eremity v Ostrově klášter řehole sv. Augustina, slavnostně vysvěcený 13. května 1263 pražským biskupem Janem. Na slavnosti byl na pozvání tety Bohuslavy

Páni ze Švamberka

mladý Žibřid ze Švamberka (3. zmínka o hradu či rodu), aby zastoupil otce, 13.května 1263 nemocného nebo již zemřelého. Bohuš ze Švamberka⁴¹ (2. výskyt rodového predikátu, syn Ratmíra II.), byl v letech 1257-78 českým Mistrem německého velkopreceptorátu Johaniitů. Jméno „Bohuš“ ve 3. generaci rodu podporuje - dle předávání jmen v rodině - existenci stejnojmenného strýce ve 2. generaci jako 1. manželka Sibylu a pravděpodobného otce sv. Zdislavy.

Bohuslav⁴² (I., 1251-1310/11; mladší syn Ratmíra II.), uváděný s bratrem Ratmírem III. na dvorských listinách, se zúčastnil za Švamberky křížové výpravy proti pohanským Prusům v letech 1254-55 pod vedením Přemysla Otakara II. (z té doby pochází zapomenutá zpráva v Polsku o původu Duninů z Čech vzhledem ke stejnému erbů). Roku 1257 byl účasten nešťastné bitvy u Mühldorfu. Po smrti bratra převzal purkrabství na Přimdě, úřad zastával ještě roku 1306⁴³. V osmdesátých letech XIII. stol. byl komorníkem plzeňského práva (jako děd Ratmír I.). Roku 1310 jel jako zemský kmet v čele poselství českých pánů k císaři Jindřichu VII., nespokojených s dosavadní vládou Jindřicha Korutanského s nabídkou České koruny synovi Janovi a ruky princezny Elišky jako manželky. Za to se mu nový král Jan odvděčil mj. tím, že před svojí korunovací pasoval jeho syna Buška se synem Pancíře ze Smojna na rytíře; oba pak nad králem drželi při korunovací korunu⁴⁴.

Bohuslav I. byl předkem mladší hlavní větve Švamberků „z Boru“. Byl dvakrát ženatý, ale jména ani rody manželek nejsou známa. V 1. manželství se narodil Racek (Ratmír, 1282-91)⁴⁵, zakladatel větve „ze Stanu, v. Gstom“; z ní vzešly větve: „z Bu-

šovic, z Věžky, z Hanové, z Komberka, ze Svržna, z Těnovic“; a dcera Ludmila (1320; vdaná za Plichtu ze Žirotína). Ze 2. manželství pocházeli synové: -Bušek, pokračovatel větve borské (z ní vzešly další: „z Milikova, z Přimdy, ze Švamberka - tato se dále dělila“); - Tobiáš - Dobeš, zakladatel větve „z Muckova“. K nim patřila dcera Božena (Boschen, -1329-)⁴⁶. Borská větev Švamberků jako nejznámější z rodu byla podrobně popsána různými autory⁴⁷. Proto věnuji hlavní pozornost větvi lestkovské, nedostatečně popsané a více méně neznámé. U větve borské upozorním na rozdílné nebo dosud neuvedené potomstvo.

Páni z LESTKOVA.

Žibřid („Sifridus de Ssvamberk 1263, Sifridus de Baruch 1273“)⁴⁸, takto zapsaný na listinách v uvedených letech byl jediný známý syn Ratmíra III. Poprvé zastoupil otce při vysvěcení kláštera v Ostrově, podruhé svědčil 25. ledna 1273 Přemyslu Otakarovi II. v Myšenci pro Vyšebrodský klášter (za Žibřidovým podpisem následuje podpis strýce Bohuslava, purkrabího na Přimdě: „Bohuslaus burchravius de Phrimberch“). Tím zprávy o Žibřidovi skončily. Z dalšího vyplývá, že Žibřid jako dědic Boru zanikl před r. 1285, neboť tehdy byl strýc Bohuslav uveden jako držitel Boru („Bohuslao de Merica, Bohuslao de Bor“)⁴⁹ a také v následujících letech. Stal se poručníkem Žibřidových dětí (znám je pouze Bořita) a správcem jeho majetku. Ten v borské větvi zůstal již natrvalo (Bor, dle něhož se psala) nebo byl k Boru významně vázán (podací právo v Lestkově). Tím lestkovská větev nejen ekonomicky poklesla. Totéž se opakovalo o 2 století později, takže se úplně vytratila z obecného vědomí.

Žibřidův syn Bořita (-1332-) je znám pouze z informace o jeho synu Žibřidovi⁵⁰. Byl zřejmě ženatý s N. Žirotínovnou (dle jejich oblíbeného jména Neustup, které se u Švamberků opakovalo), s níž měl syny: Žibřida, Jana, Oldřicha a Viléma (tito vstoupili do duchovního stavu) a dědice: Neustupa a Jana; titi měli potomstvo.

Žibřid⁵¹ (1332-56) byl r.1332 kaplanem ve Svojsíně, poté se stal kanovníkem vyšehradským. V říjnu roku 1356 byl již mrtev. Jan⁵² (1358-67) byl nejprve oltářníkem v Teplé, pak farářem. V uvedených letech byl proboštem choťšovského kláštera a zemřel před 18. lednem 1367. Oldřich⁵³ (Ulrich), člen řádu sv. Benedikta, od roku 1374 je uváděný jako probošt kláštera sv. Jiří na Hradčanech, byl kanovníkem Vratislavským (zvaný Boemus). Zemřel před 16. dubnem 1400.

Vilém⁵⁴ (1342-69, nejvýznamnější z bratrů Lestkovských, roku 1342 jako „de Mirica“), od roku 1360 zastával úřad děkana Vyšehradské kapituly. Proslul zejména v diplomatických službách císaře Karla IV., pro něhož vedl dvakrát poselstvo k papeži Innocenci VII. do Avignonu (v letech 1359 a 1361) spolu s pražským arcibiskupem Arnoštem z Pardubic. Císař také koupil po Vilémově smrti jeho knihovnu pro hlavní kolej university v Praze. Děkan Vilém byl pověřen pražským arcibiskupem Janem Očkem z Vlašimi, aby s mistrem Vojtěchem prohlédli psaná kázání tehdejšího reformátora církve Jana Milíče z Kroměříže, ale nenalezli v nich nic závadného. Vilém zemřel před 9. květnem 1369 v Praze, kde měl dům na Hradčanském náměstí⁵⁵.

Neustup⁵⁶ seděl na Lestkově a zemřel okolo roku 1360. S neznámou manželkou měl syny: Ratmíra, Stupka a Půtu. Jan⁵⁷, zřejmě mladší syn Bořitův, seděl na Čisovicích - dříve Tisovicích - u Mníšku, které mu spolu s manstvem mníšeckým a lesem

Konice zapsal kolem roku 1360 císař Karel IV. Po něm je držel Jan Rulant z Lestkova. Od Jana asi pocházel Bořita II.

Ratmír⁵⁸, seděl v letech 1360-94 na Lestkově. Byl snad ženat s N. Bavorovnou ze Strakonice s níž měl syny Jindřicha Labutě, Neustupa Jana a Bavora (Bavůrka). Stupek⁵⁹ syn Neustupův seděl v letech 1354-60 a snad i děle na Boněnově u Plané, který prodal klášteru v Teplé, v letech 1383-94 držel Staré Sedliště (tvrz a manství u Tachova) a Otín s Neustupem Janem z Lestkova, proboštem týnským. Na Starém Sedlišti byl roku 1404 Otík z Hlažovic, bývalý berounský purkrabí (1390-93)⁶⁰. Stupek žil ještě roku 1402, kdy se připomíná naposledy.

Páni ze Švamberka podle kostnické knihy erbů

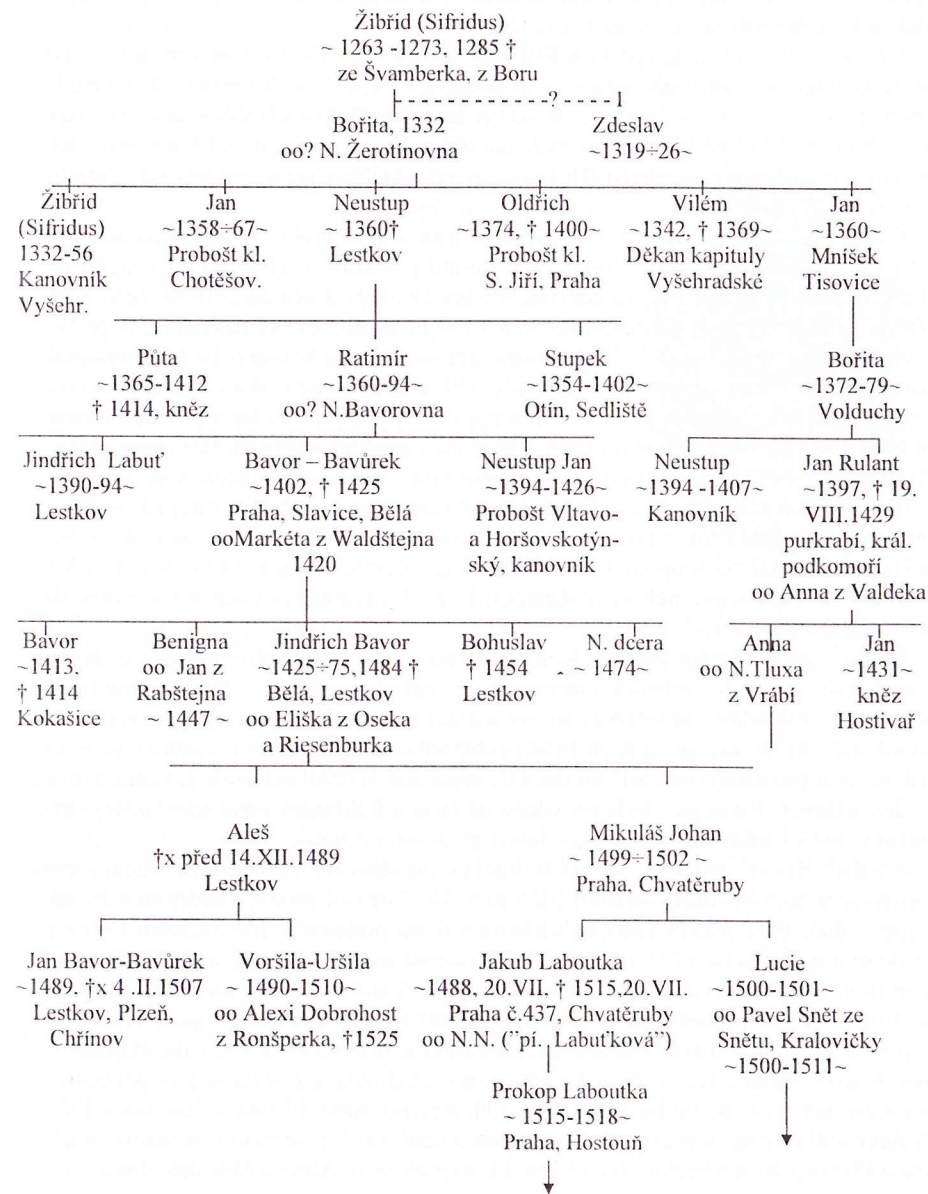
Půta⁶¹, Stupkův bratr (1365-1414, kněz) v roce 1365 držel Otín u Plané, po něm od roku 1383 Stupek. Poté působil v pražské diecézi a 5.září 1412 se vrátil do Lestkova jako tamní farář. Zemřel roku 1414.

Bořita II.⁶² držel v letech 1372-79 Volduchy u Rokycan (po něm byl majitelem části Bohuslav ze Švamberka, nejvyšší sudí království Českého) a od roku 1379 držel část Únětic u Blovic. Od Bořit II. pocházeli snad Jan Rulant a Neustup.

Jindřich Labutě⁶³ seděl na Lestkově v letech 1390-94. Byl mezi Švamberky prvním, který si počestil jméno. Po roce 1394 se již nepřipomíná. Neustup Jan⁶⁴ (1394-1426) byl proboštem v Týně nad Vltavou, později i v Týně Horšovském a kanovníkem vyšehradským v této hodnosti dosazoval kněze. S bratrem Bavořem drželi od roku 1408 Slavice a roku 1416 prodali plat na Stříbru Jindřichovi z Elsterberka. Od roku 1417 seděli na Bělé, Neustup Jan se připomíná jako pán na Bělé ještě roku 1425, kdy byl jeho bratr Bavor již mrtev. Společně se podíleli na správě majetku.

Neustup⁶⁵ (1394-1407, kněz), snad syn Bořitův a bratr Jana Rulanta. Postupně sloužil v kostelech v Otíně, ve Stříbře a Šitboři. Roku 1405 žádal v Římě kanovníctví a prebendu kostela vyšehradského, bylo mu vyhověno o dva roky později. Jeho další osudy nejsou známy. Jan Rulant z Lestkova⁶⁶ (1397-1429, též „z Valdeka“) byl před rokem 1397 zřejmě správní úředník (fojt? v Lužici, odtud jméno Rulant) spolu s pány z Bergova. V Čechách je prvně uveden roku 1397, od roku 1402 zastával úřad purkrabího na hradě Žebrák (Mendicus). Roku 1405 mu Václav IV. zapsal rychtu na Novém Městě a od roku 1406 purkraboval na Dobříši (hrad Vargač). Z králova rozkazu oblehl hrad Homberk na Rokycansku, odkud rota loupežníků pod vedením Sezemovým škodila svému okolí. Když Sezemu v únoru 1407 dostal do své moci, kázal ho stíti. Po roce 1407 byl opatrovníkem mladých bratří Krušinů ze Švamberka (Bohuslav, Hynek, Jan). Roku 1413 mu král zapsal hrad Valdek, který držel i po roce 1420. V letech 1415-17 byl královským podkomořím, roku 1420 byl nejvyšším hejtmanem Nového Plzně.

ze Švamberka - z Lestkova

Když v květnu roku 1422 začalo obléhání hradu Karlštejna, Jan Rulant se v něm s ostatními zavřel a patřil především svými vojenskými znalostmi k jeho nejúčinnějším obráncům. Za katolickou stranu byl zvolen mluvčím na tzv. Zdické hádání. Umřel 19. srpna 1429 a byl pohřben do krypty kostela sv. Palmácia v Budňanech. Byl ženatý s Annou z Valdeka s níž měl syna Jana a dceru Annu.

Jan⁶⁷ z Lestkova (kněz, syn Jana Rulanta) byl do roku 1431 oltářníkem u sv. Apolináře v Praze. Po smrti plebána v hostivařském kostele byl 17. března 1431 instalován na jeho místo. Dcera Anna⁶⁸ byla vdaná za rytíře Tluku z Vrábí s nimž měla dva syny. Po roce 1433 dědil zápisné zboží po dědovi Janovi z Lestkova Jan starší Tluka, když jeho bratr Jan mladší Tluka padl při obléhání tvrze Viklefisko - vlastně Hlažovic u Neumětel.

Bavor-Bavůrek⁶⁹ ze Švamberka, syn Ratimíra a bratr probošta Neustupa Jana, držel roce 1402 v Praze domy. Roku 1406 koupil pro krále Tachov od odbojného příbuzného Jana Přimdeckého, za což mu Václav IV. zapsal plat na Stříbru. Jana z Přimdy kázal Václav IV. stíti nenadále roku 1409 na Staroměstské radnici. Z té příčiny povstali jeho příbuzní proti králi, kteroužto při později, asi kolem roku 1414 urovnali. Proto z pomsty za podporu krále přepadli příbuzní ze Švamberka r. 1412 Bavorovy statky u Slavic a vyplenili je. Roku 1416 prodal s bratrem proboštem plat na Stříbru a od roku 1417 seděli na Bělé u Plzně. Bavor jako nepřítel husitů vytláčil Jana Žižku z Plzně. Roku 1422 mu Zikmund zapsal tvrz Hlažovice u Neumětel, konfiskovanou spojencům berounských husitů bratřím Lautovým. Jak uvedeno u Stupka, držel po něm Staré Sedlistě Otík z Hlažovic roku 1404. Na základě zatím neznámého vztahu si Bavor vyžádal postoupení Hlažovické tvrze. Zemřel v roce 1425. S manželkou Markétou z Valdštejna měli syny: Bavora, Bohuslava, Jindřicha Bavora; a dcery Benignu a další neznámých jmen.

Bavor⁷⁰ seděl od roku 1413 na Kokašicích po smrti Froze-Eufroziny, matky Hynka a Jana Hanovců ze Švamberka, které si s Lomcem vyprosil jako odúmrt' a držel je do roku 1414. Bohuslav⁷¹ seděl na Lestkově a držel k němu Tisvice, Kopáčov, Křivoústy (!) a Kozolupy do své smrti roku 1454 (vyhlášena v lednu 1456 ve Stříbru). K dědictví, se jako pozůstalý nehlásil nikdo. Darovací list obdržel od krále Ladislava bratr Jindřich Bavor. Benigna⁷² byla provdána za Jana z Rabštejna, snad téhož který držel od roku 1448 Plaňany a roku 1456 odúmrt' po Alšovi z Jinců.

Jindřich Bavor⁷³ (1425-75, † 1484) držel po otci Bavorovi Bělou se strýcem Janem Neustupem do roku 1426, od roku 1426 sám. 1454 dědil Lestkov a seděl na něm ještě v roce 1466. Před rokem 1469 dal dobrou vůli na poddané v Mědražicích Petrovi a Brykcimu z Borovic. 1475 učinil zádušní nadání pro klášter minoritů ve Stříbře (v něm je jmenovitě zapsána jeho matka Markéta z Valdštejna). Ve prospěch příbuzného Bohuslava ze Švamberka se před rokem 1484 vzdal několika zápisů včetně 700 kop gr. zápisu na klášteře Chotěšovském od krále Jiřího z roku 1470 (prodejní suma nebyla zveřejněna). Tak lestkovská větev znovu zchudla a dostala se pod poručnictví borské větve na Švamberku (jako před 200. lety po smrti Žibřida kolem roku 1285). Rodové sídlo Lestkov přešlo plně pod správu pánů na Švamberku. S manželkou Eliškou z Oseka a Riesenburka⁷⁵ (cca 1400-1450) měli syny Aleše a Mikuláše Jana.

Aleš⁷⁶ (-Vánoce r. 1489†) seděl na tvrzi v Lestkově a spravoval zboží lestkovské z vůle Borských Švamberků. Před vánocemi roku 1489 byl zavražděn. Ze zprávy hejtmána na Švamberku Lorence z Vidržperka ze 14. prosince Bohuslavovi ze Švamberka na Zvíkově vyplývá, že za jeho smrt měli odpovědnost páni Planští ze Žeberka. Po Alešovi zůstaly děti: dcera Voršila a syn Jan Bavor zv. Bavůrek, ještě nezletilé a proto přešly pod poručnictví výše uvedeného strýce Bohuslava.

Voršila⁷⁷ (Uršila; 1490-1510) byla provdána do panského rodu Dobrohostů z Ronšperka. Roku 1503 jí zapsal věno bratr Jan Bavor na svém majetku 55 kop gr. míšeňských. Roku 1506 jí 40 kop vyplatil nový držitel M. Raušar. Zbylých 10 kop žádala vyplatit roku 1510. Její manžel Alex Dobrohost se roku 1508 hlásil ke statku po Janu Bavorovi, ale tvrz nedostal.

Jan Bavor-Bavůrek⁷⁸ byl vychován na Švamberku. Zkrácen na dědictví se zakoupil po roce 1490 v Plzni-Malicích na Saském předměstí a stal se městským obyvatelem. Jakožto původem člen panského stavu, se odmítal podřizovat městskému právu a měl s plzeňským magistrátem četné spory. Roku 1504 usmrtil za nejasných okolností syna jednoho měšťana, ale došlo ke smírnému narovnání obou stran. V roce 1505 koupil tvrz Chřínov (Křínov) u Plané. Jak psali současníci - byl myslí nepokojný. Mstil se za nepotrestanou vraždu svého otce a v jejím důsledku za svůj společenský pokles. Nakonec se stal opovrdníkem Plzně a roku 1506 se spojil se skupinou loupeživých rytířů. Plzeňští požádali o pomoc norimberské měšťany. V lednu 1507 Jana Bavora a jeho druhy obklíčili na tvrzi Chřínov a po jejím vypálení ho zajali. Po útrpném výsledku a povolení tajného hovoru s milenkou, byl 4. února 1507 sťat na plzeňském náměstí za účasti zástupců královských měst. Poprava příslušníka panského stavu dle rozhodnutí měšťanského soudu vyvolala velké hnutí ve šlechtických kruzích. Ale pohroma Plzeň teprve čekala. V roce 1507 třikrát vyhořela. Míněno, že to byla pomsta Bavůrkových druhů. Král Vladislav popravu dodatečně schválil a Bavůrkův konfiskovaný majetek daroval Plzni. Na místě vypálené Chřínovské tvrze byla postavena v XIX. století kaple Panny Marie. Bavůrkova potupná smrt a ekonomický pokles lestkovské větve přispěly k jejímu celkovému poklesu společenskému. Příbuzné větve se k ní, až na výjimky, přestaly hlásit a lestkovská větev upadla do zapomenutí, jakoby vymřela.

Mikuláš Jan⁷⁹ (-1499, †1502) z Lestkova, starší bratr Alešův, působil asi v různých službách svých bohatších příbuzných. Spolu se synem Jakubem se stali před rokem 1499 poručníky sirotků a správci majetku po zemřelém bohatém erbovním měšťanu Janovi z Lestkova, který oba spravovali do roku 1502, poté se Mikuláš Jan již nepřipomíná. Kromě syna Jakuba měl asi dceru Lucii⁸⁰ ze Švamberka, vdanou za úředníka Svatovítské kapituly Pavla Snětu ze Snětu (1500-1511), se kterým bydlila na tvrzi Kralovičky u Vřetovic nedaleko Hostouně u Kladna.

*Původní znak
Chvatěrubských z Lestkova*

V průběhu XV.-XVI.století používalo predikát „z Lestkova“ několik rodin rozdílných od sebe rodem, erbem i místem. Pomineme-li záměnu jména „z Lestkova nebo z Leskova“ se jménem „z Leskovce“, sídlem rodu s erbem zkřížených vidlí, vyskytly se následující rodiny:

- 1) v letech 1407-18 působil na dvoře Václava IV. jeho milec Jan z Lestkova⁸¹, souběžně s naším Janem Rulantem. Snad je to týž, který roku 1418 utekl. Jeho příbuzenstvo není známo.
- 2) v letech 1457- 63 užíval tento predikát Mikuláš, syn Prokopa Bervika z Malešic a Škvorce⁸², 2.manžel Kateřiny ze Solčeka (Solče).
- 3) v polovině XV. století se vyprofilovala, vedle lestkovské větve Švamberků, další rodina „z Lestkova“, založená výše uvedeným erbovním měšťanem Janem z Lestkova. Ke konci XV. století došlo k dočasnému majetkovému spojení obou rodin (poručnictví nad sirotky a správa majetku), které trvalo ještě v 1. desetiletí XVI. století. Po zániku „nepravé“ rodiny lestkovské v 1. polovině XVI. století - byly jen 2 generace - se vytratila z pohledu historiků i lestkovská větev Švamberků (asi po ekonomickém poklesu a po ztrátě deskových statků i panského stavu). Podle držby hradu Chvatěrubý byla rodina známa jako „Chvatěrubští z Lestkova“⁸³.

Kostel Máří Magdaleny na Švamberku

Poznámky - ČESKÉ OBDOBÍ:

1. [61 (kapitola: „Šlechtické rody z Čech do Polska přinesené“, s.29. Souhlasí s vývodu Paprockého a po něm Okolského, že rodina Švamberků pochází z Petra Dunina z Dánska. Genealogické tabule zřejmě dle V. Hájka. Rozrod dělil na dvě části dle erbů: část s labutí a růží v erbu, část s labutí samotnou)]
2. [R.P.F. Gabr. Bucelini: „Germaniae Topo-Chrono-Stemma-graphicae Sacrae et Profanae“ MDCLXXVIII. Wratislaw ze Šv. z dob cis. Heinricha I. r. 942]
3. [přechod r. 1124 z Dánska do Polska a dál do Slezska a Čech]
4. [71 (s.535-549, tab. LXI.)]
5. [71 (s.536. Ještě v r.1600 na ní viděl V. Břežan přivěšenou královskou pečeť. Fr.Palacký v [60 (s.226)] o ní píše: „podvržená, však stará i důležitá listina Ostrovská od 1205 Jan. 17.“. Dnes ve SOA Třeboň]
6. [60 (s. 243-244, tab. XIII.)]
7. [91-XXIV. (s. 648-653)]

8. [62; 64 (část)]
9. [64; 79; 105]
10. [59]
11. [59 (č.27, s. 24/25). Ratmír (I.) byl pokřtěn – dle způsobu předávání jmen - podle polského praprastrýce Ratmíra z r. 1149; viz „Polské období“, pozn. 18]
12. [60 (s.130-133)]
13. [61 (genealogie rodu „z Lomnice“)]
14. [59 (č.59, s.52-55 pro Olomouckou diecézi; uveden též Bludo); 62 (č.524, s.242/243 v Kloboukách)]
15. [59 (č.658, 24.6.1222 “Brenae“, svědkové: Dluhomilus, Radimír a d.)]
16. [59 (č.252, „1.oct. 1223 Pragae“); 62 (č. 677, taktěž s.812)]
17. [91 -XXIV. (s. 850 H)]
18. [97 (s.207 „ze Švamberka, ze Skviřina atd.“)]
19. [59 (č.258, 21.iun. 1224 in Křivoklát-Creuplath:., consensu fidelem baronem nostrum Rathymirum elegimus ... ipsorum Thyskowe villam .); 62 (č.684, s.315/316 1224, 21.Jun. in Creuplat. totěž)]
20. [59 (č.332, s.340/34: Pragae 1229.; „Ratmirus camerarius Pliznensis.“ ves Všehrdy pro plaský klášter“); 62 (č.739, s.347 totěž)]
21. [62 (č.787, „Cc. 1232: „...ad fidelem baronem nostrum Ratimirus, jam diuturna valetudine laborantem, ...“ s.370/371). Zdůrazňování Ratmírova panského stavu „baron“ zřejmě souviselo s nechutí části české šlechty uznat jeho postavení, přiznané mu králem, jako cizinci.]
22. [63 - Jaroslav Durych: Světlo ve tmách - blahoslavená Zdislava z Lemberka, Vyšehrad 1991. - Po smrti Tankredově r. 1194 nechal císař Jindřich VI. otevřít jeho a synův hrob a strhnout jim s hlav korunky. Vzhledem k manželství s jejich příbuznou Konstancí se pokládal za jediného oprávněného vládce obojí Sicílie.]
23. [Vilém III. byl oslepen, vykletěn a spolu s matkou a sestrou zavřen do kláštera. Vilém zemřel r.1198, sestra Alberia se provdala za hraběte z Lecce. V rodokmenu uvedená první Sibyla byla manželkou normanského vévody Roberta II., syna Viléma Dobyvatele, a byla dcerou Geofreye, hraběte z Conversana (v provincii Bari v jiho-východní Itálii). Jejich syn Vilém Clito byl také ženat se Sibylou, dcerou Fulka hrab. z Anjou (Jeruzalémský král 113-41) a Melusiny, dcery jeruzalémského kr. Balduina II. (†1131). Sibylin bratr Almerikus (Jeruzalém. kr. 1162-73) měl kromě syna Balduina IV. také dcery: - Sibylu (†1190), poprvé vdanou za Viléma markraběte MGf. z Montferratu (jejich syn Balduin, Jeruzalémský král 1185/86), po jehož smrti se vdala za Quida z Lusignanu (Jeruzalémský král 1186-92); - Isabelu - Alžbětu, prvně vdanou za Vilémovu bratra Konráda MGf. z Montferratu (†1192), podruhé za Quidova bratra Almerika II. (Jeruzalémský král 1196-1205). Z Isabelina 1.manželství pocházela Jolantha (†1212), z jejíhož manželství s Johannem v. Brienne (Jeruzalémský král 1210, Konstantinopolský král 1229) pocházela Jolantha, dědička jeruzalémského trůnu a 2. manželka císaře Friedricha II. (1194-1250).]
24. [Tato hypotetická možnost je potvrzována blízkým vztahem Havla z Lemberka s Bohušovými příbuznými: Ratmírem II. a Ratmírem III. včetně Bohuslava z Boru – Švamberky. Rodiny se znaly již dříve - viz "Zdeslav". Na listinách Václava I. jejich podpisy následují po sobě [62 (č.1094; 1244, IV.Febr. „Burgelin“...Gallus de

Lewenberch, Bawor, Ratymirus.“, založení kláštera „Cella S. Mariae“; s.521/522.); 59 (č.180, "in Angerbach 1250, febr.25: Gallus de Lewenberc, Ratimirus burgravius de Frimberc."). K obnově kláštera v Oseku, poškozeného během války se vzbouřeným synem Přemyslem Ot. (č.31, Pragae 1254 iul. 10: „Gallus filius Galii de Leumberch, Ratmirus de Primda“; listina Přemysla Ot. II. pro klášter v Oseku na jeho obnovu, s. 70/71)]

25. [62 (č.1090, 1243: „Zazimo de Oprnich et filio suo Ratmiro“); také na listině č.1190, 1247, 16.Nov. Cladrub: „Rathmirus de Scuirin (poslední jeho podpis), Rathmirus et Protia filii Lupoldi de Rachov et de Blahoust "ukazuje na možnou existenci další dcery neznámého jména, vdané ve stejné době za blíže neznámého Lipolta z Blahoust a Racova, vsí v regionu kolonizovaném Švamberky. Sezema působil v právní oblasti, jako tchán Ratmír I.]

26. [64 (č.16, 1254, 25.Mart. In Strahenn: „d. Johannem de Swambergk in Strakincz residentem, magistrum prioratus Boemie "na listině z archivu Maltéžského řádu, dnes neznámé)]

27. [C.D.Moraviae, T.II. (č.CCXIX, Novb. 1232, Znoym: Predbor filius Ratmiri); 65 (č.214, in castro Pragensi 1239 ante oct.16: „Přebor filius Rathmiri“; s.280-283, svědectví markraběte Přemysla pro Bludova syna Viktora); 66 (č.37, 1248 „frater Predborius Cruciferi dom. hosp. s.Marie ord. Johani Hierosolymitani Praga – testes“)]

28. [65 (č.219, Pragae 1239 dec.17: „quodam milite nostro, filio Rathmiri, Zdeslao de Malesich, villas duas nomine Leny et Lybewych.“, s.293. Testes: „Jarozlaus cum fratre suo Gallo, filii Marquardi“); 72 (s.248, Malešice: okolo r.1235 držel je Zdeslav syn Ratmírův)]

29. [V diplomatářích jsou citovány listiny, nesoucí mezi svědky (testes) jméno „Ratmír“, ovšem v rozdílných polohách podpisu. Ratmír I. měl vysoké postavení ve dvorské hierarchii, jeho podpis je mezi stejně postavenými hodnostáři, t.j. na počátku podpisové řady. Jeho syn Ratmír II. jako dvořan bez funkce a tudíž méně důležitý svědek se podepisoval ve druhé části podpisové řady); 59 (č.289, - 1226 1.sept. Přemysl Ot. I. pro klášter v Litomyšli: Ratmir (před ním 40 podpisů ze 46.). Victor filius Blud et alii multi). - Skviřín, kostel sv. Petra a Pavla: V.Mencl: Předrománská a románská architektura v západních Čechách, Plzeň 1978. O tvrzi viz [67 (s. 134-137)]. Na obou stavbách se mohl podílet ještě Ratmír I. (†1232)]

30. [68 (L.Jirásko klade založení kláštera do let 1250-53 s kolísáním 1238-72. - P.Břicháček našel v areálu v zásypu keramiku ze XIII.-XV. stol. a v hrobech keramiku ze XII. - XIV. stol.; - Líbal, Hanzlíková zjistili nejstarší partie kláštera (ambit, portál do sakristie zruš. kostela) pocházející z 1. pol. XII. stol.); 69 (Schaller uvedl, že klášter minoritů a kostel sv. Magdaleny a Augustina byl postaven pány ze Švamberka r.1253). Ratmír I. jako donátor kláštera v Plasích byl pohřben zřejmě tamtéž a pro Ratmíra II. nastala povinnost vybudovat rodinnou hrobku důstojnou postavení rodu]

31. [65 (č.243, Apud Zábřdovice 1240 iul.4: „vir honestus Pribislaus nomine zupanus, cum sua coniuge Sibilla nomine“)]

32. [66 (č. 159, in Žatec 1249, febr.7.,Paulico, Ratmiro“); (č. 175, Václav I.: dar vsí Šelpice a Boleráz v Uhrách klášteru v Tišnově se souhlasem kr. Bély: Brunae 1249, dec. 13.: „Ratmiro et Paulico regni Boemie nobilibus “)]

33. [59 (č.180, in Angerbach 1250 febr.25.: „Gallus de Lewenberc, Ratimirus burgravius de Frimberc“)]

34. [59 (č.204, -1251, febr.14.: „dominus Rathmirus purcravius de Frimberc cum fratre suo Bohuzlao“); 59-III. (č.9, in coenobio Cladrubensi 1253, dec. 26.: „Paulik, Ratmirus et Bozlaus fratres“); (č.31, Pragae 1254, iul. 10.: Přemysl Ot.II. pro klášter v Oseku: „Gallus filius Galii de Leumberch, Ratmirus de Primda“); dle této zprávy se mi jeví jako mylná informace v [87 (s.56, pozn.72: podněcování krále Václava proti svému synovi platí především pro pány ze Švamberka)]. Ratmír III. i Bohuslav I. sloužili oběma králům věrně, bez ztráty postavení. Spíše byli starší dvorští hodnostáři nahrazeni mladšími, kteří sdíleli představy mladého krále do budoucnosti (tak říkajíc „generační problém“)]

35. [64 (č. 176, 1258, 1. Febr. Viennae.: „Ratmirus de Pfrimberch.“); 59 (č.278, Apud Viennam 1261 apr.12. „Ratchimirus de Frimfperch“); (č. 330, Viennae 1262 maii 1.: „Ratmirus de Pfrimberch“)]

36. [59 (č.231, in Laa in tentoriis apud Moravan 1260 mens. iun.-iul.: kr. Přemysl Ot.II., testes: „dominus Rathymirus de Phrimberch“); (č.232 kr. Margareta totěž: „dominus Ratmirus de Phremperch“)]

37. [59-111. (č.141, in Lestkov 1257: „R., burgravius de Phrimberch“)]

38. [59-III. (č.369, in Bor 1263 febr.26.: „Rathmirus, burgravius de Pfrimpercz. Datum in Hayda“)]

39. [72 -VI. (Valdek, s.176 - vývod pánů z Valdeka)]

40. [62 (č.79, 1255, 28.Dec. Pragae: „Vlricus pincerna de Cubito, Ratmirus“); (č.103, Pragae 1256, dec.28.: „Vlricus pincerna de Gubito, Radmirus de Crasicowe“); (č.292, Apud Pragam 1261 sept.8.: „Vlricus pincerna, Rathimirus purcravius de Pprimberc“); (č. 308, Pragae 1262 ian.21.: „Olricus purcravius de Loket, Ratmirus de Primda“)]

41. [73 (s. 167: Nach der Stiftung des förmlichen Konvents. 4) 1245. Bavarus von Strakonitz Freyherr atd., 5) 1257. Bohus Freyherr von Schwanberg 6) 1278. Zawiß Freyherr atd.). Podle [86 (str.146)] byla česká provincie Johaniťů od r. 1249 integrální součástí velkopreceptorátu zemí německého jazyka. Do čela byli dosazováni hodnostáři z významných říšských rodů. V Čechách byli mistry v té době řeholní příslušníci panského rodu ze Švamberka: Frá. Jan (1253-54) a Frá. Bohuš (1257-78). Toto postavení potvrzuje jejich prvotní původ z Říše, z rodu v.Schwangau včetně uvedených nadání pro klášter v Böhmisch Brucku ve Falci]

42. [64 (č.106, 1256, 16. Jul. Oppaviae.: „Bohuzlaus filius Rathmiri“ (poprvé samostatně uveden); 59 (č.386, in Plasy 1263 iul.2.: „Bouzlaus frater Rathmiri“); 64 (č.787, 1272, 14.Jul. Pragae: „Bohuzlaus burgravius de Primberc“); (č.813, 1273, 25.Jan. In Missenitz: „Bohuslaus, burchrauius de Phrimberch“); (č.1466, 1289, 10. Jan. Pragae.: „Bohuzlai de Bor“); (č.1512, 1290, 13. Sept. In Misenberch.: „Bohuslao de Bor“); (č.1554, 1291, 8.Oct. Apud Egram: „Bohuzlao de Bor..et..Raconem, filium Bohuzlai de Bor“); (č.591, 1285: „Bohuzlaus de Bor, camerarius“)]

43. [64 (č.2095, 1306, 29.Jan. In monasterio Cladrubiensi.: „Bohuzlaus, purgravius in Phrinpergk“)]

44. [Kronika Petra Žitavského zv. Zbraslavská „Chronicon Aulae Regiae“]

45. [viz 42 (č.1554, 1291, 8. Oct. 1)]

46. [74]
47. [např. A. Sedláček v [72] a [91-díl XXIV.; O. Miltner v [71]; C. v. Wurzbach [103 -XXXII. (s. 270-276)]
48. [59 (č.381, in Valdek 1263 maii 13: „Sifridus de Ssvamberk“); 64 (č.813, 1273, 25.Jan. In Missenitz (Myšeneč): „Sifridus de Baruch, Bohuslaus, burchrauius de Phrimberch“)]
49. [viz I 64 (č.1466 z r.1289); (č.1512 z r.1290) atd.]
50. [70 (heslo „Lestkov I.“: „1332 Sifrido, nato Borzute de Lestkov, capellano in Swessin“); v téže době Ludmila ze Šv. vdaná za Plichtu ze Žirotína - padl r.1322 u Ampfingu]
51. [75 (Acta Clementis VI.); viz poznámku 50]
52. [75-II. (č.1203 , č.1204. Zemřel před 18.I.1367)]
53. [75 -II. (č.1941); 88 (č.98)]
54. [78 (poselství r. 1359, z r. 1361 viz [99 (listina sign. 281: „venerabiles fratres Arnoštům Archiep. Pragen. „et dilecti filii Guilhelmum decanum ecc. Wyssegraden prope Pragam, Ambassiatores suos.“)]. Knihovna měla 114 svazků (knihy bohoslovné, právníké i jiných disciplin, koupených dílem v Avignonu, dílem v jiných zemích. Císař za ni zaplatil 100 hřiven stříbra.]
55. [77 (s. 136; Vilémův dům měl č. 56f - staré číslování)]
56. [72-XIII. (s. 57); 91-XXIV. (s. 849)]
57. [79 (s. 61, č.335); 82 (s. 120, heslo „Čisovice“. Jeden ze 2 dvorů manských se jmenuje „Lestkovský“)]
58. [72-XIII. (s. 57); 76 -III. (1378, XIX.Aug. Messna: Rathimiri de Swamberg); (1375, XIII.Nowmb. Lestkov: „dd. Bohuslai de Krassikov et Ratmiri militis ibidem de Lestkow“); (1394, 23.Juni. Lestkow: „J. de Sw. don. eccl. Prag. present. nob. dom. Ratmiri de Sw. alias de Lestkow.“); Puta II. Švihovský z Riesenburka (†1399) byl podruhé ženatý s Martou Bavorovnou; jeho první manželka Eliška ze Šv., dcera Buška, zemřela r. 1373]
59. [67 -I. (s.12. Boněnov: r. 1360 Stupko z Boněnova); - II. (s.144. Staré Sedliště: držel r. 1383 Stupek. R. 1404 Otík z Hlažovic.); Otín, s.94.: po Otínu se r. 1383 píše Stupek, ještě r. 1394); 80 -VIII. (s.486, r. 1360 klášter tepelský jedná se Stupkem z Boněnova); 81- I (27.X. 1402: Jan ze Šv. po otci Bohuslavovi dává urozenému. muži Stupkovi ze Šv. 74 kop gr. (měl od r. 1366 dostávat ročně 64 kop gr.))]
60. [96 -I. (s.326: Otík z Hlažovic měl na štítu husu (1379-1425); II. (s.125: z Hlažovic Otík purkrabě v Bernově (správně v Berouně!) 1390-93]
- 61 [76-VII. (1412, 5.Sept. Lestkov: „data est crida d. Potha de Swamberg, presb. Prag. dioc. ad eccl. in Lestkow. pres. Joh. de Sw.“); (1414 - Lestkow: „crida Henrico de Trpist per mort. Puothe vac. present. sub dd. Boh., Hincnis Krussina, Johannes de Sw. frum, nec non Johannes de Sw. alias de Lestkow dicti Rulant“)]
62. [82 (s.975, Volduchy); 72 -XIII. (Únětice, s.95)]
63. [72-XIII. (s.57); 90 -XXXV. (1395, 18.prosince: In villa Neznavětic Henrich decessit). Dědil „Benessius de Swamberg“. Proklamace úmrtí v Plzni 7.října 1395]
64. [76-V. (1394, 6.III.Ottyn); (1399, 8.II.Miza); 104 -VI. (s. 164: 1408 3.-4.ledna: Týnský kostel: „fam. vir Hinc de Sw., natus Dobessi de Muzkov armiger present. Neustuponi presb. Tinensi“); (1408 residentis in Slawicz); (1413, 24.Jul.-Jerczany

- „hon. vir d. Johannes Neustup, prep. ecc. s. Cristofori in Tin super Albea“); 76-VIII. (1423, XXI.Jul. Byela: „cons. d.Neustup archidia. Horssvien. et Baworkonis de Byela“); 76-VIII. (1423, XXI.Jul. Byela: „cons. d.Neustup archidia. Horssvien. et Baworkonis de Byela“); (1425, V.Oct.)]
65. [76 -V. (1394, 6.Marcii, Ottyn: „ad eccl. paroch. crida Neustupo clerico de Lestkow, present. nobilem Neustuponis et Stupconis dict. eccl. patron.“); (1399, 8.Febr. Miza: „confirmat domini Neustuponi olim pleb. in Otyň“); -VI. (1402, XIX.Maii. Schitborz.: „D. Neustup in Myza ad eccl. in Sch.“); 83 (s.25, č.85., 1405, 17.února). A.Sedláček při psaní historie rodiny Lestkovských v [91- XXIV.] si nevšiml při instalacích Neustupových v zápisech přítomnosti probošta Neustupa Jana, a smíšiv oba Neustupy, pokládal je za osobu jedinou. Probošt Neustup Jan byl označován jako bratr Bavorův, zatímco u Neustupa nejsou sourozenci uvedeni. Asi jím byl Jan Rulant, neuváděný při instalacích. V žádosti č. 85, r. 1405 uveden rodem „ze Švamberka“]
66. [76 -V. (1397, 3.Feb. Lestkow: „present Johannes dict.Rulant ibid de Sw.“); 77 (č. 800, r.1404.: „Johannes de Lezkow protunc burgravius in Mendico“); (1411, Bor: „nob. vir Johannes de Sw. tutor. n.v. Bohuslai, Hincnis de Kruš., Johannes frum“); VIII. (1426, XXIII. Sept. Mnysek: „ad present. fam. Johannes de Lestkow resid. in Waldek“); 72 -VI. (Karlštejn s.55: „Roku 1429 dne 19.srpna zemřel na Karlštejně hlavní jeho obránce staříčský Jan z Lestkova, někdy podkomoří“)]
67. [76 -VIII.-X. (s.168, Hostywarz: 1431, die pendelt. XVII.Mart.: „data ist crida Johanni de Lestkow presbyter, vicario eccl. S.Appolinaris Prag. ad eccl. in Hostywarz per mort. Allexii alt. rect. ad present d. Michaelis, abbatis s. Procopii alias in Sazawa. Exe. pleb. in Brunow“). Prosecký vikariát]
68. [72 -VI. (s.120, Hraštice: od r. 1423 držel ves Jan z Lestkova. Po smrti Janově dědila to zboží dcera jeho, skrze níž se dostalo Janovi st. z Vrábí, synu jejímu a vnuku Janovu); (s.178. Jan z L. zemřel 1429. Zůstala po něm Anna z Valdeka a dcera); (s.94. Mníšek: po r. 1426 držel Jan Tluksa z Vrábí, jenž 1433 kněze podával.) Zpráva o jeho smrti r. 1431 u tvrze Viklefsko se týká bratra Jana mladšího Tluksy z Vrábí !]
69. [77 (č.860: u staré židovské školy, 1402: „Baworus de Swamberg emit d. cum braseatorie erga Beness de Chusnik 150 sxx“); 89 (Zápisy královské osobám na platech z měst a klášterů vycházející: - Stříbro 100 (120?) kop Bavůrkovi; 1406, 15.Aug.- Stříbro: 20 kop Bavůrek; 1423, 27.April - kr. Zikmund potvrzuje Bavorovi ze Šv. list kr. Václava na berni ve Stříbře); 99 (listina sign.795: císař Zikmund zapsal Bavorovi ze Šv. tvrz Hlažovice, konfiskovanou spojencům berounských husitů Jiřímu a Drndelovi, synům býv. král. lovcí Filipa Lauty, v Norimberku 5.srpna 1422). Tvrz však Bavor nikdy nedostal. Její držitel Jan Mráz z Hlažovic - po Štěpánovi - dostal od krále Jiřího zápis na Lidice, Zájezd, Bělučky, Kováry a Krteň r. 1467. Do této oblasti se přestěhovali za 50 let Bavorovi potomci z Prahy. Listina o prodeji platu na Stříbře od Jana Neustupa a Bavora ze Šv. Jindřichovi z Elsterberka uložena v [99] pod sign. 75)]
70. [90 -III. (1413, 20.Juni: „Froze, mater nob. vir. Hynkonis et Johannes de Sw. dict. Hanovci, eujus bona in Kokašice et Lomec, Bawuorek de Šw. et de Slavic, Wenecslaus dic. Tiavák, impetrans de Krimic“)]
71. [90 -XXXVII.(MCCCCLVI, 20.ledna lit. procl. in Misam: In villis Lestkovie etc. Bohuslaus de Swamberg aut quicumque alter decessit.. Bona dedit Henrico dicto

Bawor de Swamberg). Dědictví: hradiště Lestkov, Tisvice, Kopáčov, Křivoústý a Kozolupy, se vším atd.]

72. [90-XV. (č. 20)]

73. [76-VIII.-X. (1425, V.oct. Byela: „cons. d.Neostup, archidiac. Horssow. et Henrici filii Baworconis, resid. in Byela“); (1426, XVIII.sept. Byela: „cons. nob. d. Henrici de Swamberg resid. in Byela“), 90-XXXVII. (s. 1041- 43: 1456, 20.ledna in Misam procl. In villis Lestkovie Bohuslaus de Sw. decessit atd. viz pozn.71); 88 (1470-Georgius Rex verschreibt d. Henricus Bawor de Sw. 700 Sch.gr. um das klost. Chotischovien atd.); 90 -III. (s.466, č.110; 1475, 6.VI.- Odkaz Jindřicha Bavora ze Šv. na mše zádušní klášteru minoritu ve Stříbře); (č.131, 1484, 28.6. kl. Chotěšov. Bohuslav ze Šv. o prodeji zástavy kláštera na 700 kop gr. od nebožce Jindřicha Bavora, s. 496)]

74. [viz výše pozn. 73, č.131]

75. [92 (s.107. Fam. Osek u. Riesenburg: (2) Elisabeth = Heinrich d. Jüngere Frhr. v.Schwanberg, *um 1400, † nach 1450 (dcera Boreše VI. a Anny z Koldic)]

76. [90-XV. (s.42-43, č.91: 1489, 14.prosince. Hejtman Lorenc z Widržperka o vraždě Aleše z Lestkova)]

77. [93 (s.460, č.559. -1503, 2.srpna. Pan Jan Bavor ze Šv. zapisuje sestře své pí Uršule z Ronšperka 55 kop gr. miš. na dvoře před branou Malickou v Plzni; s.541, č.648.-1506, 29.května. Pi. Voršila přijala 40 kop m. pojištěných na dvoře druhdy pana Bavora od Matouše Raušara; č.699, 1508, 23.3. Mocní rozhodčí ve sporu Plzně a pana Alexi z Ronšperka o statek p. Jana Bavůrka: „Křínov má zůstatí Plzni! Aleš z R. má prý na tvrzi něco svrchkuow. Chce-li o to k právu hleděti, jemu se nezavírá. Než lidé jemu člověčenství neslibovali, ani spravedlnosti ke statku neukázal"]

78. [93 (č.385, 1493, 19.srpna. Stížnost řemesla krejčovského na p.Bavůrka, aby magistrát nedopustil cizího krejčího pro ušití šatů po německu); (č.553, 1503, 27.11. V plné radě p.Bavor viněn z různých výtržností: „ovce chová přes počet od panuow vyřčený lidem - spásají sedlákům na lukách; pacholka v domě Jiřího Brušeného rukou šavlí okrvavil; spory o držení rarohů, o psa atd.); (č.566, 1504, 13.V. P. Bavor se zavázal měšťanu Palečkovi, jehož syna Ermolause zabil, sloužit zádušní mše, postavit kříž, vypraví poutníka do Cách, koupí 3 velké svícny do kostela atd. Slíbili z obou stran, že nebudou toho ničím zlým vzpomínati aj.); (1506, 29.XI. norimberští odpovídají plzeňským, že s politováním přijali zprávu o jejich opovědníkovi Janu Bavorovi ze Šv. a na jejich žádost jim posílají puškaře); (č.663, 1507, po 25.1. Plzeňští píšou do Prahy o zajetí p.Bavora.); (1507, 10.3. Andrle z Pachu, zajatý s J. Bavorem, avšak propuštěný - byl ještě pachole - žádal Plzeňské o koně a některou zbroj, kterou mu ve vězení p. Bavor slíbil); (1507, 25.V. Budín. Král Wladislaw schválil Bavůrkovu pravu a Plzeňským daroval jeho zboží)]

79. [O Mikuláši Johanovi, na rozdíl od syna Jakuba, nejsou do r. 1499 určité zprávy.

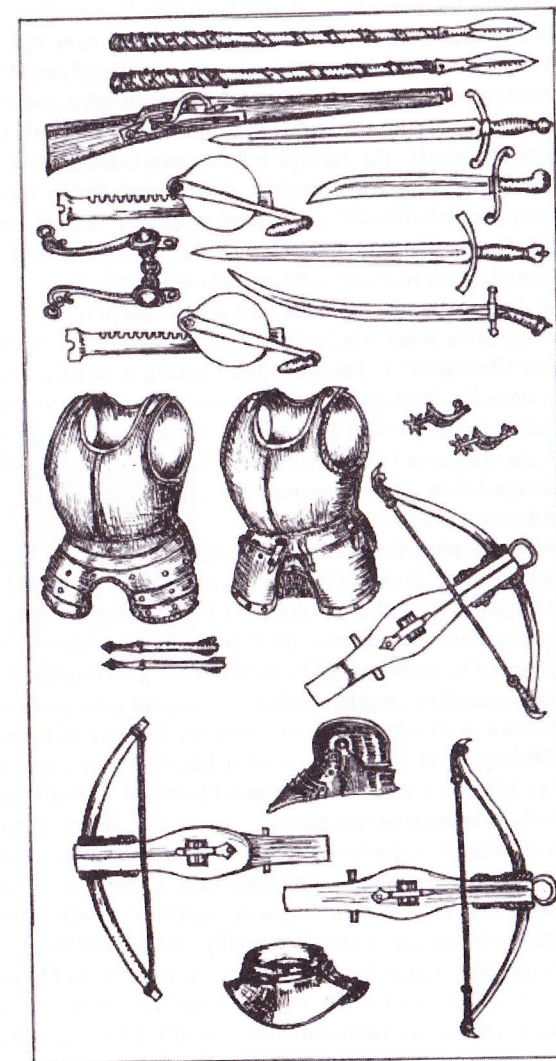
Nevím zda se na něho vztahuje zpráva z listu helfenburkého purkrabí Krumlovským, že k němu zvikovský hejtman Jan Labuť ze Šv. poslal svého písaře měšťenína Mikuláše pro odpovídací list, [90 - XXVIII.(s.390, č.352 z r.1470, 19.Febr.); 94 (s.666, č.19, 1499, 12.prosince: spor vdovy Uršily po Janu z Lestkova měšťenínu proti poručníkům statku Mikuláši a Jakobovi z Lestkova před purkmistrem); (č.20., 1502, 6.června: spor Mikuláše z Chebu a Lauryna apatykářů s Mikulášem a Jakubem z Leskova o apatyku v domě u Andělů)]

80. [90-XI. (s.542/543, č.1046: 1501,29. IV. Pavel ze Snětu a Lucie, manželka jeho ze Švamberka, pohnali Jetřicha z Kolowrat na Buštěhradě, že jim na tvrzi Kralovičky jeho lidé pobrali svrchky atd.)]

81. [96 -II. (s.53)]

82. [96 -II.(s.169)]

83. [96 -II.(s.160)]

Pozůstalost po Jakobovi z Lestkova.

Jakub¹ (-1488, †20.VII.1515, zv. Laboutka, z Lestkova, "od Žižky" nebo „z domu Žižkova"), jediný známý syn Mikuláše Jana z Lestkova, zakoupil po rozdělení dědictví po Jindřichu Bavorovi dům ve Starém Městě pražském (zvaný *U Jana Žižky* dle obrazu na průčelí) v Michalské ulici (dnes č.p.437) 20. července 1488 a stal se, stejně

jako o 3 roky později jeho bratranec Jan Bavor v Plzni, městským obyvatelem. Písař ho zapsal do městských knih - vzhledem k erbů „Labuť“ - pod příjmením „Laboutka“. Nové příjmení přešlo na jeho potomstvo.

Nejprve s otcem do roku 1502, později sám byl poručíkem sirotků (Zikmund, Lidmila) po erbovním měšťanu Janovi z Lestkova a spravoval jeho majetek včetně pohledávek. Kolem roku 1500 se zúčastnil jako voják neúspěšného tažení Poláků do Multánska v Rumunsku a vrátil se do Čech přes Uhry (v Polsku jako Jakub Dowojnowicz³). Po Janovi z Lestkova zdědil hrad Chvatěruby u Kralup a začal posilovat jeho fortifikaci výstavbou barbakánu a bašt, díky vysokým nákladům na opravy hradeb Chvatěrub přestal vyplácet nadaci pro kostel sv. Michala do roku 1502. Roku 1505 jako člen panského stavu a držitel Chvatěrub postavil do zemské hotovosti proti Šlikům 3 pěší vojáky a 1 vůz⁴.

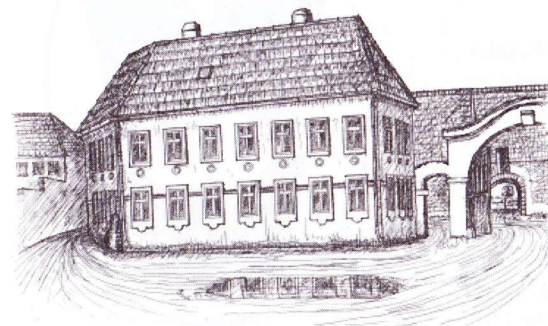
Když roku 1508 sirotek Zikmund dospěl, ujal se otcovského majetku. Odtud začaly spory mezi ním a Jakubem u komorního soudu (o klenoty, šuby atd. včetně hradu Chvatěruby). Po rozhodnutí soudu o vydání věcí v prospěch Zikmunda zůstal Jakubovi jen dům č.p. 437. Po ztrátě většiny majetku se Jakub angažoval ve službách Gutštejnů⁵. Vzhledem ke tvrdému vymáhání majetku Zikmundem na Jakubovi mu Zikuna (Sidonie) hraběnka z Ortenburka na Tachově, manželka Buriana II. Gutštejnského, ležíc na smrtelné posteli neodpustila dluh 50 kop gr.míš., přestože ji o to Zikmund prosil.

V listopadu roku 1511 Jakub zřejmě sjednal půjčku osady sv. Michala pro pány z Rožmitálu, ze Šternberka, z Kolowrat, ze Švamberka atd.⁶. V letech 1512-14 držel část vinice Andělka⁷; roku 1514 ji prodal uzdaři Janu Matesovi a pomáhal hejtmanovi na Švamberku do dubna 1515. O jeho službu projevil zájem i Jindřich a Kryštof ze Švamberka, příbuzní na Boru a Zvíkově dopisem⁸. Asi by jim vyhověl, ale 20.července 1515 náhle zemřel⁹. V soupisu jeho pozůstalosti převažují zbraně a zbroj. Zajímavá je zmínka o ručnici v té době ještě nerozšířené zbraně v osobní držbě.

Prokop¹⁰ (od Žižky, Laboutka) Jakubův syn, držel otcovský dům č.p. 437 do září 1518, kdy ho prodal uzdaři Janu Matesovi (koupil od Jakuba roku 1514 vinici). V rodině Laboutků je na paměť vlastnictví domu s obrazem Jana Žižky na průčelí uchovávan od 1. poloviny XIX. století medailon se Žižkovým portrétem. Lucie ze Švamberka¹¹, Jakubova příbuzná (asi sestra), byla vdaná za úředníka Svatovítské kapituly Pavla Sněta ze Snětu a bydlili v letech 1500-1511 na tvrzi Kralovičky u Vřetovic (Kladno). Tvrz Kralovičky stála nedaleko Hostouně. Prokopův strýc Pavel Snět byl úředníkem kapituly, která vlastnila v obci Hostouň několik dvorů. Vzhledem k těmto příbuzenským a majetkovým vztahům si Laboutkové koupili dvůr (nebo dvory) právě v Hostouni od Svatovítské kapituly. Tam hospodařili mj. na Hrabaňovském statku. Důležitá byla blízkost příbuzných pro případ pomoci v oněch neklidných a nejistých dobách.

V září roku 1518 prodal Prokop dům č.p.437 *U Jana Žižky* na Starém Městě pražském a zřejmě odešel na svůj statek do Hostouně u Prahy. Wít Laboutka¹², Prokopův syn a první z rodiny uvedený v Hostouni v letech 1565-72, seděl na svém statku a živil se kostelnictvím t.j. správou kostelního zádušního majetku kapitulního kostela sv.Víta (jako další příbuzní Krušinové ze Švamberka na Jesenicku¹³). V Hostouni se rodina Laboutků rozrostla a jednotlivé rodiny byly nazývány dle držby statků, na nichž seděly (Hrabaňové, Srbkové, Maršálkové).

Pavel¹⁴, Wítův syn, hospodařil na otcovském statku v letech 1576-96 (byl pokřtěn podle strýce Pavla Sněta). V roce 1576 byl zvolen starším kostelníkem a službu vykonával do roku 1580, tehdy měl předat vybranou část odvodu záduší (119 kop a 47 gr., 5 den.) novému staršímu kostelníku příbuznému Jírovi Srbkovi. Podle velikosti tzv. Svatohavelského úroku měl rozlohu polí 2,375 lánů t.j. asi 66,5 ha (1 lán=28 ha). V Urbáři Pražské kapituly je vložen článek¹⁵ s podmínkami pro koupi kapitulního statku šlechtici: „Co se osob stavu rytířského dotýče, kteří při kapitule

Statek Laboutků v Hostouni

jednají, aby se jim poprálo některého statku od poddaného našeho koupiti atd. Vloudila-li se osoba svobodná nebo erbovní, bylo dovoleno, ale takové tuhé výminky ukládány, že bude plnit všechny povinnosti poddanské, ba že musí prodati poddanému, kdyby vrchnost nechtěla jej trpěti".

Z celkové rozlohy polností statků rodiny Laboutků vyplývá, že nebyla rozhodně chudá (po roce 1589 držel Jíra Srbků 103 ha polí). Avšak po ztrátě deskových statků (Lestkov, Chvatěruby) a následnou koupí tzv. šosovních statků od Pražské kapituly, vázanou na přijetí výše uvedených podmínek a poddanských povinností, svůj předchozí panský stav ztratila. Její členové zůstali osobně svobodní, což jim umožňovalo volný pohyb v tehdejší společnosti nebo zaujímat určitá postavení ve venkovské hierarchii. Publikace¹⁶ uvádí (včetně erbu rodu), že členové rodu Švamberků bez majetku se nacházeli v měšťanském stavu.

Pavel Laboutka¹⁷, syn předešlého, v roce 1591 jako řeznický tovaryš žádal v Praze o udělení městského práva a povolení k provozování živnosti (obchod a řemeslo). K tomu nedošlo, zvláště když primas Adam Kozel z Peclínovce, sám řezník a představený cechu v Praze, se obával konkurence. Žádost dokazuje, že Pavel nebyl poddaným, kterým Zemské zřízení od roku 1501 zakazovalo opouštět půdu a stěhovat se do měst. Když povolení nedostal, zdědil grunt i postavení kostelníka (byl zvolen roku 1598 na 4 roky, přísahu skládal proboštu Jiřímu Pontanovi z Breitenberku¹⁸). Jeho

manželka Kateřina roku 1606 svědčila ve sporu Alžběty, manželky arcibiskupského hofmistra Julia Wolfa z Wolfsperka, a Anny Srbkové skrze husy odehnané z obecní pastvy do Srbkovského dvora.

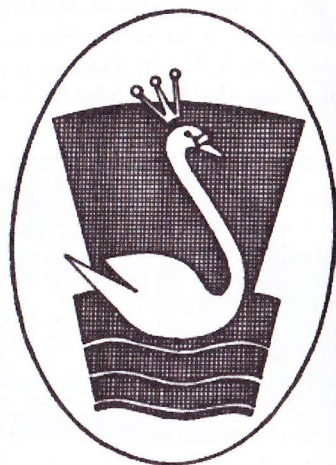
Václav Laboutka¹⁹, Pavlův syn, držel otcovský grunt po dobu 30. leté války. V době soupisu gruntů roku 1668 ještě žil, ale v létě t.r. zemřel. Byl ženatý s Ludmilou Pánkovou (zemřela po roce 1675) a měli syny Jiříka a Václava. Jiřík²⁰ (1669-1703) seděl na gruntu v sousední obci Dobrovíz do roku 1697, kdy jej pronajal nebo prodal Marku Supovi. S manželkou Alžbětou darovali roku 1690 kalich františkánskému klášteru v nedalekém Hájku²¹. V roce 1691 pořídil s hostouňským sousedem Janem Holubem do kostela sv. Bartoloměje v Hostouni novou kamennou křtitelnicí (tam se nachází dodnes). Od roku 1697 bydlil v Praze a jako měšťan podnikal v pivovarnictví. Jeho potomstvo vlastnilo dům č.p.1003 v Dlážděné ulici, spolu s pivovarem *U Radišů* a také se věnovalo pivovarnictví.

Nestorem rodiny byl Josef Laboutka, majitel domu č.p.1003 *U Radišů* v letech asi 1840 až 1880. Jeho manželka Marie žila ještě roku 1910. Syn Josef (1859-96) měl pivovar *U Kornelů* a několik hostinců, v letech 1891-96 byl sládkem a nájemcem pivovaru *U Fleků* v Křemencově ulici. Dcera Eliška (Elise) je roku 1859 uvedena jako nákladnice piva. Z rodiny pocházeli též sládek a hostinský Bedřich (1907-10; manželka Marie, dcery Jana a Julie – r.1925) a Ferdinand (r.1896).

Další potomek Antonín Labutka byl ředitelem kanceláří Obchodní a živnostenské komory v Praze-Strašnicích (zemřel 4.V.1949). Vzpomínku mu věnovala Společnost přátel starožitností²² v níž byl v letech 1905 - 1910 členem výboru a zapisovatelem („jeho zápisy..byly přesné a důkladné, jak mu již velela jeho láska ke staré Praze z jejího prostředí rodiny sládků *U Labutě* v ulici Na Poříčí - vyšel“). Na místě hostince *U Labutě* na Poříčí stojí od 30. let XX. století obchodní dům „Bílá labuť“, který užívá jako svůj znak bílou labuť - tedy rodový erb. Je to náhodná satisfakce rodině, připomínající její bývalou slávu.

Václav Laboutka²³ (*asi 1646, -1701-), zdědil otcovský grunt na němž hospodářil od svých mladých let. Oženil se s Alžbětou Kozovou (1653-81) v hostouňském kostele roku 1671 a byl rychtářem asi v letech 1680-1701. Měli nejprve 3 dcery: Ludmilu, Dorotu a Mandalenu; všechny však zemřely v březnu 1680 na mor (poslední velká morová epidemie, která zanechala mnoho obětí; v obci téměř všechny děti do 10. let věku). 2.března 1681 se narodil syn Jiřík²⁴, pokračovatel rodu.

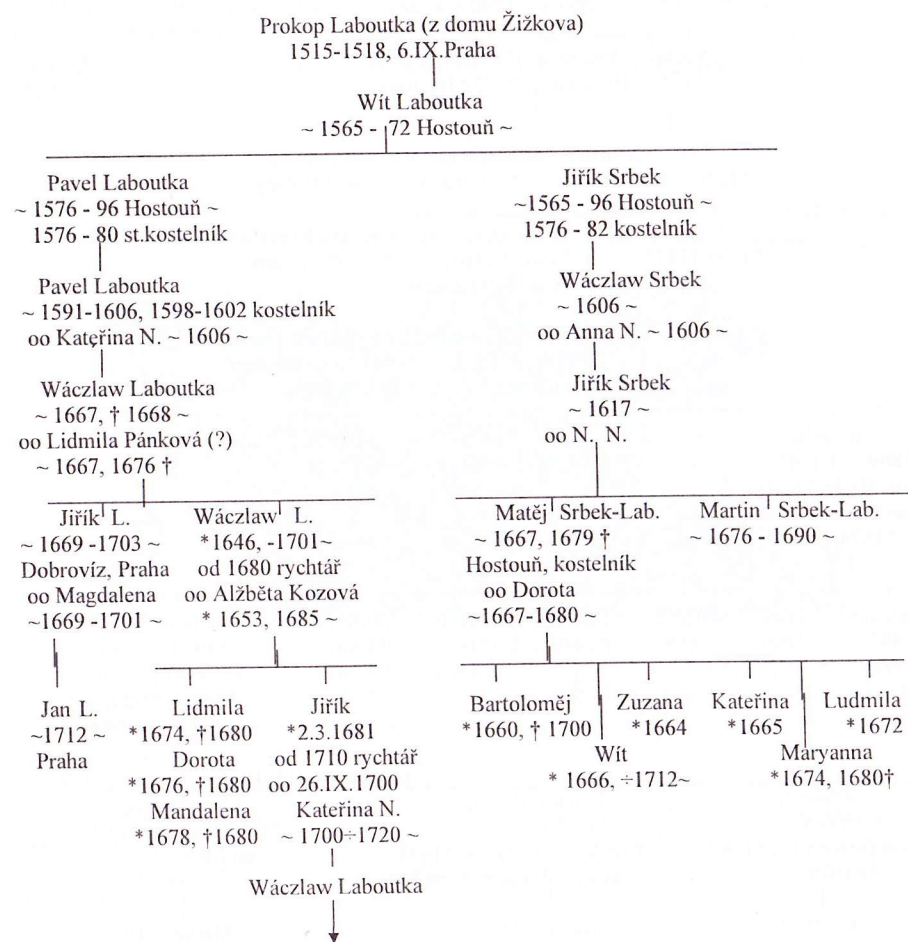
V roce 1699 při sbírce na přelítí zvonu pro nový kostel v Hostouni dal Jiří Laboutka z Prahy celkem 115 tolarů, rychtář Václav Laboutka dal 13 tolarů²⁵. Jiřík,

Logo obchodního domu
Bílá labuť.

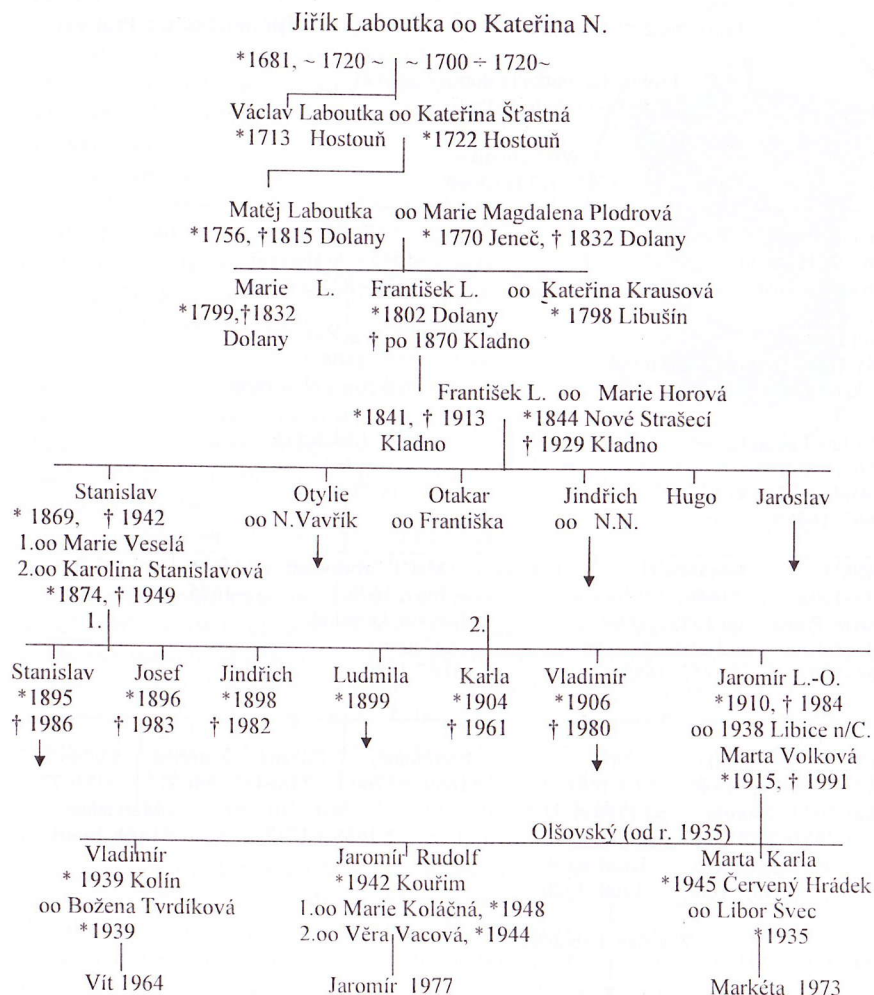
syn Václava rychtáře se oženil roku 1700 v novém hostouňském kostele s nevěstou Kateřinou. 17.ledna 1712 vydal jako hostouňský rychtář obligaci na 300 tolarů²⁶. Jiříkův syn Václav (*1713) se oženil s Kateřinou Šťastnou (*1722). Za něj došlo k dělení rodinného majetku; statek Laboutků byl prodán v dražbě a manželé se zakoupili na menším hospodářství v sousedních Dolanech. Tam se jim narodil syn Matěj r.1756. Oženil se s Marií Magdalenou Plodrovou z Jenče a měli spolu 2 děti: starší Marii a mladšího Františka. Marie zůstala svobodná a zemřela v březnu 1831 na epidemii cholery (vypukla při průchodu, tuším bavorského vojska). Její matka ji následovala za 4 dny. Ze zdravotních důvodů byly pohřby u kostela v obci zakázány a všichni zemřelí byli pohřbeni na novém hřbitově, vysvěceném 4. dubna 1832 za vsí.

Genealogická tabule rodiny LABOUTKA (po odchodu z Prahy):

František Laboutka (*1802 Dolany, † po 1870 Kladno) se oženil s Kateřinou Krausovou z Libušína a stal se kladenským měšťanem. Jejich syn František Serafinský (*1841, †1913) se vyučil krejčím a stal se představeným cechu v okrese Nové Strašecí, kde se oženil s Marií Horovou. Poté bydlili na Kladně, kde se narodili: Stanislav, Otýlie, Otakar, Jindřich, Hugo a Jaroslav. Otýlie se provdala za důlního Vavříka, Jindřich působil jako stavitel na Broumovsku a Náchodsku, Hugo byl rezníkem v Táboře a Jaroslav působil v Černovicích u Tábora jako obecní tajemník.

Nejstarší Stanislav (*1869 Kladno, †1942 Praha) se u otce vyučil krejčím, ale záhy začal pracovat v advokátní kanceláři na Kladně. Oženil se ještě ve starém kladenském kostele s Marií Veselou z Hostouň a z tohoto manželství pocházeli:

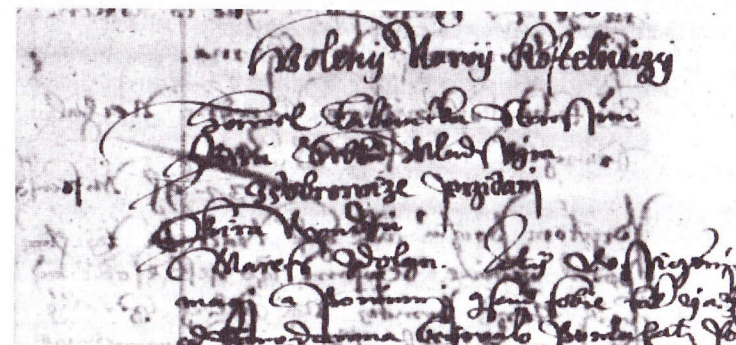

Stanislav (*1895, stavitel); Josef (*1897, prodělal tažení na Piavě, těžce zraněn); Jindřich (*1898, cukrář); Ludmila (*1899, vdala se za novináře a spisovatele Viktora Seiferta). Po ovdovění se znovu oženil r.1904 s Karolínou Stanislavovou z Klecan (*1874, †1949). Ze 2.manželství pocházeli: Karla (*1904, †1961; vdána za malíře a grafika Václava Maška); Vladimír (*1906, †1980; manželka Zdeňka, syn Rudolf) a Jaromír (*1910, †1984).

Nejmladší Jaromír po absolvování učitelského ústavu v Praze učil v menšinových školách v pohraničí. Po skončení presenční služby se stal důstojníkem Čs. armády a sloužil v několika posádkách (Písek, Kaplice, Praha). V roce 1935 velel čestné jednotce pražské posádky při uvítání papežského legáta na eucharistickém sjezdu pařížského kardinála Verdiera, poté při vrcholových setkáních představitelů tzv. Malé dohody. Z osobních důvodů si změnil příjmení na „Olšovský“. Roku 1938 se oženil v Libici n. Cidl. s učitelkou Martou roz. Volkovou (*1915, †1991) z Odřepes u Poděbrad. Po demobilizaci roku 1939 se vrátil do učitelské služby a setrval v ní do důchodu. Z jejich manželství pocházejí: Vladimír (*1939), Jaromír (*1942) a Marta (*1945).

LABOUTKA – Srbek

Jiří-Jíra Srbek, syn nebo synovec Wita Laboutky, hospodářil samostatně v Hostouni na Srbovském statku v letech 1565-98 a dle odváděného úroku kapitule měl stejnou rozlohu polí tj.

Zápis z volby kostelníka

66,5 ha. V roce 1576 byl zvolen mladším kostelníkem, roku 1580 starším kostelníkem (po Pavlu Laboutkovi). 1589 koupil další statek za 100 kop gr. Celková rozloha jeho polností byla 103 ha.²⁷

Po roce 1596 převzal grunt jeho syn Václav. O něm se zachovala zmínka při sporu o dvě husy, odehnané jeho ženou Annou nebo její děvečkou z hejna Alžběty z Wolfsperka 28 roku 1606. Po Václavovi následoval syn Jiřík (-1617-)²⁹. Po Jiříkovi převzal grunt Matěj Srbek³⁰ s manželkou Dorotou († před r. 1680). Měli několik dětí: syny

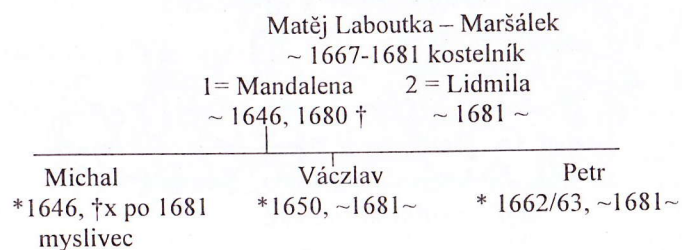
Bartoloměje a Víta; dcery: Zuzanu, Kateřinu, Lidmilu; nejmladší Marianna zemřela v 6. letech roku 1680 na mor, který si tak vybral svoji daň i u Srbků. Matěj byl kostelníkem v l. 1668-75.

Nejstarší syn Bartoloměj roku 1700 provázal při dopravě nový zvon pro hostouňský kostel a přitom zemřel. Zvon byl odtud nazýván zvonem zemřelého. Roku 1777 jej dali Hostouňští znovu přelit Josefem Diepoldem v Praze³¹. V roce 1696 převzal grunt mladší syn Vít³² a měl na gruntu 2 zádušní krávy. Kolem roku 1710/11 převzal po Vítovi hospodářství Václav Straška. Roku 1712 hostouňskou obligaci na 300 tolarů podepsali Václav Straška „na místě Víta Srbka“ i Vít Srbek sám.

LABOUTKA-MARŠÁLEK

Matěj Maršálek³³, první toho příjmení, seděl v roce 1667 na Srbkovském dvoře s manželkou Mandalenou a 3 syny: Michalem, Václavem a Petrem. Jako kostelník působil v letech 1668 a 1675, spolu s Matějem Srbkem. V roce 1675 seděla rodina již na gruntu Hroznovském (předtím ho držel Petr Hroznej). 1. manželka Mandalena zemřela před rokem 1680, od roku 1681 měl 2. manželku Lidmilu z Nelahozevsi. Nejstarší syn Michal³⁴ byl roku 1675 jako 23.letý zapsán s poznámkou: „na Kostelecku myslivostí se živi“. Také v letech 1678 a 1681 byl uváděn jako „myslivec“, později působil u fořtmistrovského úřadu. Nešťastnou náhodou byl zastřelen svým kolegou-myslivcem, který se u soudu hájil tvrzením, že před střelbou dával výstražné znamení zeleným světlem.

Genealogická tabule rodiny Laboutka-Maršálek:

Do rodiny Laboutků patřili také: Jan Labutka-Berounský, v l. 1584-1591 radní písař a starší literátského kúru v Berouně³⁵; Pavel Švamberg-Jindřichohradecký (kněz-jezuita v l. 1651-80), nejprve působil v jezuitské koleji v Březnici, později jako kněz ve Všeradicích a v Mníšku na Podbrdsku. Oba pocházeli ze sourozenců uvedených předků.

Poznámky - LABOUTKOVÉ z LESTKOVA a HOSTOUNĚ:

1. [94 (s. 721/722, č.9); 95 (příjmení "Laboutka"); 99 (Kostelní registra Hostouňská od r. 1565 do r.1712)]
2. [90 -XII. (č.1118, č.1157)]
3. [35 (s.97). V pozůstalosti nehodnotné uherské mince zvané "babky", které v Čechách nechtěli bráti; též šavle, typická zbraň Poláků nebo Uhrů, v Čechách meče dlouhé nebo krátké tzv. katzbalgery.]
4. [90 -VI. (s.316-321, č.53). V zápisu "Pan Jakub z Chvatěrub" uveden dle držby hradu nikoliv se sousedy (Donínský z Okoře, Kokořín, Hrušovští), ale mezi příbuznými v západních Čechách (Pan Zdeněk Švamberg na Přimdě; Maučkovský t.j. Muckovský ze Šv., potomek Tobiaše), k nimž se hlásil]
5. [100 -XIII. (č.1533). Zikunin syn Kryštof byl ženatý s Markétou ze Šv., dcerou Bohuslava a jeho 1. manželky Ludmily z Rožmberka ("Bílá Paní Švamberské", sestra Perchty z Rožmberka)]
6. [SÚA Praha (č.659)]
7. [100 - Viničné knihy (s.96, gama). Při přepisu archivář Vojtíšek zapsal chybně Jakuba do domu ševce Piška, přehlédnuv existenci domovního znamení „U Jana Žižky“. Jméno uzdaře Matesa tento omyl potvrzuje. Švec Jan Pišek byl po r.1482 držitel vinice po měštěninu NMP Janu Žižkovi (tento do r.1443); po rodině Piškových ji držel Jakub Krátký (viz s.139, vinice „Velislavka“).]
8. [90 -XV. (č.200). V dopisu pozdrav Jakubově manželce „paní Labutkové“]
9. [94 (s.722, č.10). V soupisu pozůstalosti kromě oblečení, ložního prádla, nádobí a nábytku, soupis zbraní a zbroje: „čtyři plechy, dva přední a dva zadní, šorc, vobojček, kapalin, tři kuše, dva hevery, ručnice jedna, dva meče, tesák jeden, šavle, dva voštípy, sedla tři, škorně jezdecké a uzdy a jiné potřeby drobné“ atd.]
10. [94 (s.722, č.11)]
11. [90 - XI. (č.1046). Kapitula vlastnila v Hostouni několik dvorů z r. 1519, koupěných od Doroty z Velkého Lipna. Ta je předtím koupila od velmistra Křížovníků s červenou hvězdou Matěje z Třebeska. Hrabaňovský statek byl zřejmě součástí následujícího převodu, neboť Dorota seděla r.1524 na Přerubenicích, které koupila od Hrabaňů z Přerubenic (Kwaterm trhowý leth 1519 - Archiv Pražského hradu)]
12. [99 (CXXII, s.2-6 a). Při genealogickém bádání se někdy projevuje nedostatek listinných dokumentů, způsobený dvěma velkými požáry. První zničil r.1541 značnou část Prahy s fondem zápisů Desk zemských; druhý r.1945 na Staroměstské radnici způsobil zuhelnatění v trezorech uložených zápisů. Díky obětavosti pracovníků archivu byly čitelné zápisy přepsány a zachráněny pro budoucnost. Majetkové převody předchozích let v některých lokalitách v Praze byly vydány tiskem v l. 1910-1912 [94]. Zachován zůstal též Archiv Metropolitní kapituly; obojí umožnilo rekonstruovat osudy rodiny.
13. [103 - XXXII. (heslo „v.Schwanberg“, s.272-276)]
14. [99 -CXXII. (s. 17 b - 40 a)]
15. [90 -XXII. (s.549): „Co se osob stavu rytířského dotýče, kteří při kapitule jednají, aby se jim popřálo některého statku od poddaného našeho koupiti. Naši předkové, kteří toho dosti zkusili, co taková věc nese, když osoba svobodná na dvůr a grunt se

dostane, jaký těžkosti a soudy pánům i poddaným z toho mnohokrát pocházejí a kterak grundy kostelní bejvají vyneseny a z poddanosti, jak se často trefuje, vytaženy. Takové pevné usnesení v plné kapitule učinili, aby se žádným svobodným lidem grundy kapitolní neprodávaly. Kteréžto usnesení jejich nám měniti nenáleží, a z té příčiny pán přátelsky žádáme, aby nás při sobě v tom omluvena míti bude. Vloudilali se osoba svobodná nebo erbovní, bylo dovoleno, ale takové tuhé výminky ukládány, že bude plnit všechny povinnosti poddanské, ba že musí prodati poddanému, kdyby vrchnost nechtěla jej trpěti“]

16. [Hermann H.: Genealogie und Heraldik bürgerl. Familien Oest.-Ungarn, Wien 1899]

17. [Archiv hl. města Prahy: Rkps. 1539 (neúplné opisy), fol. 143]

18. [99 -CXXII. (s.43 a) ; -CLVI.(str.34)]

19. [99 -CXXII. (s.61-63, 69 b)]

20. [99 -CXXII. (s.76 a, 212 a)]

21. [98 (s.38, 59)]

22. [Časopis Společnosti přátel starožitností č.2 / 1949, str.122. Ant. Labuťka byl v l. 1905-1910 členem výboru a zapisovatelem]

23. [99 -CLII. (s.2, 14 b, 65 b)]

24. [99 -CLIL. (s. 82 b); výpis z matriky sv. Bartoloměje]

25. [99 -CXLIX. (s.2 a, 3 b)]

26. [99 -CXLIX. (poslední zápis)]

27. [99 -CCXII. (s.24); -CXXII. (s.24 a); -CXXXIII. (s.2 a, 17 a)]

28. [99 -CLVI. (s.5-8)]

29. [99 -CLVI. (s.34). Václavův syn Jiřík Sr-bek r.1617 nechtěl pustit faráře do kostela a dostal se do vězení. Na přímluvu „dobrých a poctivých“ lidí byl propuštěn. Slíbil jít ke zpovědi a zaplatit pokutu 10 kop gr. proboštovi]

30. [99 -CXXII. (s.61-70)]

31. [101 (heslo „Hostouň“)]

32. [99 -CXXII. (s.211 a, 233)]

33. [99 -CLII. (s.1, 14 b, 65 b, 82 b)]

34. [99 -CLII. (s.14 b). Myslivost jako povolání mohli vykonávat jen lidé svobodní, nikoliv poddaní]

35. [99 -Codices manu scripti 1678, kniha V., Graduál utrakvistický 1584-91)]

Pečeť Bavora ze
Švamberka z r. 1416.

KRUŠINOVÉ ZE ŠVAMBERKA.

Také rodina Krušinů ze Švamberka si zaslouží důkladnou analýzu svých osudů, už jen pro rozšířený mýtus o její nepravosti a „falešnosti“. S ohledem na omezení místa uvádím jen shodné nebo podobné osudy její, paralelní k osudům rodiny Laboutků.

Rodina Krušinu pocházela z borských Švamberků - z nichž Bohuslav (1339-79; nejvyšší komorník) byl první nazýván Krušinou. Po něm mělo přijetí „Krušinové“ potomstvo, mezi něž patřili bratři: Bohuslav (†1425, nejvyšší hejtman Táborů), Hynek (†1454, chebský hejtman) a Jan († okolo 1415); strýc Jan na Přimdě (popraven na rozkaz Václava IV. roku 1409 na Staroměstské radnici) a Racek (1378-1411, sudí zemský). Tito měli, vyjma Bohuslava, mužské potomky.

Z nich pocházel Bohuslav Krušina (*1446, †1524), zakladatel této rodiny Krušinů ze Švamberka, přeživší do naší doby¹. Její genealogie byla otištěna ještě před aférou s falešnými erbovními listinami na konci XIX. a začátku XX. století.² V registratuře SOA Třeboň ve složce „Cizí rody – Švamberkové“ (poněkud komicky působí „cizost“ Švamberků právě v Třeboni) jsou uloženy listiny³ č.16 - leden 1491 až č.21 - srpen 1493. V nich Bohuslav Krušina, studující v uvedené době na universitě v Lipsku, žádal o podporu strýce Jindřicha ze Švamberka nebo jeho manželku Markétu z Rožmitálu. Jeho prosby podporovali rytíři Kašpar z Vrhavče (č.16) nebo Matouš z Domaslavi (č.21). Jak známo z dalších osudů Bohuslavových, podpory se nedočkal, přitom Jindřich děti neměl!

Pečeť Jana Hanovce ze
Švamberka z r. 1416.

V Dobřenského Soupisu rodů⁴ je ve složce „ze Švamberka“ uložen rodokmen Krušinů - bohužel bez udání pramenů, navíc obsahuje chyby v majetkové držbě. Jako sourozenci Václava, syna Bohuslava Krušiny (†1524) jsou uvedeni Mikuláš (1502-10) a Jakub (1506, †1555; královský voják), tedy stejná jména osob jako v rodině Laboutků z Lestkova, žijící v téže době. Naskytají se otázky, zda osudem stejně postižený Bohuslav pokřtil své děti podle Lestkovských příbuzných? Nebo si autor genealogie nevěděl rady s jejich zařazením do rodokmenu Švamberků, máje jejich jména a data k dispozici? Znal soupis Jakubovy zbroje, proto musil být Jakub vojákem⁵!

Bohuslav Krušina se dle rodokmenu po návratu z Francie roku 1489 uchytil u Jana z Machovic na Bolehovicích a roku 1501 se oženil s jeho dcerou Annou († 1519). Po její smrti se živil v Jesenici kostelnictvím t.j. správou zádušního jmění kostela. Také rodina Laboutků po odchodu z Prahy po roce 1518 do Hostouně působila téměř po dvě století jako tamní kostelníci do konce XVII. století.

Na Bolehovicích seděli od třicátých let XVI. století Sněští ze Snětu, příbuzní Jakuba Laboutky z Lestkova (po Pavlu Snětovi a Lucii ze Švamberka na Kralovickách).

Konečně Bohuslavovi potomci působili v XVII. století jako rychtáři, obdobně jako Václav (1680-1701) a Jiřík (po roce 1710) Laboutkové v Hostouni. To podporuje tvrzení některých historiků, že do řídicích funkcí ve venkovské hierarchii bývali dosazováni zchudlí příslušníci šlechty.

Domnělý erb Krušinů ze Švamberka je vymalován na hradě Rožmberku, bývalém majetku Švamberků v letech 1612-20, stejný je uveden v lit. č.113 (s.13., tab. 12)].

Poznámky - KRUŠINOVÉ ZE ŠVAMBERKA:

1. [103 -XXXII.(s. 272-276)]
2. [Elznic V.: Renobilitační procesy pražské - příloha k HGO č.VI., Ostrava 1986]
3. [Listiny č.16 a č.21 byly otištěny v [90 -XV.]]
4. [SÚA Praha]
5. [94 (s. 722, č.10)]

Původ rodového erbu LABUŤ.

Symbol labutě se užíval v Evropě již v antické době (např. Ligurský kníže Cygnus - dle Vergilia; - Hanibal, postrach Říma dle Silia Italica; - římské rodiny: Familia Cicinelorum, Familia Populorum, Familia Bocchiorum)¹.

Do Polska byl erb labutě údajně přinesen Petrem Duninem kolem roku 1124. Většina původních polských erbů má základ údajně ve stylizovaných runách v nichž se labuť nevyskytuje. Petr měl jako erbovní figuru stylizované jméno „PETR“ (viz pečet Włodzimirza z roku 1237²), labuť byla v klenotu. Další jeho potomstvo užívalo labuť již na štítu (Adam Lenartowicz v letech 1256-64). V Čechách je nejstarší doklad labutě na štítě roku 1257 na pečetí Ratmíra III. Toto erbovní znamení se nezměnilo v průběhu existence rodů Duninů v Polsku, von Schwangau v Říši ani u Švamberků v Čechách.

Proč předkové Duninů zvolili za erbovní znamení labuť, na místě erbovní pověsti je uvedeno několik možností z dob jeho vzniku:

1. předkové Duninů přišli do Polska, Švábska a Čech ze severu - jako labutě,
2. ve Skaane, působišti 1. předka rodu Strut-Haralda, je velký ostrov zv. „Svanenholm - Labutí ostrov“ se zámek³;
3. část dánského území Stormarny má staré erbovní znamení: stříbrnou labuť se zlatou zbrojí a korunou na hrdle v červeném poli; mohl je převzít některý z předků, spravující toto území (Petrův otec Sventoslav ?) eventuálně naopak - země přejala erb svého správce;
4. přídomek Edithy „Swan-neck - Labutí šije⁴“, první družky anglického krále Harolda II. Godwinssona (†1066 u Hastingsu) a matky jeho dětí, přešel na její dcery – Gythu a Gunhildu. Gytha se provdala do Kyjevské Rusi za pozdějšího Velkého knížete Vladimíra Monomacha⁵. Gunhilda, sdílející úděl emigrace ve Flandrech s tetou Gunhildou a pozůstalou rodinou Haralda Thorkilsena (vdova Gunhilda-Svatoslava, synové Thorkil a Hemming⁶) se pravděpodobně vdala za některého z nich - spíše Thorkila - a její ztělesněný přídomek byl jako symbol rodiny (později rodu) přijat do erbu na její památku.
5. dle možného Petrova dánského jména „Sven“ (na dvoře císaře Konráda III. byl v r.1142 uveden dánský následník Sven III. jako „Petrus filius regis Danorum“, viz pozn. 9 v polském období), podobného germánskému „Svane = Labuť“, byl vytvořen Petrův prvotní erb. Měl na štítu stylizované nově přijaté jméno „Petr“, v klenotu na přílbě symbol původního jména (dle [41 (s. 14) tento názor podporuje dánský původ rodu]. Petrovo potomstvo převzalo labuť na štít jako jediný erb rodu.

Sdružený znak dle majestátu z 28. 11. 1655 udělený Karlu PAAROVÍ po sňatku s Františkou Polyxenou ze Švamberka.

Po vymření rodu „pánů z Rožmberka“ Petrem Vokem roku 1611 byly erby rožmberský a švamberský sdruženy v jeden (majestát z 24.II.1614). Tento sdružený rožmbersko-švamberský erb se následně stal srdečním štítkem v erbu Paarů, kam přešel ma-

jestátem (28.XI.1655) po sňatku Františky Polyxeny ze Švamberka s Karlem hr. Paarrem v roce 1651.

POZNÁMKY.

1. [30 -I. (s.512, pozn. 4); - III. (s.180-184)]
2. [35 (s.97, fig. 137)]
3. [15 („SKANE 2., Bild 9.“)]
4. [6; 9 (s.1399); 10 – díl „H“ (heslo „Harold“, s.1302-1310)]
5. [14 (s. 95); 10 – díl „T“ (heslo „Tostig“, s.1001); 17 (s.57)]
6. [1 -X. (s.424, 5)); 3 –VI. (s.16, heslo „Harald Thorkilsen“)]

DOSLOV.

Po sestavení obou hlavních větví Švamberků - lestkovské a borské - a jejich napojení na prvotní členy rodu jsem hledal, co bylo „předtím“. Poměrně rychlý postup Ratmíra I. mezi dvořany a členy panského stavu nebyl adekvátní postavení šlechtice z nevýznamné tvrže uprostřed skvířinských rybníků. Vždyť rod neměl v Čechách majetek a snad ani původ. Tomu svědčí zdůrazňování Ratmírova panského stavu panovníky Přemyslem Otakarem I. i Václavem I., související s nechutí části domácí české šlechty uznat jeho postavení jako cizince.

Z dříve uvedených důvodů jsem nemohl akceptovat pověsti B. Paprockého v Diadochu o původu Švamberků z Petra Dunina. Rod Duninů mne ale zaujal stejným erbem se Švamberky a údajným původem. První určitou zprávu jsem našel v literatuře [11], potvrzenou později v [46]; obě pocházely z doby před 2. světovou válkou a jejím dopadem i na výklad dějin. Dle nich sestavená genealogická tabule se jmény podle severských (dánských, švédských), anglických encyklopedií a dalších historických pramenů ale nedávala úplnou odpověď, byla jakoby „neživá“. Teprve nalezení zmínky o Svatoslavě („Santslaue soror Canuti regis nostrī“) v [19] a užití jejího jména dle [18 - tab. předávání křestních jmen] vneslo do dějin obou rodů zásadní odpověď. Toto jméno bylo téměř 900 let skryto před odbornou veřejností. Také proto polští genealogové, kteří ho neznali u Mieszkovy vnučky, hledali jeho původ – mylně – u ruských Svjatoslavičů (Olega Černigovského). S tím souvisí i určení původu Petrovy manželky a pramáti obou rodů Marie, kterou přiřadili k jiné větvi rozrodu Rurikovců, přestože [30] uvádí Svjatopolka Izjaslaviče jako jejího otce.

Předávání křestních jmen dle zmíněné tabulky v [18] není jistě exaktní záležitostí, ale historické prameny ukazují, že dynastické i jiné rody - včetně českých - tento způsob zachovávaly (oblíbená jména). Dalšími důležitými zprávami byly:

- 1) - zmínka o odchodu staršího Petrova syna Idziho-Jilji s otcem do ruského exilu roku 1145, jeho údajný zánik (bez udání roku smrti); zprávy o Hiltboldu I. v Schwangau s erbem labutě v červeném poli jako ministeriáloví u vévody Welfa III. (VI.) v letech 1146-1170 [48-56];

- 2) - zmínka o 2. sňatku ochránkyně Petrových předků Judith Flanderské s bavorským vévodou Welfem I. (IV.), dědem Welfa III.(VI.) v [10];
- 3) - existence jména „comes Rathimirus“ v zápisu vedle Piotra Wlasta („comes Petrus fundator“) na listině č. 25. [43], pouze jednou v polském středověkém písemnictví;
- 4) - uvádění Ratmíra I. mezi moravskou šlechtou v l. 1207-1222 [59; 62], potvrzující jeho sňatek s Ofkou z Lomnice [61]; vztahy mezi Přibyslavem z Křižanova, jeho údajnou dcerou Zdislavou a jejím mužem Havlem z Lemberka a Ratmírovými potomky.

Z těchto podkladů sestavenou genealogii obou rodů jsem předložil na rodovém setkání Duninů v Polsku roku 1998 ke konfrontaci s jejich poznatky. Ukazuje se (a dějepisci tím nejsou nadšeni), že zatracovaná rodová pověst po očištění od nánosu legend má v sobě reálné jádro. Nechť čtenář laskavě posoudí.

- Při sledování některých členů rodu se objevil jejich podíl na dynastických sňatcích:
- 1) - polské Svatoslavy a dánského Svena I. r. 990 (po násilném Sigvaldově činu. Jejich sešvagření a další podobné sňatky přispěly k pověstem o vikingském původu Piastovců a Přemyslovců);
  - 2) - Flanderské Edel a dánského krále Knuta r. 1080 po návratu vdovy Svatoslavy z flanderského exilu;
  - 3) - polské Richizy, dcery Boleslawa III. Krzywoustého, se švédským Magnem, synem krále Nielse I. dánského, dohodnutý r. 1126 Petrem Duninem;
  - 4) - Markéty-Dagmar, dcery Přemysla Otakara I. a Adléty Mišeňské, s dánským Waldemarem II. r. 1204 (mohl se podílet i Ratmír I.); zcela jistě se podílel na sňatku Přemyslova syna Václava (I.) se štaufskou princeznou Kunhutou r. 1224, za nějž obdržel panský stav;
  - 5) - české Elišky Přemyslovny s Janem Lucemburským r. 1310, který vyjednal Bohuslav I. v čele poselstva českých pánů k císaři Heinrichu VII.

- Činy některých z nich se staly inspirací hudebních skladatelů. Např. B. Smetana v symfonické básni „Haakon Jarl“ zhudebnil boj Sigvalda a jeho jomsvikingů u Hjørungavaag jako křížovníka. A. Borodin v opeře „Armida“ použil dánského knížete Svena jako křížovníka. A. Borodin v opeře „Kníže Igor“ zpracoval porážku výpravy Rusů proti Polovcům rozdílně proti skutečnosti. Svatba polovecké princezny Agafji s Velkým knížetem Svjatopolkem Izjaslavičem roku 1094 stvrdila mírovou dohodu obou stran. Z tohoto sňatku pocházela Marie Kyjevská, skutečná manželka Petra Dunina a pramáti našich rodů - Duninů a Švamberků.

Literatura [70] uvádí vznik jmen obcí Dobrovíz a Hostouň dle jmen hypotetických majitelů („Hostův dvůr“, obdobně Dobrovíz). Domnívám se, že správnější historicky podložený výklad vychází ze jména zakladatele Dobrohosta (*Dobro-víz, Host-ouň*), bratra Mutiny (ten založil Mutěnin na Domažlicku). Bratři byli ve druhé pol. XII. stol. purkrabími Pražského hradu, do jehož obvodu vsi patřily.

Na závěr děkuji pracovníkům archivů v Třeboni, Plzni, Chebu, Tachově, SÚA Praha, archivu Metropolitní kapituly a Řádu maltézských rytířů v Praze, státních vědeckých knihoven v Praze (Klementinum) a v Brně za pomoc a radu při hledání dokumentů.

Zvláštní poděkování patří paní Dr. Marii Kostílkové z Archivu Pražského hradu, lektorům Dr. Františku Skřivánkovi a Dr. Jaroslavu Tovačovskému za důležité připomínky, pánům Antonu F. Malinovskému a Ing. Miroslavu Barochovi za redakční úpravu studie a její přípravu do tisku v Klubu pro českou heraldiku a genealogii.

LITERATURA. SEVERSKÉ OBDOBÍ:

Encyklopedie (hesla; jména: Strut-Harald, Sigwalde, Thorkil, Harald Thorkilsen, Sigurd Kaabe, Gunhild, Gorm d.Gamle, Harald Blaatand, Hemming, Sven I.-IV., Canut-Knut, Magnus, Harold I., Harold II.; dějiny zemí: Dánsko, Švédsko, Norsko, Anglie, Flandry, Rusko, Polsko)

1. Salmonsens Konversations Leksikon, Kobenhavn 1920-26
2. Dansk Biografisk Leksikon, Carlsbergfondet, Kobenhavn 1934-43
3. Dansk Biografisk Leksikon (II. vydání), Kobenhavn 1983
4. Nordisk Familjebok: Encyklopedic och konversationslexikon, Stockholm 1935
5. Bonniers konversations lexikon, Stockholm 1927
6. Encyklopaedia Britannica, roč. 1959
7. Encyklopaedia Britannica, roč. 1966
8. Encyklopaedia Britannica, roč. 1993
9. New Century Cyclopaedia of Names, Barnhardt – Halsey, New York 1954
10. Oxford Dictionary, Oxford (od r.1955)
11. Encyklopedja Powszechna – Ultima Thule, Warszawa 1931-36
12. Chevalier U.: Repertoire des Sources Historique du Moyen Age, Paris 1877

SAMOSTATNÁ DÍLA:

13. Randsborg K.: The Viking Age in Denmark - the Formation of State London 1980,
14. Grebelsky P., Malafejev A.: Families of the Nobility of the Russian Empire, St. Peterburg, 1993
15. Scheider T.: Handbuch d.europäischen Geschichte, Klett-Cotta, Stuttgart 1976
16. Stetson F.M.: Anglo-Saxon England, the Oxford History of England, Oxford 1943,
17. Warlop E.: The Flemish Nobility before 1300, Kortrijk (Belgium) 1975
18. Steenstrup J.: Maend og kvinders Name i Denmark gennem Tiderne; Kobenhavn 1918,
19. Český časopis historický, VII.díl, Praha 1901
20. Russkij biografičeskij slovar, V.Demakov, St.Peterburg 1901
21. Pinches J.: The Royal Heraldry of England – Heraldry today , London 1974
22. Wegener W.: Genealogische Tafeln zur Mitteleuropäischen Geschichte, Göttingen 1962,
23. Brondsted J.: Vikingové - sága tří století, Praha 1965
24. Brent P.: Sága vikingův, Smena Bratislava 1982
25. Gurevič A.: Istorija i saga: Vydavatelství Akademie věd SSSR, Moskva 1972

26. Arbman H.: Vikingové, Mladá Fronta 1969
27. Kaňa J.: Královské ságy, Albatros Praha 1980
28. Lorenz O.: Genealogisches Handbuch d.Europäischen Staatengeschichte, Stuttgart 1908
29. Machatscheck H.: Unterhaltsame Wappenkunde, Berlin 1981

POLSKÉ OBDOBÍ:

30. Niesiecki K.: Herbarz Polski, Leipzig 1841-1845 (reprint Warszawa 1979)
31. Monumenta Poloniae Historica, I-V. díl, Lvov (od r. 1884)
32. Encyklopedja powszechna – Ultima Thule, Warszawa 1931-1936
33. Gorzyński S., Kochanowski J.: Herby szlachty polskiej, Warszawa 1992
34. Piekosiński F.: Rycerstwo Polskie wieków srednich, díly II-IV, Kraków 1896
35. Piekosiński F.: Heraldyka Polska wieków srednich, Kraków 1899
36. Jureczko A.: Testament Krzywoustego, Kraków 1988
37. Rietstap J: Armourial General, díl I-II, Paris 1927
38. Kneschke H.E.: Neues allgemeines Deutsches Adels – Lexikon, Leipzig 1929
39. v. Wurzbach K.: Biographisches Lexikon des Kaiserstums Oesterreich, Wien 1866
40. Pilnáček J.: Staromoravští rodové, Vídeň 1930
41. Friedberg M.: Ród Łabędziów w wiekach średnich, Kraków 1925
42. Piechowski J.: Ukryte światło herbów, Warszawa 1991
43. Maleczyński K.: Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae, Wrocław 1951
44. Bieniak J.: Ród Łabędziów (studie, strojopis), Toruń 1978
45. O.S.N. IV. (heslo: Dunin-Borkowski), VIII. (heslo: Dunin obecnie)
46. Żychliński T.: Złota księga szlachty polskiej, Poznań 1883
47. Zajac St.: Ocalić od zapomnienia, Kraków 2000
48. Sborníky rodového sdružení (Biuletyny informacyjne); Z działalności Stowarzyszenia Rodu Duninów (od r. 1997)

NĚMECKÉ OBDOBÍ:

49. Allgemeine Deutsche Biographie, Leipzig 1875
50. Siebmacher 6.1.1. Abgestorbener Bayrischer Adel, Nürnberg 1884
51. Schrott J.: Die Minnerlieder Herrn Hiltbolds v. Schwangau, Augsburg 1871
52. Codex Manesse, Heidelberg 1988
53. Siebmacher 6.1.2. Abgestorbener Bayrischer Adel, Nürnberg 1906
54. Siebmacher 6.2. Abgestorbener Württemberger Adel, Nürnberg 1911
55. Killy W., Wienhaus R.: Deutsche Biographische Encyklopädie, München 1997
56. Neue Deutsche Biographie IX., Duncker a Humboldt, Berlin 1972
57. Meyers Konversations Lexikon (VI. - Leipzig 1857, XVI.-Leipzig 1879)
58. Elli Lochse-Claus: Tanz in der Kunst (2. vydání), Leipzig 1974
59. Strnad J.: Minnesängři, Jilovská minuci 1982

ČESKÉ OBDOBÍ:

60. Friedrich G.: Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae II., Praga 1911
61. Palacký Fr.: Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě, B.Kočí Praha 1908
62. Balbín B.: Miscellanea historica regni Bohemiae, Praga 1679-88
63. Erben K.J.: Regesta Diplomatica Bohem. et Morav. I., Praga 1855
64. Kalista Zd.: Blahoslavená Zdislava z Lemberka, Zvon Praha 1991
65. Emler J.: Regesta Diplomatica B. et M. II., Praga 1882
66. Kristen G.F.: Codex diplomat. III. T. II., Praha 1962
67. Dušková, Šebánek: Codex diplomat. III.T. III., Praha 1965; T.IV. Praha 1994
68. Úlovec, Procházka: Hrady, zámky a tvrze okresu Tachov, Okresní muzeum Tachov 1988 -1991
69. Historický věstník Stříbrska – nakladatelství Českého lesa Domažlice 1998
70. Schaller J.: Topographie des Königreichs Böhmen, Bd.9, Pilsner Kreis, Prag 1788
71. Profous A.: Místní jména v Čechách, 1-5, Praha 1949-1960
72. Miltner O.: Beschreibung der böhmisch. Pruwatmünzen und Medaillen, Prag 1852
73. Sedláček A.: Hrady, zámky a tvrze království Českého I. -XV., Praha 1884-1927
74. Schaller J.: Topographie des Königreichs Böhmen, Bd.3, Prachiner Kreis, Prag 1785
75. Sborník okresního muzea v Tachově 1994/95
76. Krofta C.: Monumenta Vaticana res gestis Bohem. illustrantia II., Pragae 1905
77. Tingl F.A., Emler J.: Libri Confirmationis I-VIII, Praga 1865 - 98
78. Tomek W.W.: Základy starého místopisu Pražského, Praha 1872
79. Tomek W.W.: Dějepis města Prahy 1-12, Praha 1855-1901
80. Emler J.: Desky dvorské království Českého, Praha 1870
81. Památky archeologické, Praha 1854-1930
82. Čelakovský J.: Privilegia královských měst venkovských v království Českém z let 1225-1419, Praha 1895
83. Sedláček A.: Místopisný slovník historický království Českého, Praha 1908
84. Eršil J.: Acta sum.pontif.res gestes Boh.aevi praehussitici et hussitici illustr. I., Academia, Liberec 1980
85. Borový V., Podlaha A.: Libri erectionum archidiecesis Pragensis 1- 6, Praha 1875-1927
86. Podlaha A.: Posvátná místa království Českého, Praha 1907-1913
87. Skřivánek F.: Heraldika a Genealogie r. 2001: Heraldické památky v kostele P. Marie pod řetězem Českého velkopřevorství maltézských rytířů v Praze, č.3/4, ročník XXXIV. - Představení řádu Johantů rhodských a maltézských rytířů v regionu historických zemí českých (strojopis), Praha 2001
88. Waldstein-Wartemberg B.: Markvartici, Klub pro českou H a G , Praha 2000
89. Schubert A.: Urkunden-Regesten aus den ehemaligen Archiven der von Kaiser Joseph II. aufgehobenen Klöster Böhmens, Innsbruck 1901
90. Sedláček A.: Zbytky register králův římských a českých z let 1361-1480, Historický archiv 1915
91. Archiv Český I-XXXVII, Praha 1840-1944
92. Ottův slovník naučný I-XXVII, Praha 1888-1908
93. v. Procházka R.: Genealogische Handbuch erloschener böhmischen Herrenstandfamilien, Neustadt/Aisch 1973, - München 1990
94. Strnad J.: Listář královského města Plzně a druhdy poddaných osad 1-2, Plzeň 1891, 1905
95. Teige J.: Základy starého místopisu Pražského I., II, Praha 1910
96. Moldanová D.: Naše příjmení, Mladá Fronta, Praha 1983
97. Kolář M., Sedláček A.: Heraldika I., II. Praha 1902, 1925
98. Pilnáček J.: Staromoravští rodové, Vídeň 1930
99. Wirth Z.: Soupis památek historických a uměleckých XXI. Kladno, 1907
100. Archiv Pražského hradu, Archiv metropolitní kapituly
101. Vojtíšek V.: Sborník příspěvků k dějinám hl.m.Praha, díl VIII., Praha 1938
102. Melichar F.: Paměti okresu Unhošťského, Praha r. 1890
103. Šimák J.V.: Zpovědní seznamy arcidiecéze Pražské z l. 1671-1725, Praha 1918
104. v. Wurzbach C.: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich etc., T. XXXII. Wien 1876
105. Tadra F.: Soudní akta konsistoře Pražské I. -VII., Praha 1893-1901
106. Emler J.: Pozůstatky desk zemských Království českého r. 1541 pohořalých 1-2, Praha 1870-1876
107. Kolektiv autorů: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I.-VII., ČSAV Praha 1980-88
108. Brandl V.: Moravské desky půhonné, Libri Citationum et Sententionum, Brno 1880
109. Procházka Z.: Historické náhrobníky okresu Domažlice, Zpč. museum Plzeň a Museum Chodska v Domažlicích 1990
110. Procházka Z., Oulík J.: Historické náhrobníky Tachovska, nakladatelství Českého lesa, Domažlice 1995
111. Sedláček A.: Pýcha urozenosti a vývody starých Čechův a Moravanův, Věstník Král. čes. Spol. Nauk, tř.hist, Praha 1914
112. Gritzner M., Hildebrand A.M.: Wappenalbum der gräflichen Familien Deutschlands und Oesterreich-Ungarns, Bd.I., Leipzig 1888
113. J.Siebmacher's Wappenbuch von 1605, Edit.Harenberg, Dortmund 1994
114. J.Siebmacher's Wappenbuch: R.J. Gf. Merawiglia-Criwelli: Der böhmische Adel, Nürnberg 1885
115. J.Siebmacher's Wappenbuch: Blažek C., v. Kadich H.: Der mährische Adel, Nürnberg 1899
116. J.Siebmacher's Wappenbuch: Blažek C.: Der abgestorbene Adel der Preussischen Provinz Schlesien II., Nürnberg 1890
117. Louda J., Maclagan M.: Lines of succession, MacDonald illus.Book, 1991